Little reader

for

primary schools
(Slovenian)

Slov. [illegible]

[illegible]

Vienna
1854

MALO BERILO

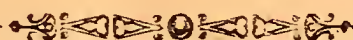
za

PERVOŠOLCE.

Velja zvezana v usnjatem herbtu 15 kr. sr.

Na Dunaju, 1854.

V zalogi ces. kralj. bukvarnice za šole, pri sveti Ani v Janezovih ulicah.

V javnih šolah se smejo, ako ministerstvo uka in bogočastja izjema ne dovoli, samo predpisane, s štempeljnom šolsko-knižnega prodaja zaznamovane bukve rabiti. Tudi ne smejo dražje biti, kakor je na pervem listu postavljeno.

Lepa beseda

učenikom in učencom.

---

*Ni dobro veliko brati,**) *pa slabo in brez prida; bolje je malo brati, pa to čedno in umevno. Rajši se sliši verstic pet, ktere šolarček lepo bere, kakor bi jih bral petdeset, pa gerdo lajal in brez glave. Brez glave brati je šole velik greh.*

Dveh reči je treba, da se prav in pridno bere: ločnice čedno ločiti,

---

*) brati ali šteti.

in po njih glas ravnaji; besede in stavke dobro razumeti, da se ve in zastopi, kaj se bere.

Če boš na gladko cesto sejal, semena ne podoral, ne zavlekel, boš slabo žel. Če boš brez pameti bral, in ne pomislil, kaj bereš, boš manje znal, ko tisti, ki brati ne ve, pa na to pazi, kar vidi in sliši. Kar pa glava misli in sodi, naj tudi serce občuti. Glava naj se zbistri, serce mladosti pa požlahtni. Za to je to berilo pisano.

Besede so iz mnogo krajev nabrane, naj bi bile vsem Slovencom znane, kakor je jih pravica in naša dolž-

nost. Kdor jih ne razumi, naj se jih uči; za to v šolo hodi.

Berilo je mertvo, in bo mertvo ostalo, če ga učeniki ne oživijo. Prosim torej lepo lepo, učeniki vi! dušni očetje drage mladine, ne bodite leseni ne ledeni, marveč živi za Boga in za vero, za domovino in za cesarja. Kakoršni starši, takošni otroci; kakoršni učeniki, takošni učenci. Lepa beseda lepo mesto najde. Z Bogom!

I. Povaba.

1. Mladost! tvoja perva skerb bodi modrost. Po modrosti spoznavamo Boga. Bogu lepo služiti nas modrost uči. Prava modrost nam pravi, za kaj nas je Bog stvaril. Modrost nam kaže pravo pot k Bogu. Za kaj so vse

stvari na nebu in na zemlji, nas modrost uči. Le modrost nam pravo srečo daje.

2. Modrost več velja kot srebro in zlato. Modrost je slajša kot med. Lepše kot mila zarja nam sije modrost. Naj večjo čast nam modrost daje. Veselo živi, kdor modro živi.

3. Modrosti na cesti ne najdeš. Za denar modrosti ne kupiš. Stališ modrosti ne da. Bog nam pravo modrost deli. Začetek modrosti je strah božji. Kdor Boga prosi, njemu jo hoče Bog dati.

4. Jezus otroke v šolo vabi, in jih prave modrosti učiti želi. Najte malim k meni priti, on veli. Radi hočemo v šolo hoditi in prav pridno se učiti. Bog nam bo dal, da bomo modri, veseli in srečni otroci.

II. Vesela šola.

1. Šola bod' pozdravljena!
Ti nas veseliš;
Si za nas pripravljena,
Da nas podučiš.
Skerbno čemo se učit',
Pridni, pridni čemo bit'.

2. V šoli noč'mo šepetat',
Naj vse tiho bo;
Z nogami ne ropotat',

Da vse slišimo,
Kar se lepega uči;
Mirno vsaki naj sedi.

3. Koljko verlih možev je
V naši šoli b'lo,
Imenitne ki glave
Zdaj po sveti so.
Zdaj je navka zlati čas,
Ljubi šolarji, za nas.

4. Bog daj srečo, dober dan,
Danes šolarjam!
Naj bo igra zdaj na stran,
Navk le v skerbi nam!
Serce, uho in oko
Navkom posvečeno bo!

III. Perva skerb.

V nekem kraju sta bila dva kmeta. Imela sta mnogo otrok. Juri je bil bogat, in ni hotel svojih otrok v šolo pošiljati. Rekel je, da lahko brez šole živijo. Radi so otroci doma ostali, pa tudi niso nič znali.

Marko je bil siromak. Za otroke je imel veliko skerb. Pridno jih v šolo pošilja. Kaplje vina si ne kupi, da plača za otroke šolski denar. Bos po leti hodi, da po zimi deco za šolo obuje.

*Ljuba deca! *) je Marko večkrat djal, blaga vam nimam dati. Dote za meno ne bote imeli. Le skerbno se učite, pridni bodite. Bog bo za vas skerbel. Če bote pametni, bote tudi srečni. Taka je tudi bila.*

Tatje so Jurja okradli, in mu ves denar vzeli. Dve leti potem je Juri pogorel, in od žalosti umerl. Jurjevi otroci so ostali sirote. Gole roke so imeli in pa prazno glavo.

Poglejte, reče Marko, kako slabo se je na blago zanašati. Le kar človek zna, mu nihče ne vzame. Modra glava, pridne roke in pa zdravo telo so naj boljše blago. Za dober nauk nam bodi perva skerb!

*Ko je Marko umerl, so vsi Markovi svoj kruh imeli. Filip je bil kolar, Simon ročen kovač, Gregor dober kmet, Anica je bila pridna dekla, Neža pa šivelja. **) Vsem se je dobro godilo, in oni so Jurjevim dosti krat kruha dali.*

Se v mladosti izučiš,
Se za starost oskerbiš.

---

*) Deca ali otroci.

**) Šivelja ali moškra.

IV. Kako še v šolo hodi.

1. Šola je velik božji dar. Vsak dober nauk je zlat denar. Naj bi cesar ali kralj v šoli zlate delil, bi stariši otroke v šolo gonili, otroci se ne bi mudili zlatov pobirati. Sveti Duh pa pravi: Modrost je boljša ko zlato in srebro. Čemu je bogastvo hudobnežu? Ne more si modrosti ne čednosti *) kupiti za-nj.

2. Otrok, ki šolo rad opuša, in ga vsak dan v šoli ni, se tudi slabo uči. Kar pervi dan sliši, drugi dan doma pozabi. Hitro zaostane, in do nauka veselje zgubi. Mlad zanič bo tudi star zanič. **)

3. Hočeš priden učenec, pridna učenka biti, moraš vsak dan prav skerbno v šolo hoditi.

Zgodaj ptice žvergolijo,
  Hvalo stvarniku dajat',
Pridne bčelice letijo,
  Si po rož'cah sterdi brat.
Tudi mravlja — si pripravlja,
Se za zimo oskerbi, — pridne biti nas uči.

---

*) Čednost ali krepost.

**) Zanič ali človek, kteri ne velja nič.

V. Pridna Rozika.

*Pridno R o z i k o so hoteli mati doma imeti, naj bi jim pomagala. Roziko žalost obide. Jokaje materi pravi: Drugi otroci se bodo učili, jaz *) pa bom zaostala. Drugi bodo veliko znali, jaz pa ne. Na to mater za roko prime rekoč: Ljuba moja mati! lepo vas prosim, najte, da v šolo grem. Bom iz šole hitro domu prišla, in bom toliko bolj pridna.*

*Mati prijazno rečejo: Moje dete, le idi! Ker se tako rada učiš, mi boš potem veliko bolj pomagala. Vidim, da se v šoli več naučiš, kakor mi doma hasniš. **) — Tako pridni otroci v šolo prosijo, radi v šolo hodijo, in lepo doma bogajo. Takošni otroci so ljubi Bogu in ljudem.*

Otroci, pridni šolarji
So starišem veselje;
Le umnost in pa čednosti
So njih naj slájše želje.

---

*) Jaz, jez ali jest.

**) Hasniti ali na prid biti.

Očeta, mater ljubiti
  Iz serca vsi želimo,
Se jim lepo prikupiti
  Le pridno se učimo!

VI. Dva slaba šolarja.

Andrejček je pogosto prepozno v šolo prihajal. Pervi nauk je bil že veči del dokončan, ko je prilezel. Ni nauka slišal, ga tudi ni znal. Celo leto je ta zamuda veliko znesla.

*Ko je bila na koncu leta očitna skušnja, je Andrejček slabo znal. Gospod šolski ogleda v zapisku najdejo, da je Andrejček petdeset krat v enem letu prepozno v šolo prišel. Rekli so: Ni čudo, da otrok malo ve. Tudi težak *) na polju le malo opravi, kterega o pravem času na delo ni. Tak še druge mudi.*

Videk je po cele dni iz šole ostajal. Moral je doma dete varovati, živino pasti ali kaj malega delati. Kadar so ga spet v šolo poslali, si ni v šolo upal. Okrog se je potepal, dokler je šola bila, potem je šel domu. Doma

*) Težak, nadničar ali delavec.

ni prida zalegel, in v šoli ni kaj vedil. Zrastel je neveden, razvajen potepuh. Takih šolarjev med nami ne daj Bog.

VII. Kako se pred šolo vesti.

1. Otroci! če hočete pridni učenci in učenke biti, svoje šolske reči imejte v lepem redu. Ne mažite in ne kvarite šolskih stvari. Šolska priprava je draga.

2. Ne jemljite več orodja v šolo, kakor je treba. Nožev, meril *) in drugih nepotrebnih ropotij v šolo ne jemljite, če vam ne reko. Igrač v šolo ne nosite. Šola je za nauk, ne za igro.

3. Poprej, kot iz doma v šolo greste, poglejte, če je obleka čedna. Obraz in roke si umijte, tudi noge, kadar bosi hodite. Nohte čedno porežite, lase poravnajte. Dečki **) morajo biti počesani, dekleta čedno spletene. Potrebo opravljajte doma, ne na poti.

4. Če ktero zboli, ali ga doma kaj zamudi, naj prosi tovarša ali tovaršico, da to

---

*) Merilo ali linir.

**) Deček ali fantič.

v šoli pove. Če pa nikogar nima, naj se v prihodno lepo izgovori. Učeniki morajo vediti, kde so njih učenci.

5. O pravem času pojdite z doma. Po poti se ne mudite, dá ne zamudite. Ojstra je prepoved, se med ljudi vtikati. Tiho in pametno hodite. Pozdravljajte ljudi, ktere srečate. Ne delajte škode, da bi po setvi ali po travi hodili. Drevja ne lomite, ne dražite živine. Dečki naj hodijo posebej, dekleta le z dekleti.

6. Pred šolo blato otrebite, in otresite sneg, pozdravite sošolarje. *) Pred šolo se ne mudite, v šoli klobuke, kape, strehe in kernirje denite na svoje mesto. Priklonite se gospodu učeniku, ter jim povejte, če kaj imate.

7. Po zimi na ravnost k peči ne hodite, po letu ne prehitro k hladnemu studencu, ne k oknu, ampak na svoje mesto.

8. Ne bodite zavidni tistim, ki na prednem mestu sedijo. Skerbite, da naprej pridete. Tiho in mirno uka čakajte. Berite iz

---

*) Sošolar ali šolski tovarš.

bukvic, *) ali pa mislite, kaj bi vas vtegnili prašati.

VIII. Šolska priprava.

Janezek **) *je bil nov abecednik dobil. Lepe pisane knižice so bile. Bil jih je vesel, in se je prav rad v njih učil. Varoval se je, da jih ni oslinil, ne zamazal. Pred šolo si je vselej roke umil. Listov ni vihal, ne gerbančil; kosček papirja je vtaknil med liste na tisto stran, kder se je učil. Bukvice drugih otrok so že bile raztergane, njegove pa še kakor nove, čedno* ***) *v papir povite. Učenik so lepe knižice pri skušnji vsem pokazali. Janezek je bil pohvaljen.*

Kadar pa Janezek pisati začne, mokro pero v knižice dene, in jih okablja. Ko černe madeže ugleda, se razjoče; žal mu je lepih bukvic. Gospod učenik za to šolarje podučijo, kako se šolska priprava rabi, †) *in čedno varuje.*

Otroci! (so gospod učenik djali) šolsko

---

*) Bukvice ali knižice.

**) Janezek ali Ivanek, Vanek.

***) Čedne ali snažno, čisto.

†) Rabiti ali nucati.

orodje moráte prav poznati, čemu je, in vediti, kako naj se v roke jemlje. Kakor se mladi navadite, tako bote stari znali.

Bukve se morajo skerbno varovati, in ne pomazati. Lepo jih v terden papir povite. Poprej si roke umijte, kot bukve primete. Perstov ne slinite, kadar liste obračate. Pod palec listek papirja vložite, da se bukve ne umažejo. Listov ne vihajte; rajše kos papirja ali pa podobico vložite, če kako čedno imate. Lepe bukvice so nam dober prijatelj; lepo jih ohranimo.

*Blagor *) tistemu, kdor brati zna; kdor pa tudi piše, še več velja. B l a ž e je šest let pridno v šolo hodil. Gladko je bral, pa tudi lično pisal. Ko se je izšolal, ga dajo v dalno mesto se kolarije učit.*

Blažetu se je tako hudo godilo, da mu ni bilo preterpeti. Kolarjevi trije sini so z Blažetom toliko gerdo delali, da se je pogosto jokal. Rad bi bil spet domu, pa je bilo deset ur hoda. Ni imel človeka, da bi starišem sporočil, kako se mu godi.

Kaj je Blažetu storiti? Pobegniti je gerdo; tudi ni denarjev imel. Blaže očetu piše, in v

*) Blagor mu ali srečen je.

petih dneh so oče prišli. V drug kraj ga dajo, kder mu je prav dobro bilo. Kako je bil Blaže vesel, da je pisati znal!

Pišemo s kredo na černe tablice. Perstov pa ne smemo lizati, kterih se kreda prime; apnena je in zdravju škodljiva. Piše se tudi s kamnenim klincom na kamneno tablico. Pobriše se z mokro gobico ali pa s cunjo.

Bolj navadno pišemo na papir. Pisanja se učiti naredimo pisavno knižico iz dveh ali treh listov. Novincom se s svinčnikom *) po merilu načerta, da ravno pišejo.

Pisek ali pisavne peresa nam dajejo gosi. Kurje ali purje perje ni za pisanje, je preterdo; od njega roka boli. Pero se vreže s peresnikom. Kaj pa je peresnik? Ojster nožič, kterega moraš skerbno hraniti in ne ž njim igrati. Pero se izreže, izrez poojstri in ost gladko priseka. Ost se tenko vcepi, da po cepi tinta gre. Če jo pero topo, se spet poojstri.

Pero pomakamo v černilo, ki mu je tinta ime. Pregloboko pomakati nikar, da se nam ne polije, in gerdih madežev ne stori. Po tleh

---

*) Svinčnik ali plajbas.

s tinto kapljati ne smemo; isprati se ne da. Rahlo v tintnik odternimo, če je pero prepolno.

Pismo še mokro se s peskom potrosi, kteremu je svišeč ime, in ki se v sipniku ima. V pisavno knižico se piven papir položi, da mokroto popije, in kniga snažna ostane. Tudi pero v pivni papir obriši, potem pa varno shrani, ali v pisavno knižico ali pa v peresnico.

Mokro pero oblizati ni zdravo, izbercati ga je nevarno; lahko sebe ali soseda ali pa tla oškropis, kar bi bilo gerdo in pa škoda. Tako je Primej delal; za Filipom je sedel, pero pregloboko namakal, in namesto v tintnik je Filipu po suknji škropil. Filipov oče doma černe pike ugledajo, in se hudo kregajo. Primej se je močno zameril. Zamere se je varovati!

Kdor pisati veselje ima, se tudi hitro pisati nauči. Doma po belih stenah pisati, križe po poti počerkati ni prav. Svoje ime na vsak zid načerčkati se ne spodobi. Svoje ime v časti imejmo!

IX. Kako se v šoli vesti.

1. Šola se ima z Bogom začeti. Pred naukom k molitvi vstanite, povzdignite roke in pobožno molite, ali lepo zapojte. Molite ne preglasno ne pretiho, marveč sredno in po-

časno. Oči naj bodo v podobo božjo obernjene, k Bogu povzdignjeno pa serce.

2. Za nauk se v roke vzame, česar je potreba. Nepotrebnih stvari med naukom v roke ne jemljite. Lepo ravno sedite, roke na klop, oči in ušesa pa na učenika!

3. Storite radi in pa zvesto, kar vam velijo. Pokorni bodite; tako Bog hoče. Če komu brati rečejo, ali odgovoriti velijo, naj vstane, in stoje pove. Kdor na vprašanje odgovoriti ve, ali kaj storiti želi, naj v znamenje roko vzdigne.

4. Kogar k mizi ali k tabli pokličejo, naj iz klopi tako lepo gre, da drugim nadlege ne stori. Mirno se naj poverne spet na svoje mesto brez vsega nepokoja. Sosedje in sosede naj se mu vmaknejo.

5. Nagajati si ne smete, nobeden nobenemu nič poškodovati, med naukom ne govoriti, ne šepetati, se ne ozirati. Ne smete z rokami igrati, ne z nogami cepetati ali mahati. Prepovedano je po klopeh hoditi, po svoji volji zdaj stati, zdaj vsedati se, ali mesto po svoji volji premenjati.

6. Pri nauku se ne je, ne pije, tudi se drugim ne kaže, kaj so komu mati dali. Kosilo ali mala južina naj se lepo shrani, in po šoli hvaležno použije, pa tudi ubogim da.

7. Brez sile na stran hoditi se ne sme, pa tudi ne van prositi, dokler nazaj ne pride,

komur je bilo poprej dovoljeno. Jevžel *) se ne sme vmazati, ne stenā počerkati. Če gerdega najdeš, precej povej. Zvunej se ne sme nihče dalje muditi, kot mu je treba, ne potrebe v kakem drugem kotu opravljati.

8. Nobene še tako male stvari ne smete skrivaj vzeti, brez dovoljenja si nič ne na posodo jemati, ne prodajati, ne kupovati, ne menjavati, ne v dar davati. Niste še pametni za to.

9. Iz golega sovražtva, brez sile naj nihče nikogar ne toži; povedati se pa mora, kar se v šoli ali po poti ali doma hudega zgodi. Vsak naj pove po resnici in pravici; lagati, Bog ne daj!

Kar se vam v šoli v roke da, brez pripušenja domu ne jemljite, ne bukev, ne pisem, ne številskih tablic, ne meril; pa tudi v šoli ne potreti ali spriditi jih. Bila bi nehvaležnost, in ta je greh.

10. Varujte okna, da kake šipe *) ne rastrupite **), da stolov ne sterete; klopi ne režite; dveri prenaglo ne zapirajte. Kdor škodo stori, naj poverne; če pa nima, naj odpušenja proši.

*) Jevžel ali nastran.
**) Šipa ali šajba.
***) Rastrupiti, obiti ali streti

11. Koscov papirja ali spridenih peres ne mečite pod klop; šola naj snažna bo.

12. Če kak gospod duhovski ali deželski, ali gospod fajmošter, gospod kaplan, oče župan ali šolski ogleda v šolo pridejo, prijazno vstanite, in na opomin se pristojno priklonite. Pozdravite gospoda, kakor je navada, in stojte mirno, dokler se vam ne reče: Vsedite se!

13. Lepo se med sebo imejte, mirni in prijazni bodite; radi si postrezite. Odljuden otrok, ki druge draži in nepokoj dela, naj na samem sedi. Bratovska ljubezen je med šolarji lepa, nevošljivost pa je gerda.

X. Blagi šolar.

Verli učenec je bil V e n d e l i n, glave prebrisane in žlahtnega serca. Vse sošolarje je prekosil, in povsod je pervi bil; zravno pa ves pohleven, ljubej učenikov, tovaršem pa prijatelj. Eden zmed verstnikov ga hoče prehiteti, noč in dan se uči, da bi pervi bil, pa Vendelina ni prekosil. Od velike nevolje in skerbi sirotej zboli. Ali je bilo tako djanje hvale vredno? — Kako se zove tak serd?)*

Vendelinu se tovarš usmili; pomagal bi mu rad, in pervo mesto prepustil. Ko se šolarji v

*) Serd ali čemer.

pisanju poskušajo, Vendelin nalaš nekoliko pomot napravi. Tovarš bolje izdela, pervo mesto veselo posede, in na novo oživi.

Učenik Vendelina skrivaj pokregajo, da je svoje delo ravno zdaj tako slabo storil. Rad bi bil to zamolčal, pa se je laži bal, in rajši povedal, da je tovaršu pomagati hotel. Prosil je učenika, naj nikomur tega ne povedo. Ali je Vendelin prav storil? —

XI. Kako šolo dokončati in se po šoli vesti?

1. Ko se nauk konča, orodje lepo pospravite, in pred se na klop položite. Tiho čakajte konca.

2. Kadar se imenik *) šolarjev bere, odgovarjajte glasno na svoje ime: Tukaj sem! Prešerno upiti ne!

3. Molite tako pobožno, ko pred šolo, ali pa zapojte hvalno pesem tako, da bo veselje.

4. Po molitvi vzemite svoje orodje, in po versti pojdite iz klopi. Vzemite svoje plajše, kape in klobuke, in po redu iz šole idite, kakor se vam ukaže. Šolskemu gospodu se spodobno priklanjajte.

*) Imenik ali katalog.

5. Po štengah in črez prag varno hodite, da kteri ne pade. Zvunaj šole ne upijte. Truš in hruš ne pristoji šolarjem, marveč divjim ljudem.

6. Če kdo kaj gospodu učeniku ima povedati, se jim potožiti ali jih česa prositi, naj stori prej, ko iz šole gre.

7. Pred šolo se ne smete muditi, zvunaj šole ali krog drugih hramov ali na očitnem kraju svoje potrebe ne opravljati.

8. Po potu spodobno hodite, mladenči naprej, deklice za njimi. Grede ne postajajte, se ne suvajte in ne poskušajte, temuč mirno in hitro hodite. Kadar vsak sebi greste, recite: z Bogom! ali pa: srečno!

9. Ne očitajte eden drugemu, če je bil kteri v šoli kregan, posvarjen ali kaznovan; tega tudi drugim ne pravite. Gerdih priimkov si ne dajajte, in ne posmehujte se vbogim, kteri so slabo oblečeni ali slabšo glavo imajo. S kakoršno mero merite, s tako se vam bode nazaj merilo.

10. Grede ne bodite nikomur nadležni, ne poškodujte plotov, drevja, ne polja, ne senožeti. Varite se izmikati ptujega sadja, naj bo na njivi, v vertu ali u vinogradih. Kar ne želite, da bi vam drugi storili, tudi vi jim ne storite.

11. Doma radi povejte, čestar ste se v šoli učili. Kdor tega povedati ne ve, tudi

igrati ne sme, in ni vreden, da se mu južina da.

12. Doma zvesto in pridno storite, kar se je vam naročilo, naj bo pisati, računiti ali se na pamet učiti. Kdor dela ne doverši, si kratek čas delati ne sme. Le po storjenem delu je dobro igrati ali pa počivati.

13. Radi drugim pokažite, in nevedne podučite, to je zlato dobro delo.

XII. Zavidljiva šolarica.

K a t a r i n k a se je domu prijokala. Kaj ti je? jo poprašajo oče. Oh, gospod kaplan so v šolo prišli — oh! No! kaj ni prav, da so prišli? barajo dalej oče. Druge so prašali in jim znamenja pridnosti dali; meni pa ne, je Katarinka djala. Bila bi tudi jaz znala, še bolje od drugih. Druge so hvalili, kako so lepo peli; tudi jaz sem lepo pela, pa me niso pohvalili!

Katarinka! rečejo oče, ako hočeš le za to pridna biti, naj bi te hvalili, vse tvoje žive dni prav srečna ne boš. Pridnost in sveta čednost se na tem svetu ne poplačate. Ali nisi slišala, kaj Kristus uči: Ako samo za to dobro storite, da bi vas ljudje hvalili, ste svojo plačo že prijeli. Kaj pa za nebesa bo?

Pridni bodimo le za Boga del. Kdor je zvest in priden samo zavolj ljudi, pri Bogu svojo plačo zgubi. Bog skrivaj vidi in vse ve; on te bo pohvalil. Le vesela bodi, če si dobro znala, in si pridna bila. Bog te bo zapisal v zlate bukve večnega živlenja. Posvetna čast je ledena gaz. Kogar Bog hvali, on velja.

XIII. Kako se lepo bere.

(Vaja ločnic.)

Kdor hoče lepo brati, mora poznati ednajst ločnic. Ločnica besede ali stavke loči, ktere v eno ne gredo. Ločnica nam veli, da v branju postojimo.

Perva ločnica ja vejica (,). Pri vejici le toliko postoj, da dehneš, ali pa šteješ: 1. Postavim: Kdor ne dela, naj ne je. Kdor šolo zamuja, se slabo uči. Kar seješ, boš žel.

Druga ločnica je nadpičje (;). Pri nadpičju malo dalje postoj, da si oddehneš, in prešteješ: 1, 2. Postavim: Navdir hiteti ni zdravo; truplo prehitro omenaga. Bog vse vidi, Bog vse ve; greh se delati ne sme. Človek obrača, Bog pa oberne, kakor hoče; Bogu je vse mogoče.

Tretja ločniča je dvopičje (:). Če ste dve piki, še dalje postoj, kakor da kaj

slišiš, in prešteješ: 1, 2, 3. Postavim: Šterta zapoved veli: Lepo imej očeta in mater, da ti dobro bo, in boš dolgo živ na svetu. Modri pravi: Mladeneč pota, kterega se privadi, tudi star ne opusti. Pregovor je: Stara navada železna srajca.

Šterta ločnica je pika. Pri piki si počij, toliko da odšteješ: 1, 2, 3, 4. Glas naj pri piki pade. Tako beri: Roka roko umiva. Kar danes lahko storiš, na jutro ne odlagaj; jutro še tvoje ni. Pridnemu en danes več velja, kakor lenuhu jutra dva.

Peta ločnica je prašaj (?). Pri prašaju glas povzdigni, in postoj kakor pri piki. Postavim: Kdo je vse stvaril? Zakaj nas je Bog stvaril? So bili ljudje Bogu pokorni?

Šesta ločnica je klicaj (!). Pri klicaju povzdigni glas, in ga tako potegni, kakor kadar koga zakličeš; postoj kakor pri piki. Postavim: Deca! pridno se učite. Oh, naj bi vsi pridni bili! Čujte in molite! Duh je voljen, meso pa je slabo.

Sedma ločnica je pomišljaj (—). Pri pomišljaju postoj, in pomisli, kaj se pove, kaj se zamolči. Postavim: Kdor se pravični gosposki ustavi, njega bode Bog — Kaj je naj hujše zlo? — Greha, greha se varuj, o mladost! Goste službe — redke suknje. Smert nosi koso — ne sekire.

Osma ločnica je oklep (). On oklene besede, ktere se vstavijo. Oklenjen stavek bolj tiho izreci. Postavim: Jezus pravi: Kadar bote vidili grozo razdjanja (kdor bere, naj ume), naj bežijo na gore, kteri so v Judeji.

Deveta ločnica so ušesca („“). Pervi kažete, da kdo drugi govori; poslednji povete, da se njega govor konča. Postavim: Jezus veli: „Najte da mali k meni pridejo in ne branite jim; zakaj takih je nebeško kraljestvo.“

Deseta ločnica je vezaj (-). On veže besede, ki se v sredi ali na kraju verste ločijo, da se pervi konec drugega prime. Glas se toliko potegne, da oko na drugo versto prestopi, in se beseda zveže.

Ednajsta ločnica je znamenka ednakosti (=). Ona nam kaže, da je ena reč kakor druga, ali se eno ravno kakor drugo veli. Postavim: str. = stran; p. = postavim; v. = versta; t. j. = to je; i. t. d. = in tako dalje; gl. = goldinar; kr. = krajcar; sv. = svet; Moj. = Mojzes; Ps. = Psalm; Mat. = Matevž; Mark. = Marko; Luk. = Lukaž; Jan. = Joanez; Ap. djan. = Apostolsko djanje; Rim. = Rimljani; Kor. = Korinčani; Pet. = Peter; Jak. = Jakob; Skriv. raz. = Skrivno razodetje.

Na odstavi berila z glasom vpadaj,

dalje postajaj, in si počivaj. Za nov odsek glas povzdigni, in besede čerstvo izgovarjaj, kakor da bi orehe grizel. Ne beri ne prehitro ne premudno, marveč kakor je prav.

Andrejev Nace močno jeclja; ne radi ga poslušamo, pa tudi težko umemo, kar bere ali govori. Zmerjati pa Naceta nikar! On svoje nevolje ni kriv, ker mu je (kakor pravijo) jezik podrašen. Kdor siromaku oponaša, in se revežem smeja, njega nesreča ravno taka tudi lahko vlovi.

Urbanov Jurče dober jezik ima, in vender gerdo bere. Kako je to? — Na ločnice ne pazi, si v branju ne oddehne, in ne postoji, glasa ne povzdigne, in ne pade ž njim, ampak eno goni, kakor da bi žago pilil. Prenaglo se žene, in prenapenja glas. Hitro onemore, in vtrudi tudi nas; ne radi ga poslušamo. Tako se laja, pa ne bere.

Martinov Lojzek je še mlad, pa tako lepo bere, da ga je veselje slišati. Vsako besedo kerhko izreče, zloga nobenega ne požre; od konca do kraja ga lahko razumeš. Pri vsaki vejici in piki postoji, da se lahho pomisli. Povzdigne glas, ko začne, in pade, ko konča, ter po ločnicah glas tako čedno ravna, kakor da bi po sekiricah *) godel. Pač

---

*) Sekiríce ali note.

ga je lepo slišati! Ali ne slišimo Lojzeka vsi radi? — Se ne bomo tudi mi tako čedno brati navadili?

XIV. Vse stvari božje hvalijo Boga.

(Vaja pike.)

Ves svet je velik tempel božji. Bog je lepo svet okinčal. *) Na nebu ja brez stevila lučic prižgal. Po zemlji je Bog zelen plajš pogernil. Brez števila veliko pisanih rožic hribe in dole pokriva. Lahko smo otroci veseli. Bog je za nas vse tako lepo stvaril. Za veselje nam je Bog pevce in pevke dal. Ptičice mično žvergolijo. Zvoni milo zvonijo. Orgle sladko pojejo. Vrelci rahlo šumljajo. Potoki in reke hrušijo. Vetrovi šumijo. Viharji žvižgajo in hrušijo. Grom doni in treska. Hvaliti Boga nam velijo sve stvari. Konji heržejo in razgetajo. Volek in kravica mukata. Svinja kruli, in prase cvili. Ovca bleketa, in koza mekeče. Kužej (pes) laja in mačka mijavka. Volk tuli, in oroslan rujove. Gos gaga. Kura kokodaka in petelin**) poje. Golob gruli, in gerlica gode***). Lastavice čverčijo. Žabice ragljajo. Tudi gri-

---

*) Okinčati alí ocirati.

**) Kokot alí petelin.

***) gode ali zible.

lec škriplje. Vsaka žival ima svoj glas, in hvali po svoji šegi Boga. Vse stvari svojemu stvarniku hvalno pesem pojejo.

XV. Kdo je naucil ptičice peti?

(Vaja prašaja.)

1. Kdo je naučil ptičice pet'? — Kdo jih navadil hitro letet'? — Kdo dal jelenu hitre noge, da po planini kakor blisk gre?

2. Kdo da vetrovom močno pihat'? — Kdo reče burji silno vihrat'? — Nam tiho zimo kdo pripelja? — Kdo toplo leto sopet nam da?

3. Kdo reče vrelcom rahlo šumet'? — Hitrim potokom po bregih dret'? — Kdo goni reke, velke vode? — Kdo jih izliva v strašno morje?

4. Kdo daje soncu svetlo sijat'? — Kdo vkaže zvezdam milo igrat'? — Kdo je olepšal jasno nebo? — Zemljo pogernil kdo je tako?

5. Kdo je nad nami nebo raspel? — Polžeku hiš'čo kdo je zadel? — Kdo je naučil pajeka prest'? — Pridne bučelice sterdi nanest'?

6. Kdo te je stvaril, dete mlado? — Kdo ti dal dušo ino telo? — Kdo ti da kruha, kdo ti da pit'? — Kdo ti da zdravje, se veselit'?

7. Vsegamogočni, ki zagromi; — Da se

nebo in zemlja zmaji; — On, kteri bliske v rokah ima, — Pa tudi zemlji dežeka da.

8. Vse to je stvaril naš dober Bog — On mili oče pridnih otrok — On našo dušo k sebi bo vzel — Kdar bode v grobu truplo pepel.

XVI. Otroci! hvalimo Boga.

(Vaja klicaja.)

1. Ljubi Oče! prosim te, naj te moje serce hvali! Da si mene, Oče, stvaril, bodi hvaljen vekomaj! Da si me, Bog Sin, odrešil, hvaljen bodi Jezus Kristus! Da si me, Sveti Duh, posvetil, naj te hvalim in častim!

2. Za življenje in za zdravje naj ti večna hvala bo! Za očeta in za mater tebe hvaliti želim! — V šolo meni daš hoditi. Oh, da bi šolar priden bil, tebe spoznal in častil! Slava tebi, Oče večni, za dobre učenike, za dobrote vse!

3. Zlato sonce, ti naš bratec, z nami hvali ti Boga! Oh, kako lepo nam siješ in ogrevaš vse stvari! Kako žalostno bi bilo, če nam sonce nebi sijalo! — Za romeno sončice hvali tebi, mili Bog!

4. Bleda luna, sestra naša, z nami Boga hvali! Nam po noči milo svetiš, k nam skoz okno lukaš in veliš: Deca! hvalite Boga; on vam sladko spanje da. Prelepe svetle zvezdice, vi nebeške rožice, hvalite Boga! Oh, kako se

veselimo, kadarkoli vas gledamo! — Kadar bliska in gromi, naj se večni Bog časti!

5. Černa zemlja, naša mati, hvali z nami ti Boga! Vrelci vode vrejejo, nam studenci zvirajo, nam potoki tečejo, da imamo piti in se snažno vmiti. Oh, za čerstvo vodo hvaljen bodi Bog! Lepe rože pisane, bele in romeno, se v nebo ozirajo, kakor da bi nam rekale; Hvalite Boga! In vesele ptičice, naše drobne ljubice, zgodaj žvergolijo, glasno nam velijo: Deca! zgodaj vstajajte, in Očeta hvalite, ki za vas skerbi. — Oh, otroci vsi! naše hvale Bog želi. Hvalimo Boga! —

XVII. Oko božje.

1. „Oče! kaj pa pomeni oko na cerkvenih vratih?“ praša Blažek očeta iz cerkve grede. „To kaže, da Bog vse vidi in vse ve“ pravijo oče. „Nas gleda v cerkvi in doma. Po noči in po dnevu nas vidi božje oko. V temnem kotu, kakor na svetlem kraju nas gleda Bog. V sredi zemlje, v globoki jami vidi božje oko; pa tudi v postelji, kadar ležiš, se Bogu skriti ne moreš. Bog je povsod; on je vsegapričijoč.“

„Veš ti, koliko je listja in trave? To le Bog ve. Poznaš toliko milionov zvezd na nebu? Bog vse zvezde po imenu pozna. Ali veš, kdaj boš umerl? To le Bog ve. Ti se moraš učiti,

da kaj veš, Bog pa vse ve; ni potreba, da bi mu kdo pravil.“

„Bog je stvaril našo dušo in telo, in nam v serce vidi. Kar misliš, Bog ve, in pozna tvoje naj skrivnejše želje. Bog vse ve; on je vsegaveden. Oh, kako veselo je to! Kadar boš po krivem tožen, nedolžen kregan, tepen ali zapert, spomni se, in reci: Bog vse ve.“ Tako so oče Blažeta učili. Blaže pomni, in Boga povsod pred očmi ima.

2. Jakec in Marjanca sta bila sama doma. Brat reče sestri: „Pojdi, pa poišiva kaj dobrega!“ Sestra pravi: „Grem, če me kam peljaš, kder naju ne bo nihče vidil.“ Jakec veli: „V shrambo za mleko greva. Tam je skleda smetane; lizala jo bova.“

Marjanca Jakcu odgovori: „Sosed bi naju vidil; on na tnali pred oknom derva ceplje.“ „Pojdiva v kuhinjo; v omari je lonec sterdi, si bova kruh sladila.“ „Bo naju vidila soseda, ki pri oknu prede, in lahko v našo kuhinjo gleda“ je Marjanca djala.

„Tako pa pojdiva v klet jabolk jest; tam je tema, in žive duše blizo ni. Kdo bi naju tam vidil?“ Oj, dragi bratec! Ali za res misliš, da naju tam nihče ne vidi? Ali ne poznaš oka, ki vse vidi in vse ve? Njemu je vse eno, noč ali dan, tema ali svit. Bog skoz steno vidi, skoz zid gleda božje oko; njemu se ne skrieva.“ Tako bogaboječa Marjanca govori. Jakec

se prestraši rekoč: „Prav imaš, Marjanca! Skriti se Bogu ne moremo; pa tudi skrivati se ne smemo, da bi kaj hudega storili. Bog vse vidi, Bog vse ve.“

„Bog vse vidi, Bog vse ve; greh se delati ne sme“ so mati Jakcu rekli, ki so ravno domu prišli, in od daleč slišali, kaj sta se menila. „Kadar vaju kdo v samoto kliče kaj gerdega storiti, ne hodita! Po kotih in samotah se dosti hudega zgodi. Ako vaju kdo nesramno sili rekoč: „Saj nihče ne vidi“ bežita rekoč: „Kako bi to storila v pričo Boga! Kdor se Boga boji, njemu se greha bati ni.“

XVIII. Bog, naš ljubi oče.

Otroci! Dobre starše imate. Lepo vas redijo in za vas skerbijo. Mati vam dajo hrane, oče vam kupijo obleko, da v šolo morete. Kdo pa očetu in materi da? Bog jima da. Bog stori, da zernje iz zemlje zraste, da drevje zeleni, lepo cvete, in sadje rodi. Bog ukaže, da sonce sije in zemljo greje. Bog pošilja tihi dež, da suho zemljo napoji. Stvaril je ljubo živinico, da nam pomaga delati, nam da volno za sukno, meso za jed, kožo za obutel. Ako Bog staršem ne bi dal, oče in mati ne bi imeli deci kaj dati. Oh, kako dobrotljiv je Bog!

*Ali pa **Bog** le za otroke skerbi?*

Bog za vse skerbi.

1. *Na zemlji miške najti ni,*
Ki ne bi mela mamice,
Da ji prinese skorjice,
Da reva stradala ne bo.
Tud' ji postelje postljico.
Bog pač za vse skerbi!

2. *Pod nebom tudi ptičke ni,*
Ki ne bi mela suknjice,
Prav lepo tople, pernate,
Da greje ptičico gorko.
Da ptičke mrazek vzel ne bo;
Njo Oče oskerbi.

3. Červičeka na zemlji ni,
Ki ne bi našel kapljice;
Katere on napije se;
On najde dosti živeža,
In lakote še ne pozna;
Nebeški Oče za-nj skerbi. —

4. Metulj po travnikih leti,
Obiše svoje rožice,
Preleta verte in polje,
Ima prelepo suknjico,
Lepše, kot dekle pisano;
Nja dobri Oče preskerbi.

5. Pod soncom stvar'ce take ni,
Naj bi še tako mala b'la,
Pri Bogu ni pozabljena;

'Ma vsaka svojo hišico,
'Ma vsaka svojo postljico.
Vse ljubi Oče preskerbi.

6. Glej, moje dete, tudi ti
Očeta dobrega imaš,
Se njemu lehko v roke daš,
Se lehko njega veseliš,
Ker v božjih rokah ti živiš.
Bog Oče tud' za te skerbi.

7. Koliko stvari ima Bog oskerbovati! Koliko milionov zvezd po nebu vodi in ohranuje! Koliko listja in trave na zemlji napaja in greje! Koliko rib po morju in vodah živi! Koliko veselih ptičic pod nebom hrani! Koliko živali, velikih in malih, po zemlji siti in napaja! Bog nobene stvari ne pozabi; kako bi človeka pozabil? Človek je vstarjen po božji podobi, je venec vsih stvari. Nad jezero *) milionov ljudi je na svetu; vse dober Bog oskerbuje.

*) Jezero ali tavžent.

8. Kdo zmed nas bi vedil vsako stvarico najti? Bog za vse ve; on je vsegaveden. Ali bi zamogel kdo zmed nas do vsake reči priti? Bog je povsodi; on je vsegapričejoč. Kdo zmed nas bi imel vsaki stvari kaj dati? Bog za vsako stvar potrebno hrano ima in lehko da; on je vsemogočen. Bog pa tudi rad da; on je neskončno dobrotljiv.

9. Za kaj pa je Bog toliko bitjij stvaril? Čemu toliko stvari na nebu in po zemlji živi? Bog je vse k svoji časti, nam pa k pridu in k veselju stvaril. Nam sonce sije, nam luna sveti, nam ptice pojejo, nam ribe plavajo, nam rožice cvetejo, za nas živinica dela. Ves svet je za nas shramba polna božjih dobrot. Oh, kako srečni smo! Da bi le tudi pridni bili!

10. Kaj ima dete storiti, kadar je lačno ali pa žejno? — Lepo prositi. Kaj pa je dolžen otrok storiti, kadar mu mati jesti dajo, ali mu oče kaj novega kupijo? — Lepo zahvaliti se, in jim roko poljubiti*). Kaj smo tudi Bogu dolžni za toliko in take dobrote? — Boga zahvaliti.

11. Zjutraj zahvalimo Boga za sladko spanje, zvečer za ljubo zdravje; pred jedjo in po jedi za hrano in pijačo. Kadar z domi gremo, ga prosimo za srečen pot; kadar s

*) Poljubiti ali kušniti.

poti pridemo, Boga zahvalimo, da je nam sonce sijalo, da nas ni kača piknila, da nismo grede padli, roke ali noge si ne vlomili, da se nismo udarili. Po šoli se Bogu zahvalimo za dobre nauke, za skerbne učenike. Za vsako veselje, za vsak božji dar, posebno za dobre starše hvalimo Boga.

Bog je dobrota,
Človek pa s'rota.
Prosi Boga,
On ti rad da.
Zahvali ga rad,
Ti hoče spet dat'.

XIX. Bog je naj veča lepota.

1. Stari ljudje pravijo, da je svoje dni ternje bilo, koder zdaj po sončnih goricah vinska terta raste. Tam je v starodavnih časih goša stala, kder zdaj lepo stanje vidiš. Velike dobrave so stale, kder zdaj rodovito polje leži. Koder so zdaj zelene senožeti, so bile poprej mlake in pa močirje. Kder se zdaj zala dolina širi, je poprej globoko jezero stalo. Kdo je naš kraj tako lepo naredil? Bog in pa modri, pridni in pametni ljudje.

2. Pred šest jezer leti tudi ni bilo lepega sveta. Bog je stvaril nebo in zemljo, in pa

vse vidne reči, kterim se pravi svet. V začetku je bila zemlja pusta; voda jo je krila. Tema je bila. Bog je rekel: „Bodi luč!“ in bila je luč. Ukazal je Bog, naj bo modro nebo, in bilo je. Vodi Bog veli, naj se v studence nabira, po vrelcih, potokih in rekah v jezera in v morje steka. Bila je suha zemlja. Dal je, da je po suhem rastla trava, zeli, germovje, drevje in mnogo rastlin. Po vodi oživi ribe, rake in veliko morskih zverin.

3. Bog je stvaril rumeno sonce, mesec in zvezde. Bog je stvaril ptice po logih, zveri po planinah, po ledinah živino. Ves svet je olepšal, naj bi veselo na njem prebivali. Zadnič je stvaril človeka, naj bi bil vsem stvarem gospodar. Človek je imenitnejši in lepši ko zlato sonce, imenitnejši od vseh stvari; človek je vstvarjen po božji podobi.

4. Ali ni lepo sonce na nebu? Še lepši je Bog, ki ga je stvaril. Niso lepe rože na polju? Lepši je stvarnik, ki jih je vsadil. Ali niso lepe zvezde na jasnem nebu? Veliko lepši je Bog, ki jih je tako lepo prižgal, in na nebo pripel. Oh, kako lep je svet v svoji krasoti!*) Pa še lepši je Bog, kteri ga je tako okinčal. Lepšega ni nič, kakor je Bog; Bog je naj veča lepota.

---

*) Krasota ali lepota.

5. Bog je **neskončno moder**; on je vse toliko lepo naredil. Kdo zmed nas bi vedil vse tako modro ravnati? Bog stori, da sonce v spomladi topleje sije, da se zemlja sogreje in rast požene. Bog daje vroče poletje, da se kerma suši, sadje zori in pospravi. Bog nam pošlje hladno jesen, da pridelke lahko shranimo, in se po malem zime privadimo. Zima pride, sneg zemljo pokrije, naj se vsa priroda počije, in v spomladi spet rodi. Oh, kako modro je to!

6. Bog da za dežem sonce, za dnevom tiho noč, da se človek in živina počije. Bog dobro letino da, naj si ljudje pomorejo; pa tudi ljudem uimo pošlje, da Boga ne pozabijo. Kar Bog stori, vse prav naredi. O prevelika božja modrost! Kdo je bil njegov svetovavec?

7. Beli papir, ki na njega pišemo, je lep, še lepše je belo rudeče lice, kadar se v jutro čisto umijemo. Veliko lepša od lica je naša duša še nedolžna, božja podoba. Od vsega lepši je Bog; **Bog je naj veča lepota.**

8. Dušo čutimo, pa nje ne vidimo; ona je duh. Tudi Boga povsodi čutimo, ki vse ohranuje, vlada in živi. Zakaj pa Boga ne vidimo? Ker Bog trupla nima; **Bog je čist duh.**

Za to Jezus veli: „Bog je duh; in kdor ga moli, naj ga moli v duhu in v resnici.“

9. Gerdo bi bilo polo papirja s tinto pokapljati. Gerje bi bilo lepo belo lice s sajami vmazati. Pa še gerje bi bilo drago dušo, lepo božjo podobo, z grehom, s strastmi in hudimi navadami oskruniti. Greh je naj veča gerdoba, in Boga naj bolj žali. Bog ljubi dobro, kar je prav, in sovraži hudo, kar je greh. Bog je čez vse svet.

10. Če smo pridni bili, in se skerbno učili, nas veseli. Če smo kaj hudega storili, nas serce boli. Sram nas je, in rudečica nas oblije; ne upamo se ravno pogledati. Naša vest, znotranji božji glas, nas opominja in svari. Vest nam pravi, da Bog dobro z dobrim plačuje, pa tudi hudo s hudim kaznuje. Kaj je storil Bog Kajnu? Kaj Opnu in Pinezu, Helijevima sinoma? Bog je neskončno pravičen. Bog je pa tudi usmiljen.

11. Kadar dobre starše razžalim, jih za odpušenje prosim rekoč: Ljubi oče! draga mati! odpustite mi; ne bom več tako. Radi mi odpustijo, če se poboljšam. Če grešivši Boga razžalim, ga tudi iz serca za odpušenje prosim rekoč: O Bog, bodi meni milostiv! — Bog nam rad odpusti, in se nas usmili, če nam je resnica ne več grešiti. Bog je neskončno milostiv.

12. Pa tudi mi bodimo milostivi, radi prizanesimo in odpustimo, če nas kdo raz-

žali. Lepo je odpustiti, še lepše za odpušenje prositi, naj lepše pa za neprijatelje moliti, kakor Jezus na križu, rekoč: „Oče! odpusti jim; saj ne vedo, kaj delajo.“ Vsak dan grešimo; vsak dan toraj lepo molimo: „Oče naš! — odpusti nam naše dolgė, kakor tudi mi odpušamo svojim dolžnikom.“ — Tako bomo božji otroci.

13. Bogu ne dopade lepo oblačilo, ne druga lepotija; pridne otroke, dobre duše Bog rad ima. Če smo ubogi in revni, da smo le pridni in nedolžni, nas Bog ljubi. Bog nam bo srečo dal na tem svetu, na unem pa sveto nebo. Lepega serca bodimo, da v nebesa pridemo; Bog je naj veča lepota.

XX. Kde je ljubi Bog doma?

1. *„Mamica! Kde pa prebiva dobri Bog, kteri veleva, da rožice rastejo?“ mali Lenče svojo mater popraša. Mati odgovorijo: „Ljubi Bog je v nebesih, pa tudi na zemlji pri nas. Dober oče je, ki nas ljubi; mi vsi smo njegova deca.“ — „Ali sem tudi jaz njegovo dete?“ vpraša Lenče. — „Kaj pa da“ pravijo mati. Bog te ljubi, on veleva za te sadju rasti, rožicam cveteti da, on daje, da ti sonce sije. Bog te varuje, kadar spiš, in te ohrani, kadar bediš. Le priden bodi!“ „Prav priden*

biti in pa Boga ljubiti hočem!" je Lenče djal. — „Tako bo prav!" so mati rekli. „Po tem boš ti vesel, oče in mati tvoja tebe bova vesela, in ljubi Bog tudi te bo vesel. Da boš pomnil, kder je ljubi Bog doma, poslušaj? Bom ti lepo pesem zapela."

2. *Kje je ljubi Bog doma?*

Kder lepo sveti se nebó,
Vse jasno, milo in lepó,
Mil'jonov zvezdic sveti se,
Kakor naj lepše oknice,
Od tod nas gleda dobri Bog,
On skerbni Oče vseh otrok
V nebesih je doma.

Tam, kder po gorah grom buči,
In po dolinah šum leti,
Priklanja drevje hud vihar,
Se trese njemu vsaka stvar,
Kder se glasi on sam Gospod,
Prijatelj zapušenih s'rot,
Je dobri Bog doma.

Tud' tam, kder zvoni pojejo,
Nas v hišo božjo vabijo,
Da bi Očeta hvalili,
Nja navke prav poslušali,
V cerkvi prebiva Bog pri nas,
Posluša naših prošenj glas,
Bog v cerkvi je doma.

Ves svet s'cer božji tempel je,
Naj lepši tempel pa serce;
Bog čisto serce izvoli,
Te prosi, ino govori:
Oj dete! serce meni daj,
Bom dal za serce sveti raj;
Naj v sercu bom doma.

3. *Bog je povsodi. Kako čudno je to? — Mi smo zdaj v šoli; doma nas ni; Bog pa je doma in tudi tukaj pri nas. Bog je na vsakem, tudi na naj dalnejšem kraju ob enem. V soncu je Bog, v luni 'in zvezdah, na zemlji in v morju. Če hodimo v noči po samoti, Bog z nami hodi; ne bodi nas strah. Če gremo po nevarnem potu, ne bojmo se, Bog je pri nas. Če bomo v daljne dežele prišli, med ptuje ljudi, Bog bo tudi tam naš varih in pomočnik.*

4. *Bog je v nebesih, kder pravične plačuje, in se jim uživati daje; on je v peklu, kder pogubljene strahuje, in čisti verne u vicah. Naj pojde kdo, kamor hoče, Bogu uiti ne more; Bog je povsodi. Oh, veselimo se, zakaj Bog je pri nas! Če pa je Bog z nami, kdo bo zoper nas? — Samo greha nas bodi strah; greh Boga žali, greh je naj veče zlo.*

XXI. Stari Bog vedno živi.

V nekem kraju je bil priden rokodelec. Sebe in ženo je s svojimi rokami pošteno živil. Dragina postane, dela rokodelcu pomanjkuje; možu in ženi se hudo godi. Rokodelec poprej vesel zdaj žaluje, ves obupen in pobitega serca prihaja. Usmiljena žena moža tolaži, pa se ji ne da oveseliti.

Eno jutro žena vsa žalostna vstane, in se na jok derži. „Kaj ti je, Mariana,“ jo mož vpraša, „jeli si bolna?

„Oh,“ je djala, „bolna nisem, pa strašne sanje sem nocoj imela, in povedati se jih ne upam.“ Kaj se ti je sanjalo? jo radovedni mož popraša. „Sanjalo se mi je, da je naš ljubi Bog umerl, in da so ga angeli pokopali.“

„Oj ti abotna žena!“ ji mož veli, in se ji posmehlja, česar že dolgo ni bil storil, „ali ne veš, da Bog ne umerje? On je vselej bil, in vselej bo. Stari Bog vedno živi.“ „Jeli pa vėruješ to, da še stari Bog živi? ga modra ženka popraša. „Kako bi tega ne veroval?“ ji mož odgovori. „Ako pa terdno veruješ, da stari Bog vedno

živi, zakaj si pa zaupanje va-nj zgubil, kakor da Boga več ne bi bilo?“

Ali si pozabil, kaj bogaboječi David pravi: „Bil sem mlad, in sem se postaral, pa nisem vidil poštenega zapušenega, ne njegovih otrok kruha prositi.“ „Prav imaš, ljuba žena!“ reče mož, ter njo spet vesel pogleda. „Stari Bog vedno živi; on bo pomagal.“

1. *Sveta in stvari na svetu ni bilo; angeli, ljudje in vse druge stvari so jele bili, ko jih je Bog stvaril. Pred stvarjenjem ni bilo stvarice; le Bog je bil sam iz sebe od vekomaj. Boga ni nikdo stvaril, ker nikogar ni bilo. Bog ohranuje vse, kar je stvaril; pa konec bo imelo, kadar in kakor Bog hoče. Boga pokončati pa nihče ne more.*

2. *Stari gradi so se razrušili, tudi cerkve poderle, in od velikih mest, ki so bile svoje dni imenitne, ni sleda. Vse se premeni kakor oblačilo, le Bog ostane, kakoršen je bil; on je nepremenljiv.*

3. *Kar Bog reče, se zgodi; kar Bog obljubi, dopolni, in kar zažuga, gotovo stori. On ne more lagati, se ne da goljujati. Bog je neskončno resničen in zvest. Rekel je, da bo konec sveta; zgodilo se bo, kadar in kakor bo Bog hotel.*

4. *Adam je živel* 930 *let, Set, njegov sin, pa* 912. *Matuzala, pobožen mož, je včakal*

969 *let, in je umerl. Čez* 90 *let tudi nas nobenega na tem svetu ne bo; Bog bo vekomaj, in vsi pravični pri njem.*

Blagor nam, dokler Boga prijatelja in pomočnika imamo; njega na veke zgubili ne bomo.

5. *Na posvetno blago, na premenljive ljudi se ni zanašati; vse nam se hitro premeni. Lahko se na Boga zanesemo; on se ne premeni; Bog je večen in naj bolj popolnoma bitje. Lepo sveti Janez uči: „Svet prejde in njegovo poželenje; kdor pa voljo božjo spolnjuje, ostane vekomaj.“*

6. *Kaj pa je volja božja? Sveta volja božja je, da radi v šolo in v cerkvo hodimo, se pridno učimo, pobožno molimo in lepo pojemo, da učenike in starše lepo vbogamo, da rastemo ne le na starosti, temuč tudi na modrosti, ljubeznjivi Bogu in pravičnim ljudem. Bog hóče, da se radi imamo, si eden drugemu pomagamo, in se varujemo greha.*

7. *Če hočemo voljo božjo dopolniti, se ne smemo kregati, ne eden drugemu ukljubovati, se ne dražiti, ne suvati, to bi Boga žalilo. Bog je naš ljubi Oče, mi vsi smo božji otroci. Bog le pohlevne; mirne otroke rad ima, ne pa prešerne. Jezus veli: „Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče v nebesih popolnoma.“*

XXII. Lepoglasje v branju.

Otroci! kaj izgovarjamo, kadar govorimo ali beremo? — Kadar beremo ali govorimo, izgovarjamo zloge, besede in cele stavke.

Iz česa so zlogi zloženi? Zloženi so zlogi iz pismenk, ktere se tudi čerke imenujejo. Vsak zlog ima po eno, dve, tri ali še več pismenk, glasnic in soglasnic. Kolikor glasnic, toliko je zlogov. Zlogi za se še nič ne pomenijo. Kakor so glasnice ali dolge (á, é, í, ó, ú) ali pa kratke (à, è, ì, ò, ù), se tudi zlogi primerno izgovarjajo.

Iz česa so besede? Besede narejamo iz pismenk in iz zlogov. Vsaka beseda ali reč (ki se reče) ima po eden, po dva, po tri in tudi več zlogov. Vsaka beseda nekaj pomeni, kar se vidi, ali ne vidi; p. brat, čast, učenec, učenik, dolžnost.

Kako se zlogi v besedah imenujejo? Zlogi so korenine, iz kterih besede tako rekoč rastejo, pa tudi rastlike, ktere iz korenin rastejo; p. uk je korenina, iz ktere so besede: učenec, učenik, učenost izrastle.

Iz česa so pa stavki? Stavki so iz dveh, treh ali iz več besed sostavljeni, s kterimi se nam kaj pove. Več stavkov po redu zloženih se imenuje

govor; p. Mlade leta so našega živlenja žlahtni cvet. Koristne*) vednosti in pa svete čednosti so mladenčev in mladenčic drago cvetje, ki na starost dober sad obeta. Vsak greh je hud mraz, in vsaka strast ali grešna razvada je huda slana, ki žlahtno cvetje pomori, da po tem prida sadja ni. Oh mladenči! varujte se gerha, varujte se razujzdanosti!

Kako se besede v stavku razločijo? — Imenitniše, ki so jedro ali zerno stavka, bolj na glas izrekujemo, in te dobivajo stavski naglas. Besede, ki se imajo z naglasom izgovoriti, so od drugih bolj na debelo ali pa bolj na redko stavljene, v pisanju pa podčertane; p. Beremo dobro, pišemo še slabo. Ali je to res? V nekoliko tednih bomo tudi lepo pisali; le pridni bodimo! Bodimo skerbni; kdor nima prave skerbi, se malo nauči, naj si ravno v šolo hodi.

Kako se razločijo stavki u velikem govoru? Tudi posamezni stavki so v dolgem govoru eni od drugih imenitnejši, in imajo svoj naglas; p. Otroci, kteri srečni biti hočejo, morajo od mladih nog pridni biti, Bogu lepo služiti, in starše radi slušati; to jim bo prineslo božji blagoslov in stanovitno srečo za vse žive dni.

---

*) Korist, hasen ali prid.

Veliko velja, kdor čedno brati in primerno govoriti zna. Če hočemo lepoglasno brati, se moramo po nazočnih *) pravilih ravnati:

1. Vsako pismenko razločno in jasno izrekujmo, ali po njenem navadnem glasu, ali po navadi kraja, kar je prav. Kdor pismenke požira, besede vpira, gladko ne govori, in se težko razume.

2. Različne glasnike se privadimo tudi različno izgovarjati; p. Dete mleko rado je, dokler je še mlado. Mleko je otrokom vino, vino pa starim ljudem mleko.

3. Kerhko in kratko izgovarjamo samoglasnico **e**, kadar pred **r** in drugo soglasnico stoji, tako kakor da bi **e** zamolčali. Nekteri v takih zlogih **e** ne pišejo, ker se ne izgovarja; p. Smert = smrt; vert je odpert = vrt je odprt.

4. Pazimo na zlog, kteri ima v besedi naglas, da ga na dolgo potegnemo, ali pa na kratko odsekamo, kakor modra navada ali raba **) uči; p. Učeniki nas učè, učenci se učímo; le skerbno pazimo, da jih oveselímo.

*) Nazočen ali pričejoč.
**) Raba, rabiti ali nuc, nucati

5. Povzdignimo glas pri besedi, ktera ima v stavku naglas, ali ktero hočemo, da bi jo ljudje naj bolje zapomnili, ker je naj imenitnejša; p. Smo ubogi, pa bodimo pošteni, naj boljše blago je poštenje. „Ne spravljajte si zakladov na zemlji (pravi Kristus), ker jih erja in molj konča, in ker jih tatje iskopljejo in vkradejo. Zbirajte si zaklade v nebesih.“ „Kder je tvoj zaklad, tam je tudi tvoje serce.“

6. Cel stavek, kteri je v govoru od drugih imenitnejši, svoj naglas dobi, in se glasneje izgovori, naj bi ga poslušavci pazneje sprijeli in ohranili. Taki stavki so za to bolj tolsto natisnjeni.

7. Potrebno je lepoglasje v branju, pa se težko dopove, lahko privadi. Kdor dobro posluša, pa pridno poskuša, bo hitro lepoglasno bral. Bog nam daj!

XXIII. Mladosti naj lepši izgled.

Mati! kdaj pa bomo spet lepi paradiž in pa jaslice v kotu imeli? popraša Nanika mater, ki so na klopi sedé predli. O božiču, dete moje, mati odgovorijo. Jeli ti jaslice dopadejo?

Nanika. Bele golobce sem rada gledala, kteri so se po tramu in polici zibali, in pa zlate

orehe, ki so po zelenih vejah viseli. Da bi bil le skorej spet božič *)!

Mati. Jeli pa tudi veš, moja Nanika, kaj lepi paradiž pomeni? Si že slišala, kaj nam male jaslice kažejo? Vsedi se k meni na klop; ti bom povedala.

Lepi paradiž **) ali raj, ki ga o božiču v hiši naredimo, nam kaže tisti srečni vert, kteremu je bilo raj ali paradiž ime, v kterem sta Adam, naš pervi oče, in pa Eva, naša perva mati, živela. Srečna sta bila, in dobro se jima je godilo; imela sta vsega dovolj.

Kača, hudi duh, je Evo zapeljala, Eva pa Adama, da sta prepovedani sad jedla. Bogu sta bila nepokorna; grešila sta, in zgubila lepi paradiž, srečni raj. Tudi mi nimamo srečnega raja na tem svetu, v njegov spomin o božiču lep paradiž napravljamo.

Bog se nas je usmilil. Na unem svetu nam je še lepši paradiž, sveti raj pripravil.

Poslal je svojega Sina k nam, naj bi nam pot v sveti raj pokazal, in pa nam vrata v nebesa odperl, ktere nam je greh pervih staršev zaklenil.

Božji Sin Jezus se je malo dete vlegel. Maria ga je povila in v male jaslice

---

*) Božič ali Jezusovo rojstvo

**) Paradiž se zove hišni kinč o božiču.

položila. To nam lične jaslice kažejo. Nepokorna sta bila Adam in Eva; s tem sta nam srečni raj zgubila. Pokoren je bil usmiljeni Jezus; s tem nam je spet sveti raj zaslužil. Otroci! pokorni bodite tudi vi, če hočete srečni biti, ljubi Bogu in ljudem, kakor ljubeznjivi mladeneč Jezus, v malem mesticu Betlehemu rojen, v Nacaretu pa izrejen.

Kadar je bil Jezus dvanajst let star, sta ga Maria in Jožef v Jeruzalem vzela v tempelj na božji pot. Po dva dni hoda so imeli v Jeruzalemski tempelj, ker druge cerkve ni bilo. Jezus, božji mladeneč, je imel do veže božje veliko veselje. Lepo je molil in poslušal božjo besedo, ter je v tempeljnu ostal, ko sta se Maria in Jožef domu povernila.

Dan hoda prideta, in ne najdeta Jezusa med tovaršijo. Vstrašita se, in se hitro v Jeruzalem poverneta. Kje sta Jezusa najšla? Med učeniki je sedel, jim lepo odgovarjal, in jih prašal toliko modro, da so se mu vsi čudili, ki so ga slišali.

Kaj je Maria Jezusu rekla? „Sin! zakaj si nama to storil? Glej, žalostnega serca sva te iskala.“ Jezus odgovori: „Kaj, da sta me iskala? Ali nista vedla, da moram v tem biti, kar je mojega Očeta?“ (v hiši božji, pri božjem nauku?) Jezus je šel ž njima v Nacaret, in je bil svojim staršem

*

pokoren. Rastel je ne le na starosti, ampak tudi na modrosti in ljubeznjivosti pri Bogu in pri ljudeh. Kako lepo je to! — Naj bi vsi otroci toliko pridni bili v cerkvi in doma, kakor je bil Jezus, mladeneč božji!

XXIV. Hoja za Jezusom.

1.

Otrok po poti gre,
Pa iti kam ne ve;
Veli mu Jezus sam:
Veš, moje dete, kam?
Le hodi za meno!

2.

Le hodi za menoj;
Bom dober vodnik tvoj.
Glej, to je vozka pot;
Ne zgubi se od tod,
In hodi za meno!

3.

Le hodi za meno;
Jaz hodim pred tebo,
Da te v nesrečen kraj
Kdo ne zapelje kdaj;
Le hodi za meno!

4.

Le hodi za menoj ,
Se hudega ne boj;
Varno bom vodil te,
Da ne spotakneš se.
Le hodi za meno!

5.

Le hodi za menoj!
Tron sem zapustil svoj,
Da tebe peljal bom
V prelepi rajski dom.
Le hodi za meno!

6.

Le hodi za menoj!
Glej, majhen bratec tvoj
Sem hotel jaz postat',
Ti ložej pot kazat',
Le hodi za meno!

7.

Le hodi za menoj!
Saj sem prijatelj tvoj,
In te skoz smert in križ
Popeljem v paradiž.
Le hodi za meno!

8.

Le hodi za menoj!
Glej, gor' je Oče moj.
Kar zapove, lepo
Stor' vse kot jaz zvesto,
In hodi za meno!

XXV. Kako se v cerkvi vede.

1. Otroci! cerkev je veža božja. Pred živim Bogom stojimo, kadar smo v cerkvi. Z Bogom govorimo, kadar molimo. Kadar poslušamo božje nauke, Bog z nami govori. Kako čedno se imamo torej v cerkvi vesti, da Boga ne razžalimo!

2. Če pred šolo v cerkvo hodite, šolske reči tičas v šoli pušajte. Kadar po šoli v cerkvo greste, orodje s sebo vzemite.

3. Po dva in dva, dekleta pa po dve in dve v cerkvo hodite, fantje naprej, dekleta za njimi, lepo tiho in mirno.

4. V cerkvi naj vsak na svoj odkazani kraj stopi, naj stoji ali kleči, lepo poje ali moli, kakor se vam ukaže. Po opravilu spet v tem redu iz cerkve odidite.

5. Ob nedeljah in svetkih *) o pravem času v cerkvo prihajajte, le na vam odmerjen

*) Svetek ali praznik.

kraj hodite, božje nauke zvesto poslušajte, in pobožno molite.

6. Kadar pojete ali na glas molite, ne kričite preveč, temuč molite gladko in zložno. V procesijah ali obhodih lepo po versti hodite, molite ali pojte, kakor se vam naroči. To tudi storite pri pogrebih.

7. Kadar ob nedeljah ali praznikih po poldan k službi božji pridete, se tudi v šoli snidite, in iz šole po dva in dva v cerkvo pojdite, ako je šega taka. V cerkvi na svojem mestu keršanski nauk zvesto poslušajte.

8. Če ob odmenjenih dnevih k spovedi in k svetemu obhajilu greste, zberite se, če je mogoče, v šoli. Iz šole pojdite po dva in dva v cerkev. Lepo pobožno se nosite, in po svetem obhajilu mirno domu hodite.

9. V cerkvi in na vseh svetih krajih se spodobno in pobožno obnašajte, ter ne pozabite, da ste vpričo Boga. Ne ogledujte se v cerkvi, ne smejte se, igrač v cerkev ne nosite, ne letajte po cerkvi.

10. Molitvene knižice imejte, in pobožno molite ali pojte iz njih. Ne hodite v stisko, in po dokončani službi božji pojdite iz cerkve v lepem redu, dečki naprej, dekleta za njimi, domu.

11. Po potu v cerkvo, kakor iz cerkve domu, spodobno hodite. Pozdravljajte tiste, kteri

vas srečujejo, in imenitnim osebam *) se odkrivajte in priklanjajte, kakor se spodobi.

12. Pred cerkvo se ne mudite, ne igrajte krog cerkve, ne hodite brez dovoljenja v turen, ne lazite po zidovju, in po stenah ne čerkajte. Le hitro v cerkvo stopite, in na službo božjo se pripravite. Po vedenju v cerkvi se pozna, kaj otrok velja, in kaj bo iz njega.

Mali Rembert, naj mlajši zmed šolarjev, se je naj čednejše obnašal. V cerkvi je pred altarjem pokleknil, se je polagoma pokrižal, in se je mirno na svoje mesto podal. Ko so po potu drugi sošolarji in sošolarice trušali, je Rembert mirno svoj pot hodil. Sv. škof Anžgar ga vgleda, spozna modrega mladenča, pokliče njegove starše, in jim reče, naj njemu Remběrta za višje šole dajo. Veseli ižročijo dobri starši svojega sina svetemu škofu. Pridni Rembert zraste učen mož, imeniten škof, in je zdaj svetnik v nebesih.

Kakor se mlado drev'ce nagne,
Tako bo rastlo staro drevo.
Česar se mlado dete privadi,
Tega se starček odvadil ne bo.

---

*) Oseba ali peršona.

XXVI. Spoštuj očeta in mater.

1. Kaj je delal Jezus v Nacaretu pri svojih starših? — Sv. pismo pravi, da jim je bil pokoren. Jezus je vbogal Mario, svojo božjo mater, in ji v domačih poslih *) veselo stregel. Pomagal je svetemu Jožefu, svojemu redniku, delati stole, mize in orala; ker je bil Sv. Jožef tesar. **) Pač je bilo lepo gledati božjega mladenča, kako je tesal, žagal in vertal, da bi si kruh prislužil!

Je bilo pa Jezusu treba delati? Ne, njemu so angeli stregli. Pokazati je hotel otrokom, kako naj starše radi vbogajo, in jim delati pomagajo po svoji moči. Kar oče ukažejo ali mati rečejo, imajo otroci hitro in pa veseli storiti. Se obotavljati ***), kislo deržati ali pa prašati; kaj mi bote dali? je gerdo. Staršem ukljubovati je hudobno, jim jezljati ali oporekati pa greh.

2. „Jernejček!“ so rekli oče, „idi h kovaču, in mu povej, da ga lepo pozdravim, in da sem ga rekel poprašati, jeli bi vtegnil naše konje

*) Posel ali opravilo.

**) Tesar ali cimperman.

***) Obotavljati se ali muditi!

podkovati? Potem teci v mlin, in poprašaj, ali smemo kaj mlet poslati?“ Jernejček se je gerdo deržal, kakor bi nerad šel. Berž njegov mlajši brat Markec skoči rekoč: „Ljubi oče! naj jaz k njemu grem; vse bom prav lepo opravil.“ Markec vzame svojo kapico in veselo dirja. V kratkem nazaj pride in pove, kako je svoje naročila opravil, kaj je kovač rekel, in kaj je v mlinu zvedel. Oče ga lepo pohvalijo rekoč: „Ti si vse dobro opravil.“ To je bilo Markecu veselje!

3. Ljudmilica je bila ravno tako berzna. Če so ji mati rekli! „Idi, in stori to ali tisto“ je hitro storila. Če so jo mati po kaj poslali, je urno prinesla. Le odkimnili so, če ni bilo kaj prav, in Ljudmilica je precej pustila. Kar je staršem le na očeh vidila, je veselo storila.

4. Martinek pa je bil ves drugačen. Če so mu oče kaj prepovedali, mu je zamerzilo. Če so mu mati kaj rekli storiti, se je jezno deržal, je po času lezel, in ga dolgo ni bilo. Kaj mislite, koga so starši rajši imeli, Ljudmilico ali Martineka? — Kaj je Martinek pogosto dobil, če ni hotel vbogati? — Komu hočete biti pa vi podobni, da vas bodo starši prav radi imeli?

5. Vertoglavi otroci, ki vse kote obletajo, po izbi dirjajo, vse preveržejo, z vratmi treskajo, da okna klepečejo, so ljubim staršem velika

nadloga. Male otroke iz spanja budijo, ali jih dražijo, da se derejo, in delajo vsi hiši nepokoj. Takih otrok Bog nima rad; Bog je oče mira, pa ne nepokoja.

6. **Pavlek** je bil živ nepokoj, zdaj je na dvorišu na vse gerlo kričal in pokal, zdaj po stopnicah priropotal, zdaj po hiši skakaje stol prevračal, ali kaj na tla spustil, ali z dvermi treskal noter in vun gredé. Tako je dete izdramil, da se je začelo jokati. Mati so morali vse popustiti, in iti deteta tolažit. Ali ni to materi merzilo? Kaj so mati Pavleku storili?

7. **Terezika** je rada svojega malega brata dražila. Če je hotel fant kaj imeti, mu ni dala; zdaj mu je kako igračo po sili vzela in zgubila. Če se je jokal, mu je še huje ukljubovala. Vselej je bila nevoljna, kadar so ji ga rekli varovati. Za to pa tudi fantič ni hotel biti pri Tereziki. Jeze se je od nje privadil, se je gostokrat iz vsega gerla derl, in je ves hudovoljen, prepirljiv fant prihajal. Vse hudo je sestri povernil, kar mu je žalega storila. Kdo pa je bil tega kriv? — Kdo je otroka hudobe naučil? — Otroci! prijazni imate biti do svojih bratcov in sestric, da vas bodo tudi radi imeli.

8. **Lizika** je malo dete prav rada imela. Kakor se je zbudilo in jelo jokati, ga je hitro pozibala, pa mu zapela. Dostikrat ga je iz postljice vzela, ga na svoje krilo posadila, mu koščck kruhove skorjice žvekati dala, ali mu

s čim drugim poigrala. Dete je bilo prav rado pri nji, in mati so lahko tičas svoje dela opravljalì. Lizika pa je tudi pri materi veliko veljala. In kaj bi ne? Pohlevne otroke tudi angeli božji radi imajo.

9. Deca, ki si jedi izberajo, ki jim je kosec kruha premajhen, močnik preslabo zabeljen, *) so nehvaležni otroci. Otrok, ki se kuja, če mu ne dajo ali ne storijo, kar poželi, je šibe potreben, in kteri z jokom kaj dosiliti hoče, temu se dovoliti ne sme. Za svojovoljo je šiba naj boljše zdravilo. Sveto pismo pravi: „Neumnost je terdo vsajena v fantovo serce, pa šiba jo bo ispodila. Česar navadiš fantiča, tega se tudi starče ne bo odvadil.

10. Jakec je hotel zdaj to, zdaj uno reč od svoje matere imeti. Če mu niso hitro dali, ali če so mu celo odrekli, se je čemeriti **) začel. Je pa zdaj hitro dobil, kar je poželel? Nikar. Mati so rekli: „Ravno zato, ker tako hočeš dosiliti, ne boš dobil.“ Jakec vidi, da s hudim nič ne opravi, in se po malem svoje gerde navade odvadi.

11. Mati so trem otrokom vsakemu eno jabolko dali. Franček je mermral, da je naj manjšo dobil. Mati se mu berž jabolko vzeli

*) Zabeliti ali začiniti.

**) Čemeriti se ali se jeziti.

rekoč: „Ali bi rad večje jabolko imel, France? Kdo če ž njim menjati?“ — „Jaz“ manjša sestra Jerica odgovori. Mati velijo: „Jerica, le vderži, kar imaš! Tvoj brat tega ni vreden. Kdor malega ne časti, tudi večjega ne dobi. Bom Francetu jabolko za jutro hranila in vidila, ali bo ž njim zadovolnejši?“ Drugi dan je bilo Francetu jabolko dobro.

13. Petrek ječmenove kaše ni rad jedel. Če so jo na mizo prinesli, je taki *) žlico položil in pisano gledal. Mati ga pogledajo rekoč: „Petrek! kaj ti ta jed ne diši? Nisi delal, kakor mi; za to ti ne diši jesti. Saj malo zajmi! Veliko jesti ne bi bilo zdravo za tebe, ker se ti kaša merzi. **) Da pa ti ne bi škodilo, danes nič drugega jesti ne boš dobil. Bom pa v prihodno ječmenove kaše večkrat skuhala, da se je po času privadiš. Škoda bi bilo, da ti tako zdrave in dobre hrane ne bi jedel!“

Jeli so mati prav imeli? — Kaj bo iz izbirljivega otroka? — Ali bode Bog takemu srečo dal? Petrek je hitro žlico pobral, in je prav rad ječmenovo kašo jedel.

Vsaka jed je božji dar;
Le izběrat' si nikar!

---

*) Taki, hitro, kmalo.

**) Merziti se ali gabiti se.

XXVII. Pridni otroci!

1. Pridni otroci staršem radi pomagajo, celo prosijo očeta in mater, naj jim kaj dela dajo. Po zimi starši prinesejo otrokom sočivja, leče ali graha prebrati; po leti jim rečejo sad pobirati. Dekliči materi v kuhnji pomagajo, jim kakih derv prinesejo, posodvo pomijejo, ali pazijo, da juha ne izkipi, kadar morajo mati kam oditi.

2. Hlapčiči pomagajo očetu pri živini. Zdaj jasli istrebijo, zdaj polagati pomagajo, ali ženejo živino napajat. Naj rajši dečki konje na vodo jezdarijo; pa jim je nevarno. Dobro se imajo varovati, da jih konj ne verže, ali pa od zadej ne ritne. Vol rad od spredej bode, prasič pa od strani kavsa in grize.

3. Ko je Julika iz šole prišla, so ji mati hitro kaj delati ukazali. „Pojdi, in zmotaj mi prejo z vretena, zvij mi cviren v klopčič. Pometi hišo, pobriši mizo in klopi. Pomij piskre, sklede in latvice, pa pomije verzi v pominjak. Nože in vilice čedno podergni, da se bodo svetili; pazi pa, da se ne vrežeš, ali ne pikneš.“ Tako se je Julika dela privadila, in se naučila vsakega posla se prijeti. V svojem dvanajstem letu je že precej gospodiniti znala.

„Vi ste vendar srečni, da imate tak pridno hčerko,“ je rekla soseda materi. „Vaša Julika je še tako mlada, pa vam že povsodi pomaga. Moja Metka ni taka.“ Mati so rekli: „Meni je to prav, da za večje šolarje po poldne šole ni. Tičas Juliko doma k delu priganjam, da se mi dela ne odvadi. Služi mi že, kakor srednja dekla. Upam, da bo sčasoma tudi dobra gospodinja. Kako se je Juliki dobro zdelo, da so je bili mati toliko veseli! Otrok, kteri staršem veselje dela, je na srečo vsi družini, naj lepši cvet očetu in materi. Ali, žali Bog, da je malo takih!

4. Makselj je bil cel nemarnež. Ako je čutil, da bi mu starši kako delo izročili, jo je tiho za zidom potegnil, in se vso večerko *) po vesi potepal. Mati so večkrat rekli: „Kaj bo iz tega dečka? ves dan se okoli klati, obutev dere, se ne uči, in nama nič ne pomore; je in pije zastonj. Še jezo in pa stroške imava ž njim!“ „Veš kaj, Marina!“ rečejo oče, „služit ga dajva, naj si ptujega kruha pokusi.“ Starši dajo Makseljna čredniku v službo. Živež in pa osem goldinarjev so mu za plačo izgovorili. Ali Makseljnu je bila vsakdanja hrana preborna; **) tudi oblačilo je na paši pri svinjah hitro raztergal. Na živino ni pazil, in pogosto

*) Zvečer.

**) Boren ali revea.

svinje v škodo pušal. Ljudje so svinjarja čredniku zatožili, in on ga je prav hudo pretepel. Ker se ni poboljšal, ga zadnjič clo proč spoka. Domu k staršem si zdaj Makselj ne upa, v službo ga nikdo ne vzame. Kaj mu je začeti? — Kruha mora prositi. — Tako se otroku godi, ki v svojih mladih letih ne vboga, in delati noče.

Mlad berač je star tat, pravijo ljudje; in ravno ta se je tudi Makseljnu pripetila.*) V domačem kraju mu niso hoteli vbogajme dajati, ker so ga poznali, v neznane kraje se poda; pa tudi po drugih krajih pri enih hramih malega kaj dobi, pri drugih pa nič. Pogosto so ga kregali. „Po kaj k nam hodiš?“ so djali, „v svojem kraju berači; **) mi imamo za svoje sirote skerbeti. Ako si priden in pa potreben, bodo te tvoji znanci in sosedje preživili; če si pa malopriden šterc, bi imeli greh ti kaj podariti.“ Spet drugi so mu djali: „Oj ti mlad potepenec! bi bil že za mnogotero delo. Zakaj pa služit ne greš? Pri svojem potepanju se boš krasti privadil.“ Ta beseda je bila resnica. Prišel je k hramom, kder ni bilo nikogar doma, ali le kak otrok. Sem ter tje je kaj skrivaj izmaknil in odnesel. Če je našel priliko, ***) je tudi v shrambe zlezel in kradel. V kratkem

*) Pripetiti se ali primeriti se.

**) Beračiti ali petljati.

***) Prilika ali priložnost.

so ga zapazili, zgrabili, in ga na sodbo gnali Kako se je tatu godilo, se lahko ve. Glejte, kam pride mlad lenuh! Kdor ne dela, naj tudi ne jé.

5. Pridni otroci starše za vsako reč poprosijo, pa tudi za vse lepo zahvalijo, naj bo veliko ali malo, naj jim bo prav ali ne. Staršem izmikati, jih goljufati in jim skrivaj jemati, je greh. To le razbojniki delajo; in kdor tako dela, je razbojnikov prijatel, pravi sveto pismo. — Otroci! otroci! lepo starše imejte, dokler jih imate. Pride čas, ki bi jih radi slušali, pa jih imeli ne bote. Starše bote pokopali, blagoslov četerte zapovedi pa vse žive dni imeli, če ste očeta in mater spoštovali.

XXVIII. Bogaboječe dete.

1.

Dvoje očes imam,
Ki svetlo gledajo
Zdaj zemljo, zdaj nebo,
Da lahko vse spoznam.
Oči so ljubi, božji dar;
Le greha gledati nikar!

2

Ušesi dve imam;
Kar mati rečejo,
Al oče prašajo,
Hitro odgovor dam.
Ušesa so tud' božji dar,
Poslušat' greh, me Bog obvar'!

3.

'Mam jezik od Boga,
Da lahko pojem, govorim,
Potožim se in zakričim,
Kjer je kaj hudega.
Obrača se mi jezik rad;
Pa ne opravljat', ne lagat'.

4.

'Mam tudi roki dve,
Na vsaki roki perstov pet
Z njim' pisat', vsako reč prijet',

Prav zdravi ste obe
Ž njim' delati, ne pa igrat',
Ž njim' služiti, ne pa jemat'.

5.

Dve nogi tud' imam,
Da lahko skačem in stojim,
Od doma grem, nazaj letim,
Se kamorkolj podam.
Potepat vender se ne grem,
In škode delati ne smem.

6.

Imam še eno reč:
Mi v persih kljuje *) dni, noči,
Serce, ki ljubiti želi,
Kar mu je naj bolj všeč.
Naj ljubi ljubega Boga,
Kateri me tak' rad ima.

*) Bije

XXIX. Hvaležni sin, egiptovski Jožef.

„Kdor se Boga boji, spoštuje svoje stariše.“ To resnico nas uči Sv. Duh, in nam jo egiptovski Jožef, da nič lepše, pokaže.

Jožef je imel dobrega očetà Jakopa, pa zlo hudobne brate. Rad je bogal očeta, in prav radi so zalega Jožefa imeli. Jožef z razujzdanimi brati ni potegnil, za tega del so ga malopridni bratje čertili, in prodali ptujim ljudem v Egipt, v daljno tujo deželo.

Jožef je v tujem kraju Bogu zvest ostal, in je svojega gospodarja pošteno služil. Prav rad ga je imel, in mu vse zaupal. Nesramna žena hoče nedolžnega J o ž e f a v greh zapeljati, ali Jožef se je Boga bal, in zbežal rekoč: „K a k o b i t o l i k o h u d o b i j o s t o r i l, i n z o p e r s v o j e g a B o g g r e š i l!“

Po hudobni ženi krivo zatožen, je bil nedolžni Jožef v ječo zapert. Huda se mu je godila; pa rajše je vse prebavil, kakor da bi se bil Bogu zameril. Bolj se je bal Boga, kakor ljudi. Bog pa Jožefa tudi ni zapustil. Dal mu je toliko modrosti, da je kralju čudne sanje prav razložil, in kralj ga iz ječe na svoje mesto povzdigne, ter ga za malega kralja (svojega namestnika) postavi.

Poglejte, tako Bog za svoje skerbi!

Srečni Jožef svojega starega očeta ni pozabil. K sebi je starčeka povabil, naj bi se očetu na stare dni dobro godilo. Jožef, ki je bil pervi za kraljem, se ni sramoval očeta, starega pastirja. — Jakopu naproti teče, ga objame, ljubeznjivo kušuje, in veselja se joka. Dal

je očetu naj boljši kraj za prevžitek, jih je z vsim potrebnim oskerboval, in lepo imel do smerti.

Na smertni postelji Jožef svojega očeta ni zapustil. Lepo jim je stregel. Ko so umerli, jim hvaležno oči zatisne, in jih pošteno pokoplje, kakor so mu bili naročili.

Otroci! tako spoštujte očeta in mater, da bote dolgo živeli, in da se vam bo dobro godilo.

XXX. Otrokom desetero zapoved.

1. Otroci! iz serca ljubite starše, in prav radi jih imejte. Oče in mati so pervi dar božji; perve jih za Bogom ljubite.

2. Pokorni bodite svojim staršem, storite hitro, kar vam zapovejo, opustite, kar vam prepovejo.

3. Otroci! veselite se, če so oče in mati zdravi in veseli; vošite jim, naj bi dolgo, dolgo živeli. Staršev dolgo življenje je sreča poštenih otrok.

4. Lepo pohlevno z očetom in materjo govorite, žal besede nikdar jim ne recite. Kdor staršem žalost dela, jim mertvaško jamo koplje, pa bo hitro sam v njo padel.

5. Storite staršem prijazno, kar jim na očeh poznate, da bi radi imeli. Če ste jih razžalili, le hitro jih za odpušenje prosite, da vas Bogu ne zatožijo; to ne bi bilo dobro za vas.

6. Pošteno od svojih staršev govorite; in če kaj slabega vidite ali slišite, za očeta

ali mater molite. Kdor starše gerdo opravlja, zapravlja sam sebi dobro ime.

7. Ne sramujte se svojih staršev, naj so si ravno ubogi in revni; vaš oče in mati so vender, in ostanejo, naj bi bili vi še toliki in taki gospodje ali gospé.

8. Strežite lepo staršem na stare dni, kadar oslabijo; sebi pritergujte, in njim podajajte. Oče in mati so vam tudi to storili, ko ste še majhni bili; hvaležni jim to povračujte!

9. Če vam umerjejo oče ali mati, pošteno jih pokopljite, in spolnite na tanko njih posledno sporočilo. Gerdo bi bilo, se za njih premoženje tergati ali pa tožiti.

10. Molite za starše svoje, žive in mertve. Molitva otrok očetu in materi veliko pomaga, in je drag denar, kterega v nebesih dobro poznajo.

Vse to četerta božja zapoved otrokom veleva; in ta zapoved je perva, ktera otrokom srečo in dolgo živlenje obeta.

XXXI. Kdo so naši starši?

1. Naša naj bližja rodbina so nam dobri oče in naša ljuba mati, kteri so nas rodili. Mali otroci jim pravijo atej in mama; odrašeni jih imenujejo starše. Za Bogom so nam starši pervi dobrotniki.

2. Našega očeta brat so nam stric, in njih žena so nam strina. Brat naše matere so nam ujec, in njih žena so nam ujna ali ujkinja. Stričevi in tudi ujčevi sini so nam

bratrani ali bratranci; njih hčeri pa bratrane ali bratranke.

3. Očeta našega in naše matere sestra so nam teta, njim pravimo ljuba tetka ali tetica, njihovemu možu pa tetec. S sinom naše tete smo si sestrani ali sestriči; tetine hčeri so pa sestrane ali sestranke.

4. Ljubega strica in strino, ujca in ujno, pa tudi teto in tetca (tetinega moža), ki jih za strica imamo, spodobno spoštujmo. Radi nas imajo, in bodo skerbeli za nas, če nam Bog starše vzame, in bomo sirote brez očeta in matere. Bratrane in sestrane ljubimo, in jim radi kaj dobrega storimo, da bi ne rekli, kakor pregovor pravi, da je naša žlahta raztergana plahta.

5. Spoštujmo tudi svojega botra in botro, ki jim tudi kum in kuma, gotej in gota ali gotejca pravijo. Oni so nas k svetemu kerstu nesli, in so za nas poroki bili, da bomo pridni, pravični kristiani. Naša duhovska žlahta so, in bodo na sodbi za nas odgovor dajali.

Ako bi staršev in druge usmiljene žlahte ne imeli, bi naši botri za nas skerbeli. Veliko hvale smo jim dolžni.

6. Če nam nemila smert očeta vzame, in se naša mati, zapušena vdova, spet omožijo, dobimo očuha ali očima.

Ako nam pa mati umerjejo, in se naš oče, vdovec, oženijo, dobimo mačeho za mater.

7. Po mačehi in očimu dobimo po poli brate in po poli sestre. Očem in mačeha nas za pasterke in pasterkinje imajo; mi pa očuha in mačeho moramo lepo

imeti; saj so tudi naši starši — ljubiti po poli brate in po poli sestre naše; saj smo vsi božji otroci.

8. Naši predstarši so naš ljubi dedek in babica, ki jim tudi pravimo stari oče in stara mati. Oni so oče in mati naših starišev, so nas zibali in lepo pestovali, pa prav radi so nas imeli; tudi njih spoštujmo!

9. Starši našega dedeka in naše babice se imenujejo naš preddedec in naša predbabica. Oni, preddedje naši, so že davno pomerli; mi jih nismo poznali, tudi oni nas ne; pa so vender za nas skerbeli, kakor slišimo od njih praviti, hvaležno smo jih pomniti dolžni.

10. Vsi naši spredniki se imenujejo naša stara žlahta ali naša predna rodbina. Bili so naši dobrotniki, so nam zapustili drago domovino in pa pravo sveto vero. V časti svoje starodavne sorodnike imejmo, pa ohranimo skerbno svojim naslednikom, kar so nam oni izročili. Tako bomo dobrih staršev hvaležni otroci.

Oh, predraga domovina,
Mojih dedejev lastnina!
Tebe ljubim in častim.
Kder je moja zibka stala,
Oh, dab' tudi glav'ca spala,
Kadar časno zapustim!

XXXII. Kako za poštenje skerbimo.

Otroci! ktere cvetice so vam ljubše, dišeče ali smradjive? — Zakaj so vam pisani klinčki *) in belorudeče vertnice **) ljubše od nedišečih sončnic? — Otroci! kar je rožicam žlahtni duh, to je človeku **poštenje**. Poštenje nas Bogu in ljudem ljubeznjive dela. Poštenje je na tem svetu naše naj drajše premoženje; od mladih dni se morate učiti za poštenje skerbeti.

1. Kdor hoče pošten biti, se **ne sme potepati**, ne v slabe tovaršije hoditi. Smola se roke prime, slaba tovaršija pa pridnega otroka. Hitro se pohujša in svoje poštenje zgubi. Lahko poštenje zgubimo, zgubljeno težko zadobimo.

Tomažek je rad k Videku u vas hodil. Mati so ga svarili: „Tomažek! meni ni po volji, da se z Vidkom tovaršiš. Janezek je pridnejši; k njemu hodi.“ Tomažek pa matere ni ubogal, in je vseskoz le k Videku hodil, in se je od njega veliko hudega naučil. Nekdaj ga Videk napelje, da v sosedov vert zlezeta sadje krast. Oba so na tatvini zgrabili. Kaj se vam zdi, kako se jima je po tem godilo? Ali gospod fajmošter so šolskemu gospodu rekli: „Kaj takega bi ne bil od Tomažeka mislil; poprej je bil prav priden! Pa je že tako. Slabe tovaršije so poštenja morije.“

---

*) Klinček ali nagelj.
**) Vertnica ali gartroža.

2. Kdor hoče pošten biti, se ne sme nikdar zlagati, temuč ima vsak čas resnico govoriti. „Oče laži je hudobni duh; on se je pervi Evi zlagal.“ Po tem so vsi lažnjivci in lažnjivke otroci hudega duha. Bog ne daj tega! Lažnjivec drugači misli, kakor govori, zato, da bližnega v zmoto spravi. Svetohlinec se pobožnega hlini ali dela, kakor da bi sveto živel, v sercu pa je hudoben. Hinavec se nam prijazno prilizuje, in sladko govori, v sercu pa nas zaničuje, in nam hudo želi. Jezus pravi: „Gorje hinavcom! Pobeljenim stenam so podobni, ktere so lepe od zunaj, gerde od znotraj.“ Obrekovavec čez bližnega laže, in pravi slabe reči, kar ni res, krade poštenje in dobro ime, lažnjivo druge toži, in krivo priča. Hujši je tat, ki jemlje dobro ime, kakor tisti, ki denarje krade. Denar povherneš, vzetega poštenja pa ne.

Laže se v sili, kadar se kdo šibe ali kake škode boji. Pa bolje je škodo in tudi šibo terpeti, kakor lagati. Sveto pismo uči, da lažnjivec dušo umori. Laže se v šali za smeh; ali za smehom pride jok. Ali ste slišali praviti od lažnjivega pastirja?

Janezek, gerd lažnjivec, je pod košato goro ovce pasel. Enega dne si malopridno šalo ubere, in začne na ves glas kričati: „Volk gre! volk gre!“ Na njegov krič prihitijo ljudje z vasi s koli, z vilami in sekirami volka ubijat. Ker ne najdejo volka, se domu povernejo. Janezek se jim pa posmehuje. Drugi dan Janezek spet na vse gerlo kriči: „Volk! volk!“ Pride ljudi nad volka, pa ne, kolikor poprejšni dan.

Nevoljni gredo, glave otresaje, domu. Janezek pa se smeja, in se veselja po kolenih tolče. Je li bilo to prav? — Tretji dan pa volk zares pridere. Janezek upije: „Joj! pomagajte! volk, volk!“ Pa ni bilo človeka na pomoč. Volk lažnivca zgrabi in razterga. Taka se poslednjič lažnjivcom godi.

3. Kdor hoče pošten biti, ne sme skrivaj jemati, temuč mora za vse prositi, kar ni njegovo. Z malim se začne, z velikim se neha.

Florjanek je nekdaj ljudski sklepec *) domu prinesel. Oče ga vprašajo: „Kde si dobil nožič?“ Jecljaje Florjanek odgovori, da ga je najdel. „Kde si ga najdel?“ Le taki **) povej!“ Jokaje Florjanek jeclja: „V Boštjanovi hiši.“ Oče Florjaneka za roko k Boštjanu peljejo, in zvedo, kako je Florjanek nožič skrivaj s police vzel, in ga v žep ***) vtaknil. Florjanek je moral ukradeni sklepec na tisti kraj položiti, kder ga je vzel, soseda za odpušenje prositi, in je bil doma za tatvino in laž ojstro tepen. Oče so rekli: „Nesrečen otrok! kaj bi iz tebe prirastlo, ko bi se krasti navadil.“

4. Kdor hoče pošten biti, mora najdeno stvar nazaj dati. Blago najdeno, pa ne nazaj dano, je ukradeno.

Matičku so v mladih letih starši pomerli. Sosed ga za rejenca vzame, in prav bogaboječega izredi. Ko Matiček ob cesti drobnico pase, jezdi mémo njega imeniten gospod,

---

*) Sklepec ali mali nožič.
**) Taki ali prec, koj, hitro.
***) Žep ali varžet.

kteremu nekaj svetlega izpade. Matiček hiti gledat, in na! zlato žepno uro pobere. Urh, njegov tovarš, pravi: „Uro bova prodala, in denar med-se razdelila.“ „Bog obvari!“ reče Matiček. „Najdeno blago se mora gospodu odrajtati, ki ga je zgubil.“ Izgovori, in za gospodom dirja. V dobri uri do kerčme prisope, pri kteri vidi obsedlanega konja privezanega. Matiček v kerčmo gre, in gospodu najdeno uro poda. Gospod mu lepo rešvo *) ponudi, ali Matiček se brani rekoč, da ni toliko zaslužil, in se mahoma na pašo poverne. Pošteno ravnanje gospodu dopade, ki je bil bogat tergovec **). Hitro za Matičkom jaha, izprosi ga od rednika in ga da v šolo. Matiček se izuči, k tergovcu v službo stopi, in se tako verlo obnaša, da mu tergovec svojo hčer za ženo da, in po svoji smerti vse premoženje poroči. — Jeli Matiček prav storil, da ni Urha slušal? — Otroci! kadar kaj najdete, lastniku hitro odrajtajte; ako ne veste, čigavo je, dajte na oznanilo.

5. Kdor hoče pošten biti, ne sme zdražbe delati, ne brez potrebe tožiti. Ljubi mir Bog ljubi, gerdi prepir pa sovraži. Le mirne otroke Bog rad ima.

Matevžek je na večer po večni luči ***) Nežici večernico kazal rekoč: „Le poglej, sestrica, kako lepo večernica na nebu miglja! Ni lepše zvezde.“ Nežica pravi: „Meni pa juternica bolj dopade; ona veliko lepše sveti.“ “Ni res!“ se začne Matevžek prepirati, in se prav hudo

*) Rešva ali dar za najdeno blago.
**) Tergovec ali kupčevavec
***) Ave Marii.

z Nežico kara. *) Na to oče pridejo, in ko zaslišijo, za kaj se ujedata, pravijo: „Oj, nevedna otroka! saj niste dve zvezdi; ravno tista zvezda tudi v jutru sveti, in jo imenujemo juternico ali danico; kadar pa na večer sveti, ji pravimo večernica.“

Nacek je rad zdražbe delal. Hitro je k materi tekel in tožil, če je kdo kaj storil, ali kako posodo potrupal. Mati posvarijo Naceka rekoč: „Ti me neprenehoma jeziš, ker za vzako reč tožiš, kar bi ne bilo treba. Če vsakega karam, ki ga ti zatožiš, bodo tebe čertili, in te za žlabudravca imeli. Ali bo to tebi prav? Jeli si ti vesel, če se jaz nad drugimi jezim? Tudi ti pogosto kaj storiš, kar ni prav; ali bi se tebi dobro zdelo, ko bi ti povračali, in te hitro zatoževali? Česar sam rad nimaš, tudi drugim ne delaj. Povedati si mi pa dolžen po resnici, kar te poprašam, ali če kaj hudega vidiš.

6. Kdor hoče pošten biti, ne sme drugih ljudi dražiti, jim ne oponašati, ubogim ne nagajati, temuč popotnike in sosede pri miru pustiti.

Prerok Elizej je bil star, častitljiv mož. Šel je nekdaj v malo mesto Betel, ktero je na hribu stalo. Ko je počasi navzgor stopal, pridejo malopridni fantje iz mesteca, in zasmehujejo starčeka, ker je imel malo las na glavi. Kričali so: „Plešec, plešec, pojdi gor!“ Elizej je bil s tim zlo razžaljen, ter je povzdignul svoje oči k Bogu. In glejte! ko bi trenil, je prišla kazen **) božja nad hudobne otroke. Dva

*) Karati ali kregati se

**) Kazen, kaštiga ali štrata.

divja medveda pridereta iz hoste, planeta nad fantaline, in jih raztergata dva in štirdeset. — Kaj bo pa Bog takim otrokom storil, ki berače dražijo, sirote oponašajo, popotnikom gerde priimke dajejo? — Oh, otroci! varujte se zaničevati stare ali neznane ljudi! Bog za nje skerbi; njega žalite, če ubožčeke žalite.

7. Kdor hoče pošten biti, **se ne sme hudovati** ,nikogar z nadevki ali gerdimi besedami pitati, temuč pohlevno, pametno govoriti. Lepa beseda lepo mesto najde, gerda se pa zaverne, in tistega zadene, ki jo izgovori.

Jurče ni vedil za jek ali hostni glas. Ko si za logom žvižga in poje, ves židane volje v gojzd zavpije: „Hop! hop!“ Hitro se mu iz gojzda oglasi: „Hop, hop!“ Kdo me oponaša? Jurče sam pri sebi misli, in še enkrat glasneje zaupije: „Kdo si pa?“ Tudi jek mu reče: „Kdo si pa?“ Jurče se razjezi in zavreši: „Ti si bedak!“ Tudi iz hoste mu odgovori: „Ti si bedak!“ Jurče razkačen še gerje besede daje, pa ravno tako gerde nazaj dobiva. Jurče misli, da je kak hudoben paglavec *) v gojzdu, kteri ga ukarja, po šumi **) leta, in iše ves serdit, pa nikogar ne najde.

Ves nevoljen in spehan pride Jurče domu, in materi toži, kako ga je hudoben fantin v gojzdu dražil. Mati pa pravijo: „Jurek! veš, da sam sebe tožiš! Nisi slišal drugega, kakor sam svoje besede. Ali ne veš, kako si večkrat svojo podobo v čisti vodi gledal? Tako si tudi

---

*) Paglavec ali malopridnež.
**) Šuma, hosta ali les.

svoj glas v gojzdu slišal. Če bi bil lepo besedo zaklical, bi bil tudi lepo besedo zaslišal. Temu glasu se pravi jek ali hostni glas. — Ravno tako se pa tudi ljudem na svetu godi. Kakor mi z drugimi ravnamo, tako veči del oni z nami ravnajo. Naj mi druge lepo imamo, bodo tudi drugi nas lepo imeli. Ako smo pa mi gerdi in odljudni, tudi nas ne čaka nič boljšega. Kakor kdo drugim posojuje, tako se mu povračuje.“

8. Kdor hoče dobro sloveti, mora prijazen in postrežljiv biti, ne iz dobičkarije, temuč iz keršanske ljubezni, ne za vsako stopinjo darov jemati. „Bog poverni!“ *) je veliko vredno plačilo.

Feliks, ubožnih staršev sin, je v Laški deželi svinje pasel. Starši so ga lepo učili, kako naj do vsih ljudi bo prijazen, in naj rad postreže, komur premore. Nekega dne častitljiv menih mémo pridejo, in pastirje prosijo, naj jim eden pot skoz dobravo pokaže. Nobeden noče iti, ker je bilo gerdo vreme. Feliks prijazno pristopi, se redovniku spodobno odkrije, in popotnika lepo spremi. Gredé Feliksa vsak tere reči vprašajo. Feliks jim na vse prav pametno odgovori. To menihu toliko dopade, da Feliksa po dovoljenju staršev v svoj klošter vzamejo, in v šolo dajo. Feliks se je močno dobro učil, je postal mašnik, škof, kardinal, in poslednič papež po imenu Sikst V. Njegovi odljudni verstniki pa so svinjski pastirji ostali. — Otroci! kako bote vi storili, kadar vas popotniki srečajo? — Kaj bote storili, kadar vidite, da kak gospod k vam pride? —

*) Bog poverni, Bog plati ali Bog lonaj!

XXXIII. Kako se vpričo gospôde obnašati.

1. Kadar duhovnega ali drugega gospoda na poti srečaš, in se približaš, odkrij se jim, in jih ob enem prijazno poglej. Posvečenemu mašniku roko kušni. Dekleta naj se jim priklonijo, in jih po domači šegi pozdravijo.

2. Ako hočeš h gospodu iti, si pred pragom obuvalo osnaži; po zimi stepi tudi sneg. Popraša, so li doma, in če smeš k njim. Rahlo na vrata poterkaj, in če nihče „noter!" ne reče, še drugič in tretjič poterkaj, pa močneje. Ako se še ne oglasijo, poterpi. Pred vratmi poslušati je gerdo, skoz okna v izbo lukati še gerje. Kadar pa rečejo: „Le noter!" vrata na lahkò, pa ne na stežaj odpri, in tudi na lahko zapri.

3. Postoj pri durih, dokler te ne pogledajo, ne pozdravijo, ali ne poprašajo. Na to se jim prijazno prikloni, in zastopno povej, kaj hočeš. Klobuk, plajš in druge take reči se ne smejo na mizo ali na stol devati, tudi se ne smeš usesti, dokler ti ne rečejo. Sedé se ne gugaj, na steno ne prislanjaj; stojé imej roke po strani, sedé pa na krilu ali na mizi, nog pa križem ne devaj.

4. Gospodu v oči gledaj, pa ne preblizo. Ne trebi si zobov, ne nosa. Če se ti zeha, ali če se ti hoče kihniti, usta z robcom *) zakrij. Po izbi

*) Robec ali ruta.

se ozirati, kakor bi česa iskal, ni pristojno. Če se komu kihne, reci: „Bog pomagaj!“ pa se mu tudi prikloni, če je imenitnejši od tebe.

5. Ne pljuvaj po tleh, ampak pljuvalnika poiši. Se z rokami po tleh vsekovati, ali pa z rokavom brisati je gerdo. Čist robec za to imej.

6. Pri gospôdi se predolgo ne mudi, ne jemlji v roko ptujih reči. Kadar posel opraviš, se priporoči, vstani in stol v kraj postavi. Tudi deželskemu gospodu ali gospej se roka kušne, kterim smo dolžni posebno hvalo in čast.

7. Kadar gospod k hiši pridejo, stopi jim na proti. Reci jim, da se veseliš jih v svojem domu viditi. Odpri jim dveri, in le za njimi v izbo stopi. Če se odkrijejo, primi jim klobuk, ter ga na čist kraj položi. Ponudi jim sedež za mizo, sam pa pred njimi stoj, dokler ne rečejo, da se vsedeš.

8. Če se začnejo odpravljati, jim klobuk podaj, in jih zahvali za obiskanje. Posprejmi jih; in vikši ko so gospod, dalje pojdi ž njimi.

9. Če greš s kakim gospodom, daj jim desno stran, ti pa na levi hodi. Herbta jim ne obračaj, pa tudi pred njih ne stopaj.

10. Če govoriš z imenitnim gospodom, ne pokrij se, dokler ti ne rečejo. Vikši ko so gospod, nižje se jim prikloni. Se gospodu skrivati je po divjaško, se vtajevati in lagati, da te ni doma, je greh. Bog ima svoje namestnike na svetu, duhovske in deželske. Kdor jih zaničuje, Boga zaničuje.

XXXIV. Kako se imamo obnašati vpričo ljudi svoje verste.

1. Pametno in pošteno hodi svoj pot, ne krili z rokami, ne govori sam s sabo. Ogiblji se pijancov in pa prepirljivcov.

2. Ako te kdo kaj popraša, prijazno povej, če smeš; ako ne smeš, molči, pa ne laži nikoli! Ne vprašaj vsakega, kdo je, kamo gre. To pravico le župani in žandarmi imajo.

3. Kadar srečaš znanca, prijazno mu roko podaj rekoč: Bog daj srečo! Bog daj zdravje! — Poprašaj, kako se mu kaj godi i t. d.

4. Kadar prideš v ptujo hišo, le klobuk z glave, ker pod streho ne deži. Pozdravi domače rekoč: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dobro jutro! Dober dan! Dober večer vam Bog daj! i. t. d.

5. Povej razumno, po kaj prideš, po tem se vsedi, če ti rečejo. Tako dolgo čakaje posedati, da bi te prašali, kaj bi rad, ni lepo in potrata časa.

6. Odhajaje reci priljudno: z Bogom! ali: z Bogom ostanite! Nič ne zamerite!

8. Če ravno na obed naletiš (kar ni lepo), reci jim! Bog žegnaj! Dobro slo! Zobe prodajati ali pa žlice šteti se ne spodobi; če te pa povabijo, ne brani se predolgo.

8. Rad govori, pa drugim v besedo ne segaj, in pomisli pred, kot zineš. Molči, dokler drugi govorijo.

9. Ne obrekuj, ne govori od bližnega slabih reči, pa tudi sam sebe ne hvali. Kadar dobrega govoriti ne veš, molči; tudi beseda človeka ubije.

10. Gerdo, nesramno kvasiti, pa tudi poslušati klafanje, ali se nečistim rečem smejati je velik greh. Jezus pravi, da bi takim bolje bilo, naj bi se jim mlinski kamen na vrat obesil, in v globočino morja se potopili taki gerdi ljudje.

11. Kleti in rotiti se je velik greh, druge pikati in zamero delati je zoper keršansko ljubezen. Ako pa tebi kaj zamerzi, le tiho deset naštej, preden kaj rečeš; naj se ti jeza ohladi, po tem bo prav.

12. Brez potrebe ne prašaj, kako se drugi obnašajo; kdor za drugimi preveč izveduje, rad sebe pozabi.

13. Ne pravi vsega, kar slišiš, ampak dobro razloči, kaj je povedati, kaj je zamolčati. Skrivnost se razodeti ne sme, ako ni višja dolžnost; kdor vse drugim pove, temu se nič ne zaupa, in vse se ga rado ogiblje.

14. Preveč zijati ali se preglasno smejati nikar! Tudi kašelj z rutico zastavljaj, da koga ne okašljaš.

15. Ravnaj se po pametnih, omikanih ljudeh; robastih ne posnemaj. Česar pervič prav ne storiš, drugi krat popravi, in se poštene šege vadi.

Otroci! lepo, pošteno in pravično se obnašajte, in rastite ne le na starosti, ampak tudi na modrosti in ljubezni pri Bogu in pri ljudeh, kakor usmiljeni Jezus, vaš božji prijatelj.

*

XXXV. Jezus prijatelj otrok.

Usmiljeni Jezus, naš izveličar, pridne otroke naj raji ima. Ne bomo otroci tudi Jezusa čez vse ljubili? Oh, ljubimo Jezusa; saj nas je on ljubil pred, kot smo ga mi poznali.

1. Bilo je že pozno u večer, in sonce večerno je že za gore šlo. Jezus je doučil, je težkega dela truden, in počitka močno potreben. Zdaj pa še matere svojo deco pripeljejo, in otroke na rokah prinesejo, ter k Jezusu tišijo, naj bi jih blagoslovil. Učenci branijo, Jezus jim pa reče: „Pustite otročiče k meni, in ne branite jim, ker takih je božje kraljestvo.“ Na to deco objema, roke na nje polaga, in jih blagoslovi — Oh, kako lepo in pa veselo je to! — Ako otroci nedolžni umerjemo, lahko v nebesa pridemo; nebeško krajestvo je naše.

2. Drugikrat so se učenci prepirali (kar ni bilo lepo) in so k Jezusu pristopili rekoč: „Kteri bo naj večji v nebeškem kraljestvu?“ Jezus otroka pokliče, ga v sredo med učence postavi, in pravi: Resnično vam povem, če se ne premenite, in ne bote kakoršni so otroci (ponižni, preprosti in ljubeznjivi) ne pojdete v nebeško kraljestvo. Kdor se poniža, kakor to dete, on je vikši v nebeškem kraljestvu.“ — Kolika čast za pridne otroke! Jezus otroka svojim apostolom v izgled*) postavi, ako je pohleven in pa ponižnega serca.

---

*) Izgled ali eksempel.

3. Usmiljeni Jezus je za pridne otroke porok in plačnik. Obljubil je: „Kdor sprejme takega otroka v mojem imenu, on mene sprejme.“ Dalje: „Karkoli kteremu izmed malih storite, to ste mení storili, to bom povernil, kakor bi se bilo meni zgodilo.“ Ne bodimo žalostni, če smo ubožčeki, če nimamo očeta, če nimamo matere, ne oblačila, ne svoje strehe. Le pridni bodimo! Jezus nam hoče datí dobre ljudi, ki nam bodo kruha dajali, nam suknjico kupili, in nas v šolo pošiljali. Usmiljeni Jezus jim bo za nas povernil.

4. Jezus ojstro tiste strahuje, ki nedolžne otroke v greh napeljujejo. Jezus veli: „Kdor pohujša kterega izmed malih, kteri v mene verujejo, bi mu bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat, in on se potopil v globočino morja.“ — Oh, koliko je naša duša vredna, da Jezus toliko za nas skerbi! Le skerbimo tudi mi, da svoje duše ne pogubimo, ali pa koga v hudo ne zapeljemo.

5. Otroci so tudi Jezusa radi imeli, in mu očitno hvalo peli rekoč: „Hozana. t. j. hvaljen bodi visoko Davidov sin!“ Ta sveta pesem hudobnim pisarjem ni bila všeč. Jezili so se, in rekli so Jezusu: „Slišiš, kaj otroci pravijo?“ Jezus jim reče: „Kaj pa da! Ali niste brali, kaj je v svetem pismu zapisano: „Iz ust otrok in dojencov si bo (Bog) hvalo napravil?“ Hvalimo radi tudi mi Jezusa, lepe pesmice mu pojmo, in pa tako sveto živimo, da nas bo Jezus vesel.

XXXVI. Dobro jutro za otroke.

Priden otrok zjutraj zgodaj vstane, da ga sonce na postelji ne najde. Predolgo poležavati ni zdravo; se premagati in hitro vstati je zdravo in koristno. Rana ura, zlata ura.

Pervo juterno delo je pokrižati se in zahvaliti Boga, da nas je preteklo noč hudega obvaroval; prositi pa tudi Boga, naj nas še nazočni *) dan obvaruje vsega hudega na duši in na telesu. Vsak dan naj se z Bogom začne, in z Bogom dokonča.

Otroka drugo juterno delo je si lepo umiti roke, usta, ves obraz, posebno pa ušesa in zatilnik. Dobro je tudi si po letu vso glavo večkrat oprati.

Otroka tretje juterno delo je si lase poravnati, obleko izčistiti in se spodobno obleči. — Kadar se to trojno zgodi, kosilica ali zajterka prosi. Po tem se uči, ali pa na delo idi, kakor ti ljubi oče ali pa mati ukažejo.

Lepo jasno jutro je bilo, ko je Filip drobnico svojega očeta na pašo gnal. Sonce iz za gor sije, in ovčice po trati rade derzajo. Filip tenko na uho vleče, in posluša, kako škerjanček pod nebom žvergoli, gerlica v logu groli, slaviček pa v germu fika. Tudi zvoniti sliši, in serce mladenča pobožnega veselja kipi.

---

*) Nazočen ali pričijoč.

Filip se odkrije, na štor poklekne, roke vzdigne, in začne moliti rekoč: „O moj Bog! zahvalim te za ptičice, ki mi tako veselo, pojejo, — za pisane rožice, ktere tako lepo cvetejo, — za zeleno travico, na kteri se moje ovce tako rade pasejo, — za ljubo sonce, ktero me greje, — za drago mater, ki mi kruha dajejo, — za očeta, kteri mi suknjico kupijo. — Oh ljubi Oče, obvaruj me, da se danes ne zbodem, da me kača ali kak kušar ne pikne, da mi drobnica v škodo ne uide, naj jo prav sito napasem, in srečno domu priženem.“

„Marljivo hočem škode varovati; ljube živince tepel ne bom, tudi ne klel. Učil se bom, kar so mi gospod učenik naložili, da bom v šoli dobro znal, kar bodo prašali.‘ Tako je Filip zjutraj molil, se pokrižal, in je svojim ovčicam lepo pesem zapel, ktere so se mirno pred njim pasle.

XXXVII. Otroka juterna pesem.

Dobro jutro! spet živim,
Tiha noč minila;
Jutra se obveselim;
Luč se ponovila.

Petelinček me budi,
Puta se tud' švara;
Hitro vstati mi veli,
Zaležuhe kara. *)

Ptičice že pojejo,
Stvarnika častijo,
Molit' vse me kličejo,
Peti me učijo.

Ljubi Bog! zahvalim te,
Da si me ohranil;
Prosim, da bi dalje še
Hudega me branil.

Dobro jutro, mamica,
Bote jesti dali,
Za kosil'ce **) dobrega
Kaj ste nam skuhali?

*) Zaležuh, ki dolgo leži. — Karati ali kregati.
**) Kosilice ali zajterk namesto froštik.

Belo hočem se umit',
Čedno dete biti;
Umazano ne smem hodit',
In ne k mizi priti.

Hvala Bogu, lepo je,
Zdravo in veselo,
Toplo sije sončice;
Pojdimo na delo.

XXXVIII. Moli in delaj!

1. Kdor hoče srečen biti, naj rad moli in pa pridno dela. Brez molitve Bog sreče ne da, brez dela pa kruh ne raste. Bog je Adamu rekel: „V potu svojega obraza boš kruh jedel.“

2. Otroka naj imenitnejše delo je učiti se v šoli in doma, brati in pisati, pa tudi si kruh služiti vsak po svojem stanu. Kdor noče delati, ne sme tudi jesti.

Zorko je imel dva sina, pa si nista bila podobna brata. Lovranec je bil prav priden, je vsako jutro pred soncom vstal, je rad molil in se pridno učil, pa tudi delal. Ako ni imel drugega opravila, je materi derv ali pa vôde pri-

našal. Za to je bil vesel in zdrav, vsaka jed mu je dišala, ter si je lepo žvižgal in pel.

Boštjanek, njegov brat, je bil pa zaležuh. Vsako jutro so ga morali na kosilice klicati; ni ga veselilo delati, ne učiti se. Po klopih se je pomikal, ali pa za plotom lazil. Pri mizi ga je grozilo se pokrižati ali žlico prijeti. Škornic ni po pol leta otrebil, ampak le pod klop metal jih je. Oče in mati umerjeta, in sinoma lepo premoženje sporočita. Lovranec je priden in obogati; Boštjan pa noče delati, in v kratkem svoj delež zapravi. Poslednjič pride, naj bi ga Lovranec redil. Dajal mu je za potrebo, pa ga je tudi k delu priganjal, in mu večkrat staro resnico povedal:

Lenega čaka stergan rokav,
Pal'ca beraška, prazen bokal.

3. Kadar delo začneš, Bogu ga priporoči; kadar delo dokončaš, Bogu ga izroči. Če je delo težko, le voljno ga opravljaj iz ljubezni do Boga. Pri delu Boga vedno pred očmi imej. Pri delu roke, pri Bogu serce. Bog daje delu srečo in speh.

Metka je bila vsakega dela dobro vajena; bila je berzna deklica, pa molila ni rada. Mati jo dajo h kmetu služit, in, ko slovo jemlje, jo lepo podučijo rekoč: „Le vsak dan moli in prosi Boga, da bi te v službi varoval, in ti srečo dal.“

Prevzetna Metka pa pravi: „Za to me ni skerb; vsakega dela sem dobro vajena.“ Jeli Metka prav djala? — Pervo jutro gre Metka kurit, pa luči vpihati ne more. Vzame laterno, in k sosedu po luč leti. Po zimi je bilo, in pa zlo polzko. Metki spoderkne, na

ledu pade, in laterno potrupi. Za to je bila Metka pervi krat kregana; pa se na slabo vreme izgovori.

Gospodinja ukaže Metki na dile *) iti po korbico jajc. Metka pletarec **) z jajci vzdigne, iz pod njega pa miška tako naglo smukne, da se deklina prestraši. Korbica Metki iz roke pade, in vse jajca se pobijejo. Gospodinji je na Metko še zavoljo sterte laterne merzelo; ni poslušala njenih izgovorov, in je Metko prav hudo skregala.

Ne dolgo po tem nese Metka lonec ***) mleka prav varno na glavi, in stopi ravno pod kap, kar težek ocurek †) od strehe Metki na pisker treši, in ga potruplje. Kadar Metka vsa z mlekom oblita v hišo stopi, se gospodinja, nad njo tako hudo razjezi, da ne sme Metka besede ziniti, in jo kakor nerodno deklino od hiše spodi.

Vsa zajokana Metka domu k materi pride in toži, kako se ji godi: „Vidiš, kako potrebno je moliti, in Boga dobre sreče prositi! Le kdor dela in rad moli, tistemu pojde vse po volji.“

XXXIX. Dober večer za otroke.

Priden otrok vsak dan pobožno konča, kakor ga z Bogom začne. Pervo večerno delo

*) Na dile ali pod streho, na izbo (jispo).
**) Pletarec, jerbas ali procanja.
***) Lonec ali pisker.
†) Ocurek cengelj, ali kruncelj.

otroka je vse svoje reči lepo v red djati, da so drugi dan k redu. Obuvalo se mora osnažiti, in na pravi kraj postaviti, da se zjutraj lahko najde. — Drugo delo otroka je večerno molitvico zvesto opraviti, Boga zahvaliti za vse prejete dobrote, pa tudi Boga za odpušenje grehov prositi, in se priporočiti Bogu in angelu varihu, naj nas prihodnjo noč varuje.

Tretje delo pridnega otroka je na večer očeta in mater za blagoslov prositi, po tem se sleči in spat iti.

Neka brata se nista pogajala: Pavlek, sedem let star, je bil opekljiv, *) Šimej pri petih letih pa še ves otrok. Nekega dne je bil Šimej Pavleka hudo razžalil, in nista se spravila, predenj zaspita. Oče to vedo, k posteljici stopijo, in Šimeju rečejo, naj te besede za njimi moli prej, kot zaspi: „Preljubi moj Bog, zahvalim te za ljubo sonce, ktero mi je sijalo, — za ptičice, ktere so mi pele, — za travo, po kteri sem skakal, — za rožice, ktere sem tergal, — za živež, kterega si mi dal, — za čisto vodo, ktero sem pil, — za zdravo sapo, ktero sem dihal in za vse, kar sem dobrega užil. Oče nebeški! ohrani mi nocoj očeta in mater zdrave in vesele, pa tudi mojega ljubega brata.“ Šimej je roke povzdignil, in vse besede lepo za očetom molil, ali pri zadnjih besedah se milo razjoče rekoč: „Ne bom jutro svojega ljubega brata več žalil, ne, nikoli več tega ne bom storil.“ Hitro zdaj Šimej vstane, in gre Pavleka za odpušenje prosit. Ko

*) Opekljiv ali piker.

sta se spravila, in mu bratec roko poda, se Šimej vesel ležat poverne, in sladko zaspi. — Sonce naj ne zajde čez našo zamero.

XL. Lahka noč.

1. Svetlo sonce se je skrilo, — vse na svetu potihnilo, — vse odeva tiha noč, — da zaspati je mogoč.
2. Svetle zvezde pa gorijo, — tam na nebu se svetijo, — kakor bi nas angelci — dol iz raja gledali.
3. Ptičice in druga ž'vina, — gospodarji in družina, — vse počitka željno je, — tiha noč zaziblje vse.
4. Bog je vkazal tiho djati, — da bi mogli slaje spati. — Kdor sovraži nočni mir, — on ni človek, on je zvěr.
5. Moja glav'ca je zaspana, — moja postelj'ca postlana. — Ljubi angel varih moj, — mene varuj ti nocoj!
6. Oče! vi mi križ storite, — mati! vi me pokropite, — da prav lahko, sladko spim, — naj vaš žegen zadobim.
7. Jutro hočem zgodaj vstati, — nočem zarje zaležati. — Bog mi daj svojo pomoč! — Oče, mati, lahko noč!

XLI. Prazen strah.

Kaj je strah? Strah je prazna reč, ktere se otroci bojijo, ki ne vedo, da navadno

stare babele in pa abotne pesterne otrokom strah napravljajo. Veliko otrok se od straha po noči izpod strehe ne upa, veliko jih od straha zboli in tudi pomerje. Prazen strah je duše huda bolezen, ktere se človek vse svoje žive dni težko iznebi. Glejte otroci! da tudi vas praznovernih reči ne bo strah.

Kdo pa strah dela? Hudobni ljudje drugim strah delajo, abotni pa sami sebi; modri ljudje praznega straha ne poznajo. Jeli je vas, otroci, rado strah? — Ali res po noči bavbav hodi otrok pobirat, kakor pesterne pravijo? Pesterne lažejo, in zaslužijo ojstro kazen, ki otroke tako plašijo. Otroke angelci varujejo, bavbav je pa prazna, močno škodljiva in nevarna beseda.

Poldek je deklo rad poslušal, ktera mu je strašne reči od duhov pravila, kadar je zvečer predla. Groza je Poldeka bila, in skorej se ni upal zaspati. Ko se je stemnelo, je po vseh krajih gledal, ali ni straha viditi, pa ga ni bilo. Dekla je včasi nalaš po hišnih vratih popraskala, in Poldek se je pod odejo zakrival. Pogosto se mu je sanjalo, da je gerdega duha vidil. Iz spanja je planil, in zdihoval toliko, da ga ni bilo konec. Glejte, to je Poldek imel od praznih kvant, ktere si je dekla izmišljevala.

Jeli res duh mertvih žive strašit hodi? Duh rajnih mertvih nazaj ne pride, če mu Bog ne dopusti. Zveličani v nebesih ne želijo nazaj priti; tudi dober duh ne straši, in nam hudega ne želi. Pogubljeni nazaj ne morejo. Oni so na božji pravici. Tudi to je laž,

da mertvi od ednajstih do dvanajstih po noči okoli hodijo. Trupla mertvih v zemlji počivajo, njih duše pa uživajo, kar so si zaslužile.

Lizika se je po noči prebudila, in zdi se ji, kakor bi kdo na vrata poterkal. Ona se v postelji vsede, in prav tenko posluša. Spet prav močno poropoče. Lizika komej od straha diše. Za nekoliko tretji krat prav dolgo ropoče. Lizika se spomni, da so teta bolni; misli si, da so umerli, in prišli slovo jemat, kakor je praviti slišala. Vsa plaha pod odejo smukne, in celo noč od straha očesa ne stisne. Kaj pa je bilo? Pes je na pragu sedel, bolhe obiral, in s svojim gležnjem po vratih terkal. Ko se je zdanilo, Lizika perva iz hiše gre, in psa na pragu najde.

Kaj pa po noči straši? Miši, podgane, mačke; pa tudi malopridni ljudje. Kadar kaj takega slišite, le serce, in pa palico v roke! Hitro bo zginilo, ali se prikazalo, kaj je.

Urbanek je imel modre starše. Niso mu od strahov, ne od duhov, ne od copernic in takih reči pravili, ko je še otrok bil; zato ga pa tudi ni bilo strah. Nekega večera po zimi je bil pri sosedu, ko so ravno ženske predle, in se od duhov pogovarjale, rekoč, da tudi pri njih že več noči pod streho straši. Urbanek se jim smeje. Ne dolgo po tem začne nad hišo skakati, kakor bi konj stopal. Vsi omamljeni sedijo; Urbanek pa (petnajst let star) jih nagovarja, naj grejo gledat, kaj je; ali vsi se tresejo. Urbanek luč prižge, in gre

serčno pred njimi, domači pa strahoma za njim stopajo. Pa kak strah jih obleti, ko po stopnicah pod streho pridejo! Gerda kozlova glava z dolgo brado nad nje skoči, in oči se pošasti v glavi zasvetijo. Vsi domači nazaj zletijo, Urbanek pa sam nad pošast gre, jo za brado popade, ter jo po stopnicah v izbo privleče. In poglejte, koliki smeh! Kozel se je bil na korenjavko navadil, ktera se je pod streho sušila, in se do nje splazil.

Kako pa je to, da ljudi môra tlači? Mora ne ljudi, ne svinj ne tlači, kakor je prazna vera, marveč gosta kerv, ali pa presit želodec, če se kdo preveč navečerja, po tem pa znak (na herbtu) leži. Prazne besede so, da berhtra baba po svetu hodi, in otroke v vampič buca, ki so presiti, in prevelik trebuh imajo, ali da žalikžene otrokom srečo nosijo i. t. d. Stare kvante starodavnih neznabožcov*) so to, kterih se kristjanom ni bati. Česa pa nas mora biti strah? Strah nas bodi greha; on je največje hudo. Bati se imamo Boga, ker on hudobne otroke strahuje. Strah nas bodi hude vesti, ona stori, da se hudobnež svoje sence straši.

*Kilijan je o polnoči v grašinski ograd zlezel žlahtnega sadja krast. Dve vreči**) jabolk nabaše, in ravno s pervo vrečo tiho za zidom tapa. Na turnu dvanajst bije, in veter po drevju zašumi. Kilijan vgleda vštric sebe za*

---

*) Neznabožec ali ajd, ki Boga ne pozna.

**) Verča, mavha ali žakelj.

zidom černega možica, kteri kakor naprošen tudi mavho jabelk nese, in ž njim beži. Kilijan se prestraši, svojo mavho spusti, in dirja, kar premore. Tudi černi mož svojo mavho zaluči, in ž njim beži, na koncu verta pa zgine.

Drugo jutro Kilijan pripoveduje, kako strašno pošast je vidil; da pa je kradel, zinil ni. Grašinski gospod pa Kilijana pokličejo rekoč: „Ti si nocojšno noč v našem vertu sadje kradel; mavhi imate znamenje tvojega očeta. Černa pošast, ktero si vidil, je bila tvoja lastna senca na zidu, zakaj luna je svétila ravno o polnoči. Dal te bom v ječo zapreti.“

Tako se človéku godi, kteri nima dobre vesti; kdor pa dobro vest ohrani, on se lahko strahu brani. Le poprašaj prav čversto: k d o j e? postoj, in pa prav ojstro pogledaj. Dober duh nam ne stori hudega, hudega duha se nam pa ni treba bati. V božjih rokah smo. Bati se nam je le hudobnega človeka.

Pa tudi druge strašiti nikar! Strah je zdravju škodljiv, in že marsikteri bedak je strašenje drago plačal.

XLII. Kako je škóde varovati.

Lahko se škoda zgodi, težko pa se storjena škoda poverne; otroci imajo škode skerbno varovati, ker je nimajo s čim poverniti.

1. Kamenje lučati je nevarna, gerda navada; hitro škodo narediš, pa tudi lahko človeka ubiješ. Judje so kamenje v svetega Štefana lučali; njim so otroci podobni, ki kamenje mečejo. — Fabijanek je rad kamnje lučal, zdaj na mačke, zdaj na pse ali na ptice. Oče so mu to prepovedovali rekoč: „Fabijanek! ne lučaj mi kamenja; boš veliko nesrečo napravil.“ Fabijanek pa ni bogal. Enkrat pride sosed tožit, da mu je Fabijanek dve šipi *) na oknu poterl. Oče so morali škodo plačati, in sram jih je bilo, da niso Fabijana bolj v strahu imeli. Pa kaj se je še žalostnejšega pripetilo!

Fabijanek z dvoriša čez sid kamenje luča, ravno deklica mémo pride, kamen ji v oko prileti, in oko izteče. Oh, to je bila nesreča! Berič po Fabijaneka pride, in do kervavega je bil tepen. Starši so morali deklici velike bolečine plačati, in vsi ljudje so Fabijaneku oponašali rekoč: „To je tisti hudobnež, kteri je ubogo deklico ob oko pripravil!“ Fabijanek se je ustrašil, kolikorkrat je srečal revno deklico, ki je zdaj samo z enim očesom vidila.

2. Ne igrajte si z noži, z ojstrimi svinčniki ali s peresi; lahko koga ranite ali oslepite. — Učenci so nekdaj v šoli ostali, in popoldanje šole čakali. Uberejo si drugi druge iz šole zapérati in poskušati, kteri so močnejši. Štefanek skoz ključevo luknjico gleda, Markec pa skoz špranjo v njega pljune.

---

*) Šipa ali šajba.

Štefanek se razserdi, pero s klopi pobere, z ojstrim peresom skoz luknjico žokne, ko ravno Markec oko na luknjo pritisne, viditi, kaj Štefanek počinja. Tako je Štefanek Markécu oko iztaknil. Oh, bila je žalost in pa jok! Tudi šiba je pela; pa Markecu očesa ni povernila.

3. Doma **ročke, sklede, lonce, verče, kupice in okrožnike varno v roke jemljite.** Po nemarnem se naj več škode zgodi. — **Makselj** ni na nobeno reč skerbi imel, zdaj je okno sterl, zdaj taler na tla vergel, da so čepinje krog ležale. „Le počakaj, dečko," so oče djali, ti nimaš, da bi škodo poplačal. Če še vdrugo kaj stareš, ti bodo v kaki čepinji jesti dajali. In če na oknu šipo stereš, boš moral po zimi ravno tam sedeti, kder bo merzli veter naj huje pihal." Makselj je čutil, da je očetu resnica, in je vprihodno dobro pazil, da bi česa ne sterl.

4. **Ne hodite po polju, in po travnikih pota ne delajte,** če je ravno gerdo blato, da zimine ne poteptate, in nove steze ne naredite. Pervi se ogne gerdega pota, in misli, kaj pa to; saj tolike škode ne storim. Drugi pa najde pervega sled, in tudi za njim gre, po tem pa sto in sto drugih. Lastniki se tožijo, in gerdo ljudi kolnejo. Kdo je vsega tega kriv? Pervi, kteri je po strani stopil.

5. **Na paši živino v škodo pušati** napravlja v soseski veliko zamere. Treba je pastirjem na živino dobro gledati, in skerb-

no vračati, da se ne privadi v škodo hoditi. Na paši plote in meje kuriti, v tuje polje po krompir in koruzo hoditi, ter jo na kurišu peči, je po tatinsko. Kaj veli sedma božja zapoved?

6. Po vertih in drugod ljudsko *) sadje pobirati, ali u vinograde po grozdje hoditi je greh. Kar ne želiš, da bi ti drugi storili, tudi ti drugim ne stori.

7. Drevja ne lomiti, ne raniti, naj bo sadno ali hostno, naj bo listno ali iglato; tudi drevje živi, in se posuší, če ga prehudo rániš. — „Oh, nikar mi verha ne ulomi, bom ti dobrega sadja dal!“ prosi žlahtno drevce neusmiljenega fanta, ki si gre šibe s cepca česat. „Kaj sim ti storila, da mi tako neusmiljeno kožo béliš? Ali ne veš, da ti bom posledno hišico dala, v kteri te bodo pokopali?“ bi djala, če bi mogla, zelena smreka gerdemu smolarju, ki si kožulce za smolo dela. „Pokaj kamnje in pakleze **) po meni mečeš?“ se jezi polna jablan nad hudobnim otrokom „tako gerdo mi povračuješ, da ti lepih jabelk dajem?“ — Naši rajni so nam drevja nasadili in požlahtnili; tožili bi nas, ako bi drevje poškodovali.

---

*) Ljudsko ali tuje.

**) Paklez, krepelo ali ohlešek.

XLIII. Hudobni živinoder.

Ponkračev Tilen je imel gerdo šego, živino neusmiljeno pretepati, po psih kamenje metati in mačke terpinčiti *). O pomladi je vse germovje preiskal, in če je kako gnezdo našel, je starim jajčica poterl, mlade vzel in starke s kamnjem pobijal. Vrabcom je vse gnezda podrapal, in mladim lastavkam perote popipal. Tako je Tilen z živino delal, pa tudi ni otroka srečal, s kterim bi se ne bil stepel. Kaj bo iz takega dečka?

Tilen odraste, in se mesarije izuči; mesariti ga je naj bolj veselilo. Neusmiljeno je teleta s pesmí gonil. zvezane vozil, se na nje usedal, in je klavno živino tako gerdó pretepal, da je bilo meso s kervjo podpluto. Igral je rad, in se je z igravci pogosto do kervavega stepel. Nekega dne goljufom v roke pride, in ž njimi ves volovski kup zaigra. Tilen si ne ve pomagati, in med tobakarje gre. Po malem začne krasti in ropati. Tobakarji so bogatega mlinarja poropali in umorili. Naj grozovitniši je bil Tilen, in on je mlinarja zaklal. V kratkem po tem so ga zgrabili in ob glavo djali. Tako daleč zaide otrok, ki v svojih mladih letih živino terpinči.

1. Kdo pa živino terpinči?

*) Terpinčiti ali martrati.

Mesarji živino terpinčijo, kteri teleta ali svinje preterdo vežejo, jih na voz kakor derva mečejo, da jim glave z voza visijo, in se po kolih brusijo. Ubogo živinče po celi dan ne dobi jesti, in se na soncu peče.

2. Delavno živino terpinči voznik, kteri jo preobtovori, vso spehano, lačno in žejno na cesti pusti, on pa v kerčmi sedi in pije. Tudi konjarji in volarji živino derejo, kteri jo po glavi tolčejo, ali pa pretepajo, kadar reva v klanec speljati ne more. Neusmiljen človek je, kdor živino stradati pusti, je ne napaja in ne čedi, bolnega živinčeta ne zdravi, ali šepavo, oderto živino uprega. Tudi pse uklepati, in jim veliko nalagati ni prav; psi niso za vožnjo.

3. Živino terpinči hudobnež, kteri po pseh, mačkah kamnje luča, zvezane teleta in ovce peha i. t. d. Hudobnega serca je, kdor živino suje, ktera mu nič ne stori.

4. Živinoder se imenuje, kdor mačetam orehove lušine na tace prismoli, jim mehurje naveže, in jih po hudem vetru izpusti, ali jih celo na dilje *) pribije, da jih žive voda odnese.

Aleš je rad pse dražil, in tudi druge otroke tako učil, kar so si psi dobro zapomnili. Kadar je mémo hrama šel, so nad njim lajali in se v njega zaganjali. Po vsi vasi so bili psi razkačeni, in so tu in tam kterega otroka

---

*) Dila, deska ali blanja.

ogrizli. Kdo je bil tega kriv? — Nespametni Aleš se pa temu smeja. Oče Aleša v mlin pošljejo. Velik pes, kterega je Aleš večkrat dražil, je ravno iz ketine. Ko Aleša pes ugleda, ves serdit nad njega skoči. Raztergal bi ga bil, ko bi ne bil mlinar pritekel in Aleša otel. Otroci! kako se imate vesti, da vas ne bodo psi čertili? —

5. Neusmiljeni so ribarji, ki žive ribe na suhem imajo, živim luskine stergajo; pa tudi kuharice, ktere rake ali polže v merzli vodi k ognju pristavljajo, na mesto da bi jih s kropom umorile.

6. Gerdeži in pa neusmiljenega serca so žaboderi, ki živim žabam skoke porežejo, in take žabe kam veržejo, ki še le čez več dni v strašnih bolečinah poginejo.

7. Neusmiljeni so otroci, kteri metulje, kebre, muhe in kobilice lovijo, jim perotnice ali nogice pulijo, da ne morejo leteti; ali pa kebre nabadajo, da jim mline gonijo, in se po malem ugonobijo.

8. Gerdo delajo mladenči, ki pticam gnezda razdirajo, jajčica razbijajo, starke lovijo, ali pobijajo, da morajo mladiči gladu poginiti, ker revčikov nihče ne pita.

9. Bog je živino stvaril ljudem za veselje in korist, ne pa da bi jo terpinčili. Prav je živino rabiti, tudi v živež klati, in če nam škodo ali nadlego dela, jo pokončati, ne pa je brez sile terpinčiti in prehudo imeti. Tudi

živino boli, če ravno povedati ne more. Sveto pismo pravi: „Pravični se usmili tudi svoje živine, hudobnikovo serce je pa neusmiljeno.“

XLIV. Vesele ptičice.

1. Dobrotljivi Bog je vstvaril nebo in zemljo. Bilo je po svetu zeleno, vse polno rožič in drevja, pa vse tiho in žalostno. Vstvaril je Bog ptičice, naj mu pod nebom pojejo; vse je bilo živo in veselo. V samotni pušavi, kder žive duše ni, ptičice Stvarniku hvalne pesmice žvergolijo.

2. Veliko je lepih ptičic po hribih in dolinah. Naj večja ptica je štruc, kteri jajce znese kot detečja glava debelo. Naj manjša ptička je kolibrij, ne veči od naše bučelice; njegove jajčica so drobne kakor grah. Naj lepša ptica med nami je pav, kteri ima po štiri čevlje dolg rep, pa zlato, prižano perje. Če se hoče pav bahati, svoj rep v kolo zasuče, da se mu v sončni luči bliskeče, pa se tudi zadere, da se po uri daleč sliši.

3. Ptičice nam kažejo božjo modrost. Kadar začne o spomladi sneg kopneti, se začinjajo ptičice pariti. Toliko se ljubita on in ona, da, če eno zgine, tudi drugo od žalosti mine. Po dvoje ptičic krog leta, si poiše skriven kraj, in začne gnezdice nositi. On nosi celi dragi dan perje, žimo *) in ilje, ona

*) Žima ali žinje.

pa v skritem kotičku sedi, in lepo gnezdo dela. Ni človeka toliko ročnega, kteri bi kaj takega naredil. Neusmiljenci so, ki ptičicam gnezda razmečejo; gotovo bi se derli, ko bi jim kdo hišice tako gerdo raztergal.

4. Kadar je gnezdo gotovo, starka vsak dan po eno jajčice znese. Vsako pleme jih ima na število podobnih; lepo pikaste so. Kadar jajčic dovolj nanese, začne valiti. Cele dni starka v gnezdicu sedi, in jajčica greje, stari pa krog gnezda pôje, in ji kratek čas dela. Še ne zleti starka, če tudi kdo pride; tako skerbno jajčica varuje! Kako gerd mora biti, kdor ji jajčica vzame, potruplje *) in gnezdo razterga! Žalostna začneta spet za gnezdice nositi; pa kaj, ker jima je že veči del prepozno!

5, V nekoliko dnevih se jajčica ugrejejo, mladiči v lušini oživijo, in svoj živež najdejo. Naj poprej beljak, potem rumenjak **) povžijejo, in tako zrastejo, da je mladega jajce polno. Kadar mladič živeža nima, začne lušino kljuvati. Tudi starka mu pomore, in glej! lep ptiček se izvali. Revče je slepo, golo, in si ne more pomagati, le milo čivka. Stara svoje mladiče z velikim veseljem pitata, jim neprenehoma živež nosita, in hrano vsakemu v kljunček polagata. Kadar je huda ura, mlade s svojimi perotmi ogerneta, da bi jih ne zeblo. Kako milo je to! Kolik gerdun je, kteri starim mladiče pobere, da si jih ravno branita, in milo

---

*) Pobije,

**) Rumenak ali žolnak.

čivkata! Tak človek je volku podoben, kteri skerbni materi ljubo dete iz zibeli vzame.

Prišlo je nekoliko dečkov po germovju gnezd iskat. Blizo hrama je sinica u votli jablani mlade imela. „Tiho“ veli Jurko, ko sinico ugleda. „Kaj velja, da jo zadenem!“ — Zaluči kamen, in stara sinica se mertva zavali. Z velikim hrupom gerduni mertvo sinico ogledujejo. — Hitro druga sinica po veji priferfra. „Poglejte! tudi ta bo moja,“ reče hudobni Jurko, in jo ubije. Žalostno mladiči u votlem deblu čivkajo. Sosed zravno pride, in hudobne šterkavce *) okara rekoč: „Kaj ste storili, hudobneži! Stare ste pobili; kdo bo pa mlade preživil? Od glada jih bo konec. Kako bi vi jokali, naj bi razbojnik priderl, in vam ljubo mater zadavil. Ali ne veste, kaj sveto pismo uči: „Če najdeš po potu na drevesu ali na tleh ptičje gnezdo, in starko na jajcih ali mladičih sedeti, ne jemlji starke, ampak izpusti jo, da se ti bo dobro godilo, in da boš dolgo živel.“

6. Kadar se mladi izgodnjajo, jih stara izpeljeta. To je starima veselje! Od veje na vejo, od verha na verh jih kličeta; mladi se jima glasijo, in za njima ferfrajo. Tako jih letati učita. Ves rod za starima po logu leta, pôje, in se veseli. Gerdo serce bi bilo, mlade, kteri še prav letati ne morejo, loviti, jim perote pipati, in jih za kratek čas terpinčiti.

---

*) Šterkavec ali malopriden fantin.

Star vojšak, ki je o berglah hodil, je mladenčem dostikrat pravil rekoč: „Oj, mladenči, poglejte, kako se meni godi, in varujte se ljube živinice terpinčiti! Ko sim bil mlad in noroglav, sim pticam gnezda jemal, jim jajca terl, in mladiče tolkel, da so revčiki silno cvilili. Na boj sim prišel, in tudi meni so na vojski sovražne krogle noge raztergale. Kolikorkrat slišim ptičico péti, se mi zdi, kakor da bi govorila: „Prav ti je; saj veš, kako gerdo si z nami delal! Oh, mladenči, nikarte vi tako!“

7. Čemu pa so ptice? Nam na veselje. Oh, koliko veselja ptičice ljudem delajo! Ob juterni zori se začnejo glasiti in peti juterno pesem. Kako mično prepeva slavič v germovju po noči, zdaj joče, zdaj žvižga, zdaj milo drobi. Kako častito se škerjančik *) s polja kviško vzdiga, in hvali Boga, po tem spet med brazde leti živeža si iskat. Môli in delaj! nam veli.

8. Slišiš li gerlico, kako v zelenem logu gode? Ali se ti ne zdi, kakor da bi mati zibala in svojemu detetu pela? Kanarčeki in rudeči popkarji se naučijo vižice peti, da orgle tako lepo ne pojejo. Škvorce in srake tudi besed naučis. Šinkovce z žerečim železom slepiti, da bi rajše péli, je grozovito. Tudi ptičica bi rada tožila, če

*) Škerjanec, ševa ali golibar.

bi zamogla, rekoč: „Kaj sim ti hudega storila, neusmiljeni človek, da mi ljubo luč jemlješ?" — Hudoben ptičar je sto in sto šinkovcov oslepil, in jih v mestu drago prodal. Na stare dni pa je sam oslepel. Fant ga je vodil od hiše do hiše živeža prosit.

9. Veliko koristnega ljudem drobne ptičice delajo. Ptica zanese semena na visoke pečine, v neznane kraje, kamor človeška noga ne more, da se zernice ucimi, in zraste lepo drevo. Lastavke pobirajo škodljive komarje in mušice po letu, kterih bi bilo toliko, da bi díhati ne mogli. Sinice, berglezi in domači letavci pobirajo gosenice in druge škodljive červe po sadnih vertih, da nam drevja ne objedo. Tudi vrabec zerno zasluži, ki ga pozoblje; ako pa on ne, za ptico poplača dobri Bog, ki veli:

„Poglejte ptice pod nebom; one ne sejejo in ne žanjejo, tudi ne spravljajo v žitnice, in vender jih Oče nebeški živí."

10. Tudi za živež nam je dobri Bog perutnino dal. Redimo kure, race, golobe i. t. d. in jih v živež koljemo; ali brez potrebe jih terpinčiti in brez koristi jih moriti bi ne bilo prav. Sv. Duh pravi: „Kdor iz hudobije golobico zadavi, ktera mu iz roke zoblje, on tudi lahko nedolžnost zapelje, ktera k njemu pribeži." Ptice loviti ali streljati ob času, kadar

valijo, je prepovedano; le od male gospojnice *) pa do novega leta se smejo ptice loviti.

11. Kadar se zima približuje, se odpravljajo tudi ptičice v tuje, toplejše kraje si živeža iskat. Žalostne se zbirajo, kakor da bi slovo od naših krajev jemale. Zbrane se vzdignejo, in letijo v daljne dežele, prek širokega morja, v gorko Afriko, po 3000 ur daleč. Nahajamo tudi po zimi cele kupe ptičic u votlem drevju spati. Oče nebeški vse živi, in vrabec s strehe ne pade, da bi Bog ne vedil. Kadar se ljuba spomlad spet poverne, pridejo tudi drobne ptičice, ter nam prinesejo nove pesmice, otrokom novo veselje.

XLV. Poduk lepo pisati.

Šimonov Petrek je prav lepo pisal; gladko mu je šlo pisanje od rok. Andrejev Paulek pa je tako kasno in težko roko vlekel, kakor da bi kdo derva sekal, in vender sta bila oba ravno tisti dan in ravno tisto uro pisati začela. Kako je to? — Kdor hoče berzno in gladko pisati, se mora od kraja vaditi pero prav deržati in na lahko pomikati; pero ni drevnica, ne cépec.

1. Pisavno knižico lepo pred se položi na mehko podlago; na goli, terdi klopi

*) Mala gospojnica ali mala maša.

se ne da lepo pisati. Izgledni spis deni pred knižico, da se labko na-nj ozéraš, če ni na černi tabli napisan.

2. Pero, pr'pravno zrezano, primi s palcom, s kazavcom in s srednikom, ne previsoko, ne prenizko, in pa rahlo, ne terdno. Kdor pero preterdo derži, težko roko dobi. Izrezo peresa k sebi oberni, in pero povézni.

3. Prava roka pisaje na mezincu počiva, da se lahko giblje. Lakta ne naslanjaj nikamor.

4. Glava se ne sme pregloboko na papir obešati, da se oči ne pokazijo; tudi po strani gledati nikar, dá se prékanja ne privadiš. Jezik pisaje iztegati ali pa lice gerbančiti je gerdo.

5. Herbet se kriviti ne sme, da bi po malem sloki ali krivi prirastli; truplo se k pisanju nagne, pa ne preveč. Persti leve roke se na papir rahlo položijo, noge zložno stegnejo, pa križem devati jih nikar!

6. Peresa pregloboko v tinto ne omakajte, da se vam persti ne počernijo, ali da vam iz prenapitega peresa ne kane, in se vam madež ne naredi. Kdor hoče lepo pisati, mora pisavno knižico varovati, in ne sme po strani čerčkati, kakor da bi kure praskale.

7. Novinci imajo pisavne knižice na štiri linie čertane, med kterimi čerke pišejo. Nektere čerke ali pismenke se pišejo med srednji dve linii; imenujemo jih srednje, kratke čerke. Druge pismenke se potezajo do gornje

linie; visoke čerke jim je ime. Spet druge segajo globoko do spodnje linije; globoke čerke se zovejo.

8. Čerke narejamo iz različnih čert. Z ojstro rezjo peresa delamo tenke čerte kot las, s široko rezjo pa debele kakor lasova senca. Zavihane čerte se delajo s peresno rezjo.

9. Poglavitne čerte imenujemo tiste, iz kterih se pismenke sostavljajo. Pri nas se piše od leve na desno roko; zato tudi pismenke malo na desno visijo, in pisavna knižica od leve na vzgor povzdignjena leži.

10. Čerte morajo biti vse gladke, ne kosmate;[1] locni lepo zavihani, stebri ravni, obróčki pa okrogli, kakor kolač. Navzgor se potegne pero po rezi, da se tenka čerta napravi; navdol se potegne pero po širini, da se čerta tolsta stori, naj si bo steber ali locen.

11. Zavihane čerte se tenko potegujejo, in lepo sklenejo, kakor bi izrastle. Pismenke ne smejo biti ne predebele, ne pretolste, ampak take, da se priležejo. Čerte ene pismenke se imajo deržati; pa tudi pismenke se ne smejo tergati, da so kakor iz celega storjene. Vse pismenke enega plemena naj bodo enako visoke in globoke, pripognjene od leve na desno.

12. Za vsako besedo se prostora pusti toliko, da bi dober *n* vmes zapisal. Tudi po vejici se pisaje za *n* prostora pusti, po drugih ločnicah nekoliko več, po piki pa za *m* na dolgo.

13. Kdor se je pisati navadil, ne piše na štiri linie, tudi ne na tri, ne na dve. Poslednič nobene ne potrebuje.

Pisati se mora ravno kakor po napeti niti, ne na vzdol, ne na vzgor; in tako je treba znati.

Le kdor razločno in hitro piše, je dobro vajen pisavec; kdor pa tudi lepo piše, on krasnopisec sloví. Veselje in pa pridna vaja vse lahko stori.

XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa.

1. Pismenke so male in velike. Velike se pišejo:

a. V početku;

b. Po vsaki piki, ker se govor vnovič začne;

c. Po dvopičju, kadar besede nastopijo, ktere kdo drugi povė; p. Sv. Paul velí: „Kdor ne dela, naj tudi ne jé.“

d. V pesmih se vsaka versta z veliko pismenko prične;

e. Iména ljudi po kerstu, po rodu, po domu, tudi imena dežel, krajev, narodov in kraljestev se pišejo z veliko pismenko; p. Juri, Neža, Belak, Kamenski, Austriansko, Slovenci i. t. d.

f. Zapiši vsako besedo tako, kakor jo bereš, ne pa kakor se slabo izgovarja; p. Bog, ne Buh; glava, ne guava; buča, ne büča, i. t. d.

g. Kakor pismenke v zlaganju ločiš, ravno tako jih pisaje na koncu verste deli, kadar moraš besedo pretergati.

2. Vsako pismo, ktero kaj priča, mora na koncu navadno končavo imeti, da se ve, kde, kdaj in pa kdo je pisal.

Kristiani štejemo leta po Kristusovem rojstvu. Navadno leto ima 365, prestopno pa 366 dni. Mescov imamo vsako leto dvanajst, kteri imajo po 30, 31 ali 28 dni.

Pervi mesec januar ali prosinec se začne z novim letom; on ima 31 dni. Drugi mesec je februar ali svečan; on se začne o svečnici, in ima v navadnem letu 28, v prestopnem pa 29 dni. Tretji mesec je marc ali sušec, v kterem vetri radi suše; on ima 31 dni. Šterti mesec je april ali mali traven, v kterem že trava po malem raste; on ima 30 dni. Peti mesec je maj ali veliki traven, v kterem je veliko trave; on ima 31 dni. Šesti mesec je juni ali rožnik, v kterem rože najlepše cvetejo; on ima 30 dni. Sedmi mesec je juli ali mali serpan, v kterem že po malem serp rabijo; on ima 31 dni. Osmi je august; ali veliki serpan, v kterem že dožanjemo; on ima 31 dni. Deseti je september ali kimavec; on ima 30 dni. Deseti mesec je oktober, kozopersk ali vinotok; on ima 31 dni. Ednajsti je november

ali listopad, ki ima 30 dni. Dvanajsti mesec december ali gruden ima 31 dni.

3. Vsako leto ima 4 kvatre ali četerti> dva in petdeset tednov ali nedelj. Vsak teden ima sedem dni, ki se imenujejo: pondelek, sreda, četertik, petek, sobota in nedelja. Vsak dan in vsaka noč skup imata 24 ur. Ena ura šteje štiri četertinke ali 60 minut. Daljši ko je dan, krajša je noč; krajši ko je dan, daljša je noč. Od božiča do kresa raste dan, od kresa do božiča pa raste noč, kar nam pratika ali koledar kaže.

Na koncu pisanja se napiše kraj, dan, mesec in leto, poslednič pa pisavca ali pisavke ime kerstno, rodno, in včasi tudi domače, n. pr. V Celju 1. novembra 1851.

Blaže Brenko, Podgorski.
Neža Videc, Hrenova.

XLVII. Kaj bo iz šolarjev?

1. „*Jaz bom vertnar,*“ *je djal Filipek, ko se je izšolal in v nauk podal.* „*Pač je lepo med zelenjem, med dišečimi rožicami delo imeti.*“ *Dali so ga vertnarstva se učit; ali kmalo Filipek domu pride, in toži, da mora neprenehoma kučati, čepé pleti in po zemlji plaziti, tako da ga križ in kolena bolijo*

2. „*Kaj pa češ biti?*“ *vprašajo oče Filipa.* „*Lovec* *) *bom; po zelenih logih hoditi, to je veselo.*“ *Dajo ga lovcu za učenca; ali kmalo Filipek domu pritoži rekoč, da mu juterna sapa že pred svitom dobro ne dene, da se ne more naspati, da mu je megla premokra, rosa prehladna in zrak preojster, i. t. d.*

3. „*Kaj pa boš?*“ *ga oče spet poprašajo.* „*Ribar bom*“ *je djal.* „*Kraj bistrega potoka hoditi, se po ribniku v lahkem čolniču voziti, brez vsega truda polne mreže rib iz vode zajemati, to bo veselje!*“ *Pa tudi tega dela se Filipek hitro naveliča* **). „*Za me je to premokro delo; voda me ne terpi*“ *je djal, ter ribarijo popustil.*

4. *Poslednič se Filipek kuharije loti. Mislil je: kuharju mora vertnar, lovec in ribar nositi; tudi ni kuhar nikoli brez dobrih grižljejev. Ali spet domu pritoži rekoč:* „*Za vse drugo bi bilo kuharju dobro, naj le ognja ne bi bilo. Kadar moram pri gorečem ognjišu stati, se bojim, da se ne bi vročine raztopil.*“

5. *Zdaj oče Filipeka prav ojstro okregajo rekoč.* „*Za te tedaj nobena služba ni? Kar ti danes dopade, tega se jutri že nadovoliš. Če ni za te ne zemlja, ne zrak, ne voda, ne ogenj, boš moral iti na uni svet službe iskat. Ali ne veš, da ima vsak stan*

*) Lovec ali jager.

**) Naveličati se ali nadovoliti se.

svoje veselje, pa tudi svoje terpljenje. Srečno in veselo le tisti živi, kteri delo svojega stana dobro razume, svoje dolžnosti zvesto dopolnuje. in kteri je zadovoljen s tem, kar mu Bog da.

6. *Kaj pa bomo mi šolarji, kadar šolo dokončamo? Kmetje bodo zemljo obdelavali, rokodelci orodje, oblačila in mnogoverstne reči napravljali, kupčevavci pa kupovali in prodajali, kar ljudje pridelujejo. Za kupčijo in obertnijo, pa tudi za kmetijo nam je denarja potreba.*

7. *Denarje *) imamo kovane iz dragih, žlahtnih rud, pa tudi papirnate. Iz zlata so zlati ali cekini, navadni po 4 gl. in 30 kr., dvojnati pa po 9 gl. srebra. Sreberni denarji so križevače po 2 gl. in 12 kr., tolarji po 2 gl., dvajsetice po 20 kr., desetice po 10 kr. i. t. d. Kufreni denar je drobiž po grošu, po krajcarju i. t. d. Papirnati denarji so mnogoverstne veljave, in jih radi premenjajo.*

8. *Goldinar ima po 60 kr., groš 3 kr., krajcar pa po 4 vinarje.*

9. *Mera in vaga v nebesa pomaga, če je pravična in dobra. Potreba nam je vago in mero dobro poznati, da se ne damo goljufati krivičnim ljudem.*

Tehtamo na cente, funte, lote i. t. d, Cent (Ct.) ima 100 funtov, funt (℔) ima 4 četerti ali 32 lotov, lot (Lt.) 4 drahme ali kvintelce i. t. d.

---

*) Denarji ali penezi.

10. *Mero imamo suho, mokro ali dolgotno. Suha mera po Austrianskem je po navadi vagan. Vagan derži 40 dunajskih bokalov* *). *Pol vagana ali mernik ali celjšek je 20 bokalov. Po Krajnskem merijo zernje na star in mernik; po Koroškem na bern; po nekih krajih za Dravo na korce* **), *škafe, lonce, sklede i. t. d.*

11. *Mokra mera za vodo, vino i. t. d. je po Austrianskem vedro po* 40 *bokalov; bokal ima* 2 *poliča ali* 4 *maslice* ***). *Sode merimo po navadi z veziro. Sodje derže po* 1, 2, 5, 10 *do* 100 *veder in tudi več. Štertinjak derži po* 10, *polovnjak po* 5 *veder* ****).

12. *Dolgotna mera nam pove, kako dolgo, široko, visoko ali globoko je kaj. Vse to merimo po sežnih, čevljih in palcih. Sežin* (0) *meri* 6 *čevljev, čevelj* (') *meri* 12 *palcov ali col, palec ali cola* ('') *ima* 12 *linij* ('''). *Rokodelci, zidarji, tesarji i. t. d. merijo na sežen (in pošet ali colstab); kramarji pa na laket; tkalci merijo platno na palice.*

13. *Zemlja se meri na štirjaške ali kvadratne sežne in orala ali pluge; oralo ali plug obseže* 1600 *štirjaških sežnov, štirjaški sežen* (□°) *ima* 36 *štirjaških čevljev, štirjaški čevelj* (□')

---

*) Bokal, firtelj ali pint.
**) Korec ima 44 pintov.
***) Celjsko vedro ima le po 20 bokalov.
****) Petaček ima po 5 celjskih veder.

obseže 144 štirjaških palcov, štirjaški palec (□'') ima 144 štirjaških linij (□'''). — Druge reči, p. kamenje, merimo s kočniško mero.

14. *Po pravici moramo meriti, naj bo suho ali mokro, na dolgo ali na debelo. Krivično blago dobrega prineslo ne bo. Kričen krajcar deset pravičnih požre. Toraj je pregovor: Mera in vaga v nebesa pomaga, ako je pravična in dobra, ne pa pičla in krivična.*

XLVIII. Skerb za časno in večno srečo.

1. *Srečen človek je, kteri se Boga boji, in rad dela. Vse svoje žive dni bo lahko vesel in zdrav, kdor se v mladosti ne razvadi. Lahko je boljšega se privaditi, ali odvaditi se je težko. Stara navada — železna srajca. Otroci varujte se vsake razvade.*

Vincenci (Cencelj) je imel gosposke starše. Vse so mu dajali, kar mu je serce poželelo; tako se je na predobro razvadil. Starši mu umerjejo, in Cencelj mora iti na kmete k svojemu ujcu služit. Od kraja ni bila služba za-nj. Pri starših je večidel brez dela pohajkal; zdaj pa mora pridno delati. Poprej si je posebne jedi izbiral, zdaj mu je tudi borna jed dobra. V mestu so bili po gosto v gledališu ali na plesu blizo do polnoči dobre

volje, na kmetih hodijo po storjenem delu zarana spat.

Težko se je Cencelj vsega tega privadil, pa je vendar spoznal, da je tako živeti zdravo in prav. Pri starših je vseskozi bolehal, in moral zdravila piti, zdaj je pa zdrav in čverst kot riba, močen kakor hrast, in lep rudeč kakor roža. Večkrat je že djal:

Blagor človeku, srečno živi,
Kdor se že mlad terpeti uči.

*2. **Redovnost** je za otroke zlata čednost, da o pravem času ustanejo in zaspijo, se poigrajo in jesti dobijo, ob uri molijo in v šolo gredo, in vsako reč na svoj kraj položijo. Redovnost nam težave polajša, daje našemu delu pospeh, počitku in živežu tek, ter nas mnogotere škode ovaruje.*

*Gospodična **Sabinka** je imela svojo izbico *), pa svojih reči nikoli ni pospravila; vse je po čumnati križem ležalo. Mati jo opominjajo; pa jih ne sluša. **Neko** nedeljo po poldne se Sabinka lepo pražnje obleče, in z domi odpravlja.*

*Soseda ji prinese skledo poln debelih černih češenj. Na mizi in po oknih je bilo oblačila vse polno; Sabinka češnje na stolec postavi, kteri je bil s sivo svilo **) prevlečen, in gre z materjo u vas.*

---

*) Izba, čumnata ali stanica.

**) Svila ali žida.

Sabinka pride pozno po noči domu, in se naglo usede, pa od straha zakriči. Kaj pa ji je? — Ravno na zverhano skledo se vsede, in češnje pomučka. Mati z lučjo prihité. Kaj pa vidijo! Sok češenj se je po stolici cedil, lepo belo krilo Sabinkino je pa bilo tako černo — rudeče, da ga ni mogla več obleči. „Zdaj vidiš,“ so mati djali, „kako te treba vsako reč na svoj kraj devati. Naj te redovnosti lastna škoda uči.“

Marjetica se je v izbici slačila, se je vselej na svojo škrinjico pri postelji vsedla, šolne izula in jih ravno spod položila. Pečo in zavratni robec je poleg sebe na stran položila, na drugo stran jopico, predpert, nadpersnik in krilo. Zjutraj se je le vsedla, in je vse k redu imela. Nikoli ni bila kregana, nikdar ni šole zamudila.

Poprej kot Marjetica jopico obleče, in robec za vrat dene, si lase razčeše, si jih terdno u vozel zveže, ali v kito splete. Potem se snažno umije, roke, usta in obraz, po letu pa tudi glavo. Ta deklica je bila čversta, je imela bistre oči in bele zobe, kakor slonova kost. Ona si je po jedi vselej usta izmila, in ni prevročega ali premeržlega jedla, da si ne bi zobov pokvarila. Otroci! ali bote tudi vi tako delali, kakor pridna Marjetica?

3. Ljudje pravijo, da je gizda) dober kup, lepa obleka pa draga. Otroci se imajo zatorej od mladih nog vaditi ne gizde —*

---

*) Gizda ali ošabnost.

marveč na svoje oblačila paziti. Obleka in obutva skerbno varovana je dolgo lepa, in dvakrat tako dolgo terpi.

Matiček na svojo opravo ni pazil. Kadar je nove čevlje dobil, je hitro ž njimi po blatu in po lužah gazil, on je kapo okoli lučal, z rokavom brisal usta in nos, je rad skoz plote in po germovju plazil, se na mokro vsedal, in se je v hlačah po kakem bregu valjal, ali po kaki deski vozil. Kaj mislite, kake so bile njegove hlače? Kaj so starši rekli?

4. Otroci, kteri imajo denarjev, jih ne smejo zapravljati, temuč naj jih prihranijo za potrebo. Česar je letos preveč, tega je rado k letu premalo. Od sladkarije otroke rado grize.

*Gregorec je imel svoj hranilnik *), v kterega je deval vsak krajcar. Ko je potem somenj **) bil, so mu oče nekaj priložili, in mu kupili novo kapo, nogovice, čevlje in takih reči. Ko je Gregor zrastel, in se bolj zmodril, si je kupoval jagnje, panj bučelic in kaj takega. Po kaj pa je Gregor tako delal? Rekel je: „Kdor hoče kaj imeti, mora pri krajcarju začeti.“ Gregor je imel več veselja, kakor drugi otroci, kteri so hitro vse zajedli.*

5. Za mladih let se imajo učiti fantiči gospodariti, dekliči pa gospodiniti,

---

*) Hranilnik ali šparovec.
**) senjem, sejm.

da bodo ob svoji dobi dobri gospodarji in gospodinje. Česar se ni Janezek naučil in privadil, tega tudi Janez ne bo vedil.

6. *Zravno posvetnih skerbi ne smemo nebes pozabiti, marveč moramo od mladih dni si zaklade *) v nebesih pripravljati, vbogajme dajati — Bogu posojevati.*

*Oče **Miklavž** so na večer pod lipo sedeli, ko se je ravno večerja hladila; krog njih stoji troje otrok. Po gosto so oče otroke učili, da večerja človeku tistikrat naj bolj diši, kadar je po dnevu kaj dobrega storil; in pa, da človek nikoli mehkeje ne spi, kakor kadar ga dobra vest hvali. „Kaj ste kaj danes dobrega storili?" vprašajo oče otroke. „Jaz sem svoj košček kruha ubogi deklici dala, ki je davi **) lačna mimo nas v šolo šla," je **Barbika**, naj mlajša, djala. **Jurče**, njen brat, pravi: „Jaz sem v šolo gredé vidil vrata na sosedov zelnik odperte, in svinje v zelju škodo delati. Hitro sem jih izgnal, in vrata zaperl." „Kaj pa ti, **Štefan**?" vprašajo oče. Štefan molči, rudečica ga obhaja. Po malem odgovori: „Saj ste nas, oče, učili, da se ne smemo hvaliti, ker Bog vse naše dela ve." „Prav tako!" moj Štefan, pa meni le povej, naj tudi bratec in sestrica slišita, kaj si lepega storil." „Ko sim danes iz šole šel, se me je Oberčev sin lotil in me tepel. Nekdo se mimo pripelje, in po-*

---

*) Zaklad ali šac.
**) Davi ali danes zjutraj.

beruha *) *nažene. Oberčev naglo čez plot skoči, in si nogo zvine. Ni mogel stopiti več, in silno je upil. Vzdignil in štupo ramo sem ga domu nesel.“*

„To je naj boljše delo, tudi sovražnikom dobro storiti,“ so oče djali. „Tako je storil tvoj godovnik sv. Štefan, in tako dopolnil Kristusovo zapoved, ki veli: „Molite za tiste, ki vas preganjajo, dobro delajte tistim, ki vam hudo hočejo; tako bote otroci nebeškega Očeta.“

XLIX. Skerb za bližnega.

1. *V nebesih imamo dobrega očeta: mi vsi smo njegovi otroci. Oče nebeški nas ljubi; in rad ima, če tudi mi* svoje brate in sestre, *tovarše in tovaršice, znance in znanke, sosede in prijatelje, pa tudi sovražnike ljubimo.* Nežica *je po južini* **) *kupice umivala, njen brat Lukec pa je šolsko nalogo pisal. Po nesreči Nežici očetov kozarec na tla pade, in se razdrobi. Nežica od straha zajoče rekoč: „Oh, kaj bodo oče rekli! Da bi imela toliko denarjev, rada bi očetu novo*

*) Poberuh ali hudoben fant.

**) Kosilo ali zajterk je zjutraj; južina, obed ali poldnevanje o poldne; mala južina ali malica po poldne.

kupico kupila.“ Lukec Nežici reče: „Ljuba sestra, jaz ti dam rad svojih pet grošev; več pa nimam.“ Otroka denarje preštejeta, pa nimata zadosti, in skleneta očeta za odpušenje prositi.

*Zvečer prideta oče in mati domu. Lukec očetu naproti teče rekoč: „Preljubi moj oče! ne zamerite Nežici; kupico vam je ubila. Vidil sem, da ni nalaš storila: le pripetilo *) ji se je. Htela sva vam novo kupico kupiti, pa nimava zadosti denarjev.“ Oče pravijo: „Jeli si tudi ti htel Nežici pripomoči? — Tedaj ji odpustim, ker se toliko rada imata.“ Nežica jokaje pride. Oče ji rečejo: „V prihodnje bolje pazi, da kaj ne potereš; za zdaj ti odpustim storjeno škodo, ker sta si z Lukcom toliko dobra.“*

*2. Dobri otroci vse domače, tudi **družino** lepo imajo. Hlapci in dekle pomagajo otrokom ljubi kruhek služiti; gerdo bi bilo jih žaliti, jim nespodobne priimke dajati, jih oponašati ali pa po krivem tožiti. Lahko se zgodi, da bodo tudi otroci v službo prišli; s kako mero deca drugim merijo, s tako se jim bo merilo.*

***Brigita** je po materni smerti pri očetu gospodinila, pa je družino jako gerdo imela. Nobeno družinče ji ni vstreglo; vedno se je kregala, in tudi očitala, koliko ji je družina pojedla. Težko so posle dobivali, pa težko so*

---

*) Pripetiti se ali primeriti se.

tudi posli svoje leto doslužili, ker jih je prehudo imela. Po nekih letih oče umerjejo, pohištvo posodniki prodajo, in Brigita je prisiljena služiti. Zdaj je občutila, kako boli, če otroci družino pikajo. Spoznala je staro resnico: kakor se posojuje, tako se povračuje.

3. Veliko je siromakov in ubogih sirot po svetu, ki nimajo drugega očeta, ne matere, kakor v nebesih. Bog je ubožčekom oče, in želi, da bi jim ljubeznjivo pomagali. Jezus pravi: „Kdor kterega izmed malih sprejme v mojem imenu, mene sprejme; kar ste jim storili, ste meni storili.“

L. Zapušena sirotica.

Ljubi moji otročiči!
Vaša sestrica naj bom.
Nimam ateja, ne mame,
Tud' domu ne vem zdaj h kom'.

Ti si umazana in gerda,
Bilo bi nas tebe sram;

Idi in se preobleci,
Pojdi k svojim starišam!

Oj, umerli so mi mati,
In očeta ne poznam;
Kdo mi hoče srajco dati?
Tud' počesat' se ne znam.

Nimam s'rota kaj obuti,
In pod streho kam ne vem;
Krog po svetu se potikam,
Med otroke tud' ne smem.

Pridem v hišo, mi podajo
Skorjo kruheka za dar,
Hitro dalje me odprav'jo,
Ni noben'mu mene mar.

Naj pri vas bom, otročiči,
Oh, naj vas ne bode sram;
Sim raztergana in bleda,
Vendar se pokrižat' znam.

Bodi, bodi naša sestra,
Hoč'mo tvoji bratci bit';
Belo krilo tebi dati,
Lepo belo te omit'.

Mamko bomo naprosili,
Naj te v hišo vzamejo;
Ateju priporočili,
Naj ti kup'jo jopico.

LI. Kako se s koristjo bere.

Deca! znate že gladko in lepo glasno brati. Bo vam veselje knižice v roke jemati

in kaj lepega za kratek čas brati. Vediti pa je tudi otrokom potreba, kako se s koristjo bere; tudi branje škodi, ako se prav ne bere.

1. Brati se ne sme na soncu, ali v takem kraju, kjer se bliši; od tega rade oči bolijo. Brati se ne sme v mraku, kadar se dobro ne vidi; hitro bi oči otemnele in pogled oslabel. Pri bledi luni ali pri mescu brati Bog obvaruj! Pri branju mora svetlo biti, in pa luč od leve strani prihajati, če je mogoče. Preblizo knigo deržati napravi kratek pogled.

2. Preveliko in pa predolgo brati ni koristno, v postelji in dremaje brati je zlo nevarno. Če je predrobno pisano ali prebledo natisnjeno, nas hitro od branja oči bolijo. Tudi oči se morajo počiti. Kadar na glas beremo, se ne smemo dreti ali kričati, da ne onemoremo, in nam sape, pa tudi glasa ne žmanjka. Kadar glasno beremo, si pogosto odahnimo in počijmo.

3. Če je branje rado telesu škodljivo, duhu še bolj škodi, če se po pameti ne bere. Beri rajši po manje, kakor preveč na enkrat. Beseda brana je duši hrana; če pa prehitro ali preveč na enkrat pojéš, lahko zboliš; če prenaglo in preveč bereš, se lahko pomotiš, in na zadnje ne veš, kaj si od kraja bral ali brala.

4. Pomisli pri vsakem odstavku, kaj si bral, ter si zapomni, kar je koristnega. Kar dobro ni, se tudi iz žlice v stran verže, in ne pojé.

Le kdor dobro premisli, kar je bral, se dobro uči, in modreji prihaja. Bolje malo, pa to dobro.

5. Naj nevarniši ste mladosti dve reči: slabi tovaršii v roke priti in pa slabe knige v roke dobiti. Spačene bukve ali zapeljivi spisi so prepovedan sad, kterega sam peklenšek *) po izpridenih pisarjih počerka, in ga nedolžni mladini ponuja, kakor Evi v srečnem raju, naj bi se smertnega strupa krivih naukov napila. Zapeljive knige so mično pisane, sladke kot med; kdor pa take bukve bere, ga hitro zmotijo, kakor pijanka ribe v potóku. Kdor hóče srečen biti, naj se slabih knig varuje, in bukev ne bere, kterih ne pozna, in zastran kterih koga modrega ne popraša.

6. Koristno je pa dobre, pravično in resnično pisane bukve brati; one so dober prijatel, ki nas uči Bogu lepo služiti in modro živeti. Povedo nam mnogoverstnih reči, ktere nam je vediti potrebno in koristno.

7. Na mesto dela pa ne smemo brati; le ob praznikih je brati čas. Če imaš dobre bukve, le večkrat, pa po malem in pazljivo jih beri. Tako boš rastel na modrosti, pa tudi na ljubeznjivosti pri Bogu in pri vsih pravičnih ljudeh.

*) Peklenšek ali peklenski sovražnik.

LII. Zlata svatba.

Na veseli Brézi so zlato svatbo imeli. Antonova sta petdeseto leto svojega zakona srečno spolnila, in vsa žlahta je ž njima vesel dan obhajala. Pač je bilo veselje! Veliko zakonskih svoje sreberne svatbe, ktera se čez pet in dvajset let obhaja, ne doživi; redki so, ki bi petdeseto leto zakonskega živlenja učakali.

Kaj mislite, koliko je bilo Antonove žlahte na zlati svatbi? Pet sinov in tri hčere, petnajst vnukov in osemnajst vnuk, šest prevnučkov in deset prevnučic *) Kako pa razločujemo mlajšo žlahto po raznih člénkih žlahte.

1. Antonovi otroci so v pervem naravnem členku, ki se sinovi in hčere po očetu in materi, bratje in sestre pa med seboj imenujejo.

2. Antonovih otrok sinovi so Antonovi vnuki, hčere pa vnuke; oni so Antonu v drugem naravnem členku žlahta, med seboj so si pa bratrani in bratrane, sestriči in sestrične.

3. Vnukov in vnuk otroci so Antonovi prevnuki; oni so njemu v tretjem naravnem člénku žlahta, in so si tudi med seboj v trétjem člénku v rodu.

---

*) Ako se v drugih krajih sorodniki drugače zovejo, naj se otrokom pové.

4. Sinov žene so Antonove snahe, kterim tudi nevéste pravijo. Hčérin mož je Antonov zet. Snaham in zetom je Anton tast, Antonovka pa taša.

5. Bratje in sestre so si v pervem člénku postranskega koléna v rodu. Žena mojega brata je meni svakinja; mož moje sestre mi je pa svak. Od teh oseb pravimo, da so si v svašini, v rodu pa si niso. Ženi dveh bratov si niste svakinji; tudi moža dveh sester si nista svaka.

6. Bratrani in bratranke, pa tudi sestriči in sestrične so si žlahta v drugem postranskem člénku; otroci bratranov in bratranek, sestranov in sestranek so si v trétjem člénku postranskega koléna žlahta.

Antonov naj stariši sin je bil pri zlati svatbi starašina, ki je v imenu vsih mlajših govoril, in staršem srečo vošil. Mlajšega sina žena je bila vodilja, ki je vso svatbo vodila, in skerbéla za pošteno opravo in svatom za postréžbo.

Naj mlajša Antonova vnuka sta bila druga (ali trušarja); naj mlajši vnučici pa družici dédeku in babici. Prevnuke so veči dél na rokah nosili.

V lépi versti se vsa Antonova rodbina v domačo cérkev podá, in tudi sosedov veliko jih sprémi, ki so starega Antona spoštovali. Po svétem opravilu dvoje vnukov (drug in družica) dédeku, dvoje pa babici lép venec pisanih rožic na glavo posadí. Na to vsi mlajši pokléknejo, starčeka jih pa blagoslovita rekoč: „Bog vas ohrani v svoji milosti zdrave in veséle. Bog vam daj učakati najne starosti

*

in kakor nama, viditi vnukov vnuke; po tem življenju pa svéte nebésa.“

Vsa žlahta od naj starših do naj mlajših staremu očetu in materi roko poljubi, po tem se povernejo na očétov dom na kosilo, in so pošteno prav židane volje.

LIII. Zdravo teló naj bolje blagó.

„Kako ste tolike starosti učakali, boter?“ *) praša sosed Antona, kteri so v svojem osemdesetem letu svojo zlato svatbo obhajali. „Rad vam povém, če me hočete zvesto poslušati, pa tudi poskušati, kar vam bom sovétoval. „Če modrost u vašem sercu prebiva, in spoznava dušo vašo napolnuje, pravi modri Salomon, bo dober sovet vas ohranil, in previdnost vas bo obvarovala.“

1. Kdor hoče dolgo zdrav in vesél živeti, naj se od mladih nóg vsake strasti **) varuje; ona trati človeku dušo in telo. Slaba, škodljiva razvada kakor slana mlado cvétje življenja morí; v mladosti storjeni gréhi so červi, kteri ljubo zdravje podjédajo.

2. Huda jéza, naj prej zdravju škodljiva, je živa kača, ktero človek v svojem sercu redi. Za vsako malo reč ga pikne, in vléče telo pod grudo, dušo pa v pekel. To-

---

*) Boter ali kum.

**) Strast ali pregrešna razvada.

goten mladenč in pa serdita deklina bota za rana boléhala, in ne bota dolgo trave teptala. Kar v jézi storiš, je večidel krivo; kar v jézi pojéš, je škodljivo. Piti na jézo je strup. Prelepo nam torej Sin božji, prijatel otrok, veli: „Učite se od mene, kako sim krotek in ponižnega serca, in bote našli, mir v svojem živlenju."

3. Prevelika žalost je zdravju škodljiva in tudi grešna. Vesélo serce daje človeku živlenje, veselje mu prihrani stare dni. Žalost nam nesréčo vekša, sercé objéda, in nam pamet mami. Za žalost so naj boljše zdravilo svéte besede poterpljivega Joba, kteri veli: „Bog je dal, Bog je vzél; naj bo češeno Gospodovo imé!" Kar Bog stori, vse prav naredi; kakor Bog hoče, naj se zgodi.

4. Prevelike skerbi belijo glavo, pa tudi zdravje podjédajo; pomagajo malo, in dostikrat nič. Skerbi, kar je prav, če hočeš biti vesél in zdrav. Brez skerbi sicer ne smémo in tudi ne moremo biti; ali nepotrebnih skerbi se ogibljimo, in česar sami ne premoremo, Bogu prepustimo. Bog za nas skerbí.

5. Zdravju škodljiv strup je zelena nevošljivost. Nevošljivost je kakor škorpijon, kteri sam sebe grize in ujéda, dokler se ne ujé. Če si žalosten, kadar so drugi veséli, in

se jim dobro godi, tistikrat pa vesel, kadar drugi žalujejo, vse svoje žive dni prave dobre volje ne boš. Lepa je beséda sv. Paula: „Veselite se z vesélimi, in žalujte z žalostnimi.“ Ljubeznjivo pomilovanje žalost polajša, veselje poslajša, in je življenja močna podpora. Hitro se serce ohladi, če povédati komu zamore, kaj ga boli.

6. Gerdo nečisto djanje mladih dni dušo in teló mori. Nesramna ljubézen je naj hujša bolézen. V naj boljši rasti se mladi nečistnik suší, nečistnica onemaga, onemore, in pade v naj boljših létih pod zemljo kakor čěrviv sad. Gotova resnica je, kar modri pravi: „Kdor nečisto djanje uganja, ga bodo hitro červi snédli.“

7. Kakor prevelika žalost, je zdravju škodljivo tudi preveliko veselje. Ali ni že veliko ljudi od prenaglega veselja umerlo? Kdor hoče dobre volje biti, ne smé preveč dobrot na enkrat užiti. Preveč dobre volje mošne kolje, pa tudi življenje krajša.

LIV. Kako pošteno dobre volje biti.

1. Če te na dobro voljo vabijo, ne daj se predolgo prositi. Ako misliš iti, na pervo besedo obljubi; če pa ne moreš, ali ne sméš, naj te še tolika prošnja ne preprósi.

2 Sinovi in hčere naj prosijo starše, hlapci in dékle pa gospodarja in gospo-

dinjo; brez dovoljenja na veselice hoditi podložen ne sme. Kdor se ukrade, in skrivaj gre, greší; njemu se dobra volja ne bo po sréči izšla. Potépati se, je gréh.

3. Na pošteno dobro voljo se po svojem stanu snažno obleci. Se pregizdavo nositi je prevzetija; nemarno ali celo umazano, je gerda skopost ali zanikarnost. Kdor spodobne obleke nima, naj bo doma.

4. Pražnje *) oblečen ne nosi glave previsoko, de ne boš prevzetnik; pa tudi glave ne obešaj po hinavsko. Gredé nosi glavo ravno, persi naprej, trebuh nazaj, roke po strani. Z rokami si brado podslanjati, ali pa ročko **) delati možkim ni lepo, ženskim pa celó ne.

5. Ženske naj imajo persi pošteno pokrite, bolj v žalosten, kakor v prevesel pert zavite. Kdor razgaljen hodi, se hitro izvodi v nesramnost in greh.

6. Pošteno se vêdi, prenapéto ne hodi, vsakega ravno poglej. Iz pod brega in pa po strani gledajo tisti, ki dobrega ne mislijo.

7. Pridi o pravem času, in ne daj se čakati; le slabi delavci se dajo dolgo k mizi klicati. Predolgo se pa tudi na dobri volji ne mudi, kakor de bi bil domu pozabil; takih se ljudjé kmalo naveličajo.

8. Po pervem mestu za mizo ne strézi, in počakaj, naj vsedejo tisti, ki so

---

*) Svetačno.

**) Roke v kolke vpirati.

več kot si ti. Po naj boljših kosovih ne segaj; pa ponujati si tudi ne daj. Dobra reč se sama ponuja.

9. Ako so mizne rutice k redu, razgerni si svojo po krilu, da si obléke ne pokapljaš, ter si perste in usta ž njo briši. Gléj, da iz sklede ceste ne narediš, in perta ne pomažeš. Preveč pihati vroče jedilo ni pristojno; rajši počakaj, da se ti ohladi. Pa tudi srebati, si usta mašiti, in predolgo žvekati ni lepa šega.

10. Kosti in ostanke jedíl na kraj talarja polagaj; v sklédo nazaj devati bi bilo nepristojno. Če najdeš muho ali tacega kaj, ne kaži drugim, temuč zakrij, da tovaršii živeža ne ogabiš *).

11. Ne trébi si zob z vilicami, ne z nožem, ampak z leseno ojštrico ali s kako slamo; pa si usta z rutico ali saj z drugo rokó zakrivaj, da ne boš zijal po drugih.

12. Negrajaj jedí. Kar ti ne diši, pa pusti. Preveliko piti, jésti in kričati se varuj; na dobri volji se človek lahko proda, pa večidel v svojo zgubo.

13. Odrajtaj, kar je tréba plačati, in obdaruj, kakor je šega; ne oponosi pa tudi beraču, kar mu daš. Se bahati, denarje razmetavati je škoda. Tako modro se vedi na vsaki dobri volji, da boš ti vesel, vesela pa tudi vsa tovaršija.

---

*) Ogabiti ali ognusiti.

LV. Zlata méra v živežu in v počitku.

Ljubega zdravja in pa veselega živlenja mogočna prijatlica je prava mera v jedi in v pitju, pa tudi v počivanju. Sv. Duh pravi: „Veliko jesti napravlja bolečine, požrešnost jih je že veliko pomorila; kdor pa vse po meri uživa, bo pričakal starih let.“

1. Če hočete zdravi in veseli živeti, nikoli se ne preobjejte, temuč jesti nehajte, kadar bi vam še kaj malega dišalo. Kdor zmerno uživa, bo mirno in zdrav spal; on bo zmirom dobre volje.

2. Zdravja in živlenja huda morivka je pijanost. „Pijača gladko po gerlu teče, zadnjič pa pikne kot strupena kača“ pravi sv. Duh. Za mlade, čverste ljudi je čista studenčnica naj bolj zdrava. Pivo *), hruškovec in jabelčnik dobro teknejo delavnim ljudém. Vino je bolehnim, starčikom, in prav zdelanim močno zdravilo. Žganje, rozolj in vsake baže **) sladčica je strup, ki človeka po malem umori.

3. Otroci, kteri se žganja privadijo, paglavci ostanejo. Tudi pesom žganje dajejo, da bi ne vzrastli. Naj žganje piješ ali

---

*) Pivo ali ol, pir.

**) Baža ali sorta.

kruh vanj namačeš, živlenje si krajšaš, in zdravje kvariš.

4. Kaj premastnega jésti in na to se vôde napiti ni zdravo; lahko se te merzlica *) loti. Pa tudi prevrelo jed in prenaglo jesti je zlo nevarno.

Petrik je mléčno kašo posebno rad jedel. Mati skledo kaše na mizo prinesejo, in Petrik že z žlico zajemlje. „Počakaj! kaša je vroča:“ so mati rekli. Petrik pa ne posluša, hitro v usta zanese, in ker ga hudo opeče, naglo požre. Ves rudeč Pétrik od mize skoči, in se zadere. Kaj mu je bilo? Kaša ga je v želodcu žgala. Ni bil potem nikoli več prav zdrav.

5. Kakor nam je potreben živež, ravno tako tudi počitka potrebujemo. Le po storjenem delu je sladko počivati, naj si bo spati, ali sedeti ali igrati.

6. V sedmih urah se zdrav odrašen člověk naspi. Otroci in pa stari ljudje več spanja potrebujejo. Pravijo, da dve uri pred polnočjo spati več zda, kot po polnoči pet ur: torej le hitro spat, pa zgodaj vstat, če hočeš biti zdrav. Jutranja ura, zlata ura.

7. Kdor želi dolgo, vesel in zdrav živeti, se mora vsih nevarnost ogibati, ktere posebno mladeži po zdravju in živlenju strížejo.

---

*) Merzlica ali trešljika, kobila.

LVI. Desetéro navaršin za mlade ljudi.

1. Otrokom zlo nevarna je sladkosnednost, sladkarije iztikati in izmikati. Gostokrat sladkosnedec strup naleti, in v greh zabrede.

Mali Kilijan je imel slabo navado, vsak denar na sladkarijah zajésti. Na tergu vidi lepega kostanja prodajati, kakoršnega še ni vidil. Popraša branjavko*), ali je ta rujava stvar dobra. „Kaj pa da, kostanj je dober, naj boljši pa, če se v perhalici speče,“ branjavka odgovori. Kilijan vinarja več ne glešta. Skrivaj periše kostanja izmakne, ž njim domu v kuhinjo leti, in da ga nihče ne bi vidil, kostanj v žerjavko zakoplje. Kostanji sačnejo čverčati. To se fantu dobro zdi; še vec žerjavke nagerne, in na vse usta piha, naj bi se kostanji prav spekli. Kakor bi ustrelil, kostanj pokne, Kilijanu pepel in ogenj v obraz perskne, in mu oči pobere. Kakor slép okoli tava, in ječi. Na velik pok in jok ljudjé v kuhinjo priletijo, in zvedó, kaj je Kilijan stóril. Velike bolečine si je kradljivec užil, in se pogosto nad svojo gerdo razvado milo razjokal.

2. Kdor se na vročino prenaglo napije, in prehladi, lahko sušico ali jetiko dobi. Naduha spravi člověka od kruha.

Veste, kako se je Blažiku godilo, kteri se je na vročino iz merzlega studenca napil? **)

---

*) Branjavka ali tandlarica.
**) Beri v abecedniku stran 59. 4.

Prej kot piješ, si odahni. in če imaš kaj, prigrizni. Bolj po malem ko piješ, bólje bo.

3. Po zimi iz mraza hitro za peč letati, ali pa od peči naglo na mraz hoditi je nezdravo. Lahko se prehladiš, kašelj, nahod in zmerzlino dobiš, pa tudi pljuča se rade unamejo, in pride bolézen in smert.

Jerika je po zimi iz šole domu šla. Ojster veter je pihal in snég nosil. Doma naglo k peči leti, lice na vročo pečnico pritisne, in precej ozébe. Koža jo začne serbéti, pokati in gerbaviti se, lice je rudeče kot kufer, in nos je zavišnel. Zala deklica poprej, je bila viditi kakor ljudje, kteri preveč vina in žganja popijejo. Otroci! kadar pridete iz mraza domu, pomudite se nekoliko u veži, ne letite prenaglo v toplo hišo, k vroči peči pa celó ne.

4. Nevarno je po zimi dersati; *) led se vdere, veliko dersavcov se utopi, veliko jih na ledu pade, si ulomi rokó ali nogo, in tudi ubije. Nevarno je po létu brez varha se kopat hoditi, prehitro u vodo skakati; v globočino zabresti in utopiti se je lahko. Golim letati je tudi greh. Nevarno je po starem zidovju plezati, čez jame skakati ali na višine hoditi. Dekléta, ktere otroke le na eni roki péstujejo, gerbave postanejo. Nevarno je na vozove se obešati; lahko prideš z nogó v koló, ali pa pod voz, zgubiš zdrave ude, ali pa tudi življenje.

5. Navada se poskušati, metati in tepsti, je nevarna in hudobna.

---

*) Derkati ali dersati.

Ko je Mihec še otrok bil, se je že rad s tovarši poskušal rekoč: „Ali imaš sercé? poskusiva se, kteri je močnejši!“ Če je koga na tla vergel, se mu je sméjal, in ga zasramoval. Kaj mislite, ali je bilo to prav? — Večkrat se je uni jako branil; jéla sta se tergati, sovati in kléti; vsa kuštrava, po tudi kervava sta se razšla. Mihec se iz mladega privadi, druge tepsti, jih zalezovati in jim nogé spodbijati. Prirastel je robast hrust, in se je pri vsaki priliki drugih lotil. Tako déla tudi hud pes, ki nad vsakim pesom laja, in mu zobé kaže, dokler se ne sprimeta in ogrizeta. Ali se ni Mihaliku tudi taka godila? Mihec se je bahal, da mu nihče ni kos; ali oče pravijo: „Pazi, fant! prišel bo močneji čez tebe, in te bo. Vselej sem slišal, da vol, kteri se najrajši bôde, naj prej roge zgubi.“ Tudi njemu se je taka zgodila. Ob cerkvanju so mladénči plesali in pili; Mihec jih pa draži po svoji navadi, ter bi rad, da bi se ž njim poskušali. Kaj mislite, kaj se zgodi? Stepejo se, noge iz stolov izderejo, in Miheca tako namlatijo, da so na pol mertvega domu prinesli. Nekoliko tédnov po tem je umerl. Glejte metanja in tepenja žalostni konec!

6. Velika nevaršina je pese dražiti, mačke pojati, in živine ne pri miru pustiti. Kar ima kosmate ušesa, tega se moramo skerbno varovati.

V Podgorjih je Mohor domačega pesa pretepal. Pes razkačen ga jézno za roko popade in rani. Mohorjeva rana zaceli; ali pes je bil stékel. Léto mine, in

tudi nesrečni Mohor steče. Na železen lanec *) so ga priklenili, dokler ni ubožec v grozovitnih bolečinah umerl.

7. Varovati se je nevarnih kratkočasnic ali igrač.

Na metvi, kadar proso manejo, po nekih krajih dekleta dečke na kopico nosijo, možki se jako branijo, in marsikdo za vse žive dni bolezen dobi. V Jamnah so se za mizo stiskali, rekoč, da sir mučkajo. Slabega siroteja v sredo dobijo, in ga tako stisnejo, da se mu je kri skoz nos in usta ulila. Takih nevarnih iger posebno pustnjaki veliko znajo. Bog nas varuj teh in več takih iger!

8. Nevarno je malim otrokom z noži, z vilcami, z iglami igrati se; hitro dete šivanko požre. Pa še nevarnejše je odrašenim mladenčem in dekličem puške, pištole, možnarje in drugo strelno orodje v roke jemati, in se ž njim igrati, dokler še niso za to. Veliko se jih je že po nemarnosti ustrelilo; za to pravijo, da tudi prazna puška pokne.

V Berdih so ob cerkvanju mladi fantini streljali. Eden iz med njih izstreli, dragi žereče možnarje pobere, jih nabijat zanese, in tretji hitro strelnega praha iz mavhe nasuje; veliko mladenčev pa zravno stoji in gleda. Iskre so še v možnarju tlele; prah se uname in petero mladenčev na smert osmodi. Nevarno je blizo strelnega orodja otrokom hoditi, kteri opraviti nič nimajo; s ključi streljati pa je smertna nevarnost.

*) Lanec ali ketina.

Hudobni Paulek je očetu smodnika ukradel, ga je po tleh natrosil, po tem svojega lesenega konja na smodnik posadil; njegova sestrica pa zravno stojé gleda. Paulek iz pečnice ognja prinese, in ga na strelni prah dene, da bi se zažgal, ter se na lesenega konja usede. Ker se mu predolgo ne užge, iz roga smodnika na ogenj potrosi. Smodnik puhne, zakadi Pauleka v drugo steno, in blizo stoječe dekle začne goreti. Sosedov hlapčič nesrečo vidi, deklico popade, in hitro povalja, da jo ogasi. Otroci! varujte se smodnika in ognja!

9. Zdravju škodljivo je posebno v mladih letih tobak kaditi.

Mladenči s tobakom veliko denarjev pokadijo, pa tudi zdravja izpljujejo, se lahko tatvine privadijo, in ogenj zatrosijo. Tobak kaditi je gerda in škodljiva razvada za mlade ljudi, in boljše stori, kdor dečku po plečih šibo da, kakor pa pipo v roke.

10. Ob hudi uri pod drevjem stati, letati, ali na prag hoditi je nevarno. Strela rada v višine udari, in po vetru in želézu potégne.

Če si na paši, ne goni zivine, ne hodi pod dob ali orehovo, košato drevje vedrit. Če si na polju, ne skrivaj se pod stave, ne hodi blizo polnih ostervi ali kupov snopja; tudi na kozelce hoditi je nevarno. Če si pod streho, ne hodi pod kap, ne k oknu, ne blizo peči ali dimnika; le eno samo okno izbe odpréti je varno. Nevarno je na meglo zvoniti ob hudem vremenu, ali pa le blizo zvonika biti.

France, mestnjana sin, gre po letu iz mésta na bližnjo goro malinc brat. Hudo vreme vstane, prav debelo začne dež škrapati, se bliskati in grometi. France u vótel dob zleze, ker ne ve, kako rado u visoke drevesa treska. Zdaj sliši glas: „France! France! bali,*) bali hitro!“ France iz votlega doba prileze gledat, kdo ga kliče, in pri ti priči strela u ravno tisto drevo udari, in tako grozovitno zagromi, da se je Francetu zemlja pod nogami zazibala. Zdélo se mu je, kakor da bi ves v ognju bil, pa hudega se mu ni zgodilo nič. France roke povzdigne rekoč: „Sam Bog me je obvaroval!“ Spet glas zasliši: „France! France! oj ti, da me ne slišiš!“ Kmetiška ženka je klicala. France jo ugleda, in k nji leti rekoč: „Kaj pa bi mi rada?“ Kmetinja pravi: „Nisim tebe zvala, ampak svojega malega sinka, kteri je pri potoku gosi pasel, in je pred hudo uro v to šumo **) zbežal. „Glej ga! ravno tam iz goše sem leze!“

France zdaj pové, kaj se mu je zgodilo, in kako je mislil, da ga je Bog z nebés zaklical. Kmetica pa roke k Bogu povzdigne rekoč: „Oj, dete moje! Boga zahvali, da te strela ni zadela. Ako je bil ravno ta glas le glas uboge žene, je vender le Bog tako naklónil, da sim te po tvojem imenu zaklicala. Le Bog je vedel za te, in je nevarnost vidil, v kteri si bil; Bogu bodi hvala in čast!

---

*) Pridi.

**) Šuma ali hosta.

LVII. Sedem varhov ljubega zdravja.

Treba je dobre varhe poznati, ki nam ljubo zdravje varujejo. Ti varhi so:

1. Zdravi zrak ali zdrava sapa; ona je žlahtno mazilo življenja. Prevetruj pogosto izbo, v kteri prebivaš, pa tudi spavnico, v kteri po noči počivaš, sosebno po zimi, in koder je veliko ljudi zbranih. Zdrava sapa se hitro poserka, potem se pa gnjila diše; za to se naj okna in vrata odpirajo. Veliko kaditi ni dobro, ako se plamen ne naredi. Oglje žareče v čumnate *) nositi in se greti je smerten strup, od kterega jih je že veliko pomerlo, posebno mladih ljudi. Riba pogine, če nima čiste vode; tako se človeku godi, če v čistem, zdravem zraku ni.

2. Dobra voda. V krajih, koder dobro vodo pijejo, so zdravi in čversti ljudje. V mlačah in močvirju so ljudje zeleni in bolehni. Bog je stvaril vodo za umivanje. Umij vsako jutro lice in glavo, posebno za ušesi in zatilnik. Po južini in večerji je zdravo si zobe in usta izprati; dobre pa tudi večkrat ves život izkopati, sosebno v poletnem času. Bog je stvaril vodo za kuhanje in za pitje; naj zdravejša pijača je voda mladim ljudem.

3. Zdrav živež ali hrana. Pervi živež je ljubi kruh, kterega vsak dan prositi

*) Čumnata ali kamra.

nas Jezus uči. Kruh mora biti dobro pečen, naj si bo zmesen ali bel, pšeničnik, reženjak ali ovsenjak. Toplega kruha jesti ni zdravo, pa tudi plesnivega ne. Sadje zrelo je zdravo, nezrelo prinaša posebno otrokom grižo *) in hitro smert. Sočivje in zelenjad je veliko zdravejša kakor meso.

4. **Delo in pa serce veselo** je zdravja mogočen varih. Delo stari, da nam jesti, piti in spati diši. Lenoba nam truplo oslabi, kakor erja železo sne; ona človeku vse ude potare, in se na starost ne da ozdraviti. Le o mladih letih se delati učimo! Delo pa naj bo naši moči in pa našemu stanu primerjeno. „Pojdi k mravlji, lenuh,“ veli sveto pismo, „in se uči moder in priden biti.“ Ne preženi se z delom, da ne onemoreš; pa tudi ne mudi se, da ne zaostaneš. Kdor svoje delo o pravem času stori, vesel živi. Veselo serce človeku življenje varuje, in mu prihrani stare dni.

5. **Obleka in obuvalo.** Po zimi skerbi za toplo oblačilo in prostrano obuvalo. Kosmate kape, kucme ali čamri niso zdravi; pretesno obuvalo in premajhino oblačilo je pol bolezni. Pretopla odeja ni zdrava. Zlo nevarno pa je po noči se razodeti in prehladiti; lahko se griža dobi. Vsako nedeljo se po pranju preobleci in preobuj; saj žoke ali cunje na nogah premeni. Okerpanemu hoditi ti ni gerdo; razcukano **) obleko nositi te pa bodi sram.

---

*) Griža ali zajedovica, grizenje.

**) Razcukan ali razcesan, cundrav.

6. Snaga v prebivališu, v noši in živežu je zdravju draga dišava, in pa prav dober kup. Izbe čedno pometati, posodo čisto pomivati, oblačila prati in večkrat se preobleči, to daje ljudem zdravje in veselje.

Nohtov ne smëmo gristi, ampak s škarjami jih porežimo, berž ko začnejo černeti. Se vsak dan počesati in umiti, po letu, pa tudi po zimi večkrat kopati se je deci zdravo in potrebno. Otrokom, kteri se zjutraj ne umijejo, se ne sme kosilice dati. Šolarji in šolarice, kteri blatne, umazane roke v šolo prinesejo, morajo gospod učenik k potoku poslati. Tudi roke kušniti gospodu ne sme, kdor je umazan. — Snaga več pomaga, kakor draga obleka; torej se naj otroci iz mladega snage vadijo. Starost je rada nemarnost.

7. Sveta čednost ohrani ljudi krepke, zdrave in vesele; strast jih strati, revne in nesrečne stori. Bolezen je gostokrat šiba za razujzdano življenje. Prerana smert je pogosto plača pregrehė. Serce nedolžno bo veselo in bo dolgo živelo. Poštenje človeku veselo življenje daje.

LVIII. Naj dražje blago.

1. Ni blaga tako dragega, kakor je našega življenja zlati čas. Leto za letom mimo hiti, dan za dnevom leta, ura za uro teka v neskončno večnost. Čas hitro mine, večnost pa nima konca ne kraja. Za kratek čas ne tem svetu si kupimo večnost na unem svetu, srečno

ali pa nesrečno. Oh, kako drag je čas! Kdor čas živlenja zamuja in ponidoma zapravlja, ga na veke zgubi.

2. Vsako leto ima štiri letne čase ali letnice; tudi naše živlenje ima štiri dobe. Ena doba drugi roko podaja, in nobena doba se zamuditi ne sme. Vsaka zamuda je velika škoda, ktera se težko ali pa celó popraviti ne da.

3. Pervi letni čas je spomlad, ob kteri vse vzhaja k mlademu živlenju. Vse se omladi, polje zeleni, drevje cvete, senožeti in gojzdi po svetem Jurju zelen plajš dobijo. Po ledinah cvetejo rožice, po logih pojejo ptičice, po vodi plavajo ribice mladega leta vesele. Tudi otroci po trati skakljajo in pisane rožice berejo. Koliko veselje!

4. Mlademu letu podobna je otroška mladost. Dete naraste otrok, čverst fantič, zala deklica, in se začne učiti. Kolikor se dobrega otrok nauči, in česar se privadi, to si za svojo starost pripravi. Otrok, ki po malem seje, bo po malem žel. Mladoletni čas je za otroka zlati čas.

5. Drugi letni čas jo poletje, doba vročine in težave. V poletju dozori, kar je v spomladi cvetelo, in nam žlahtnega sadja prinese, s kterim se okrepčujemo: češenj lepo rudečih, rumenih sliv in sladkih hrušek. Oba serpana, mali in veliki, nam veselo žetvo prinašata.

6. Poletju podobne so leta mladenčev

---

*) Imenuje se tudi valička, ker ondaj ptičice valijo; nekter ji pravijo tudi vigred, zmladetka ali mlado leto.

leta deklin. Fant odrašen kaže, kaj zna, devica svedoči, kaj bo iž nje, ali kaj slabega ali kaj dobrega. Mladina začne v teh letih skerbeti, kako bo živela, in kruh služila sebi in drugim. Če se otrok slabo izuči, tudi mladeneč ni priden, ne dekle pridno.

7. Tretji letni čas se jesen imenuje; oná blaga obilno daruje pridnim ljudem, kteri so v spomladi pridno sejali in v poletju skerbno pleli. Drevje sadja polno kima, in pobirat vabi; vinska terta otrokom zrelega grozdja ponuja. Vse pojate *) so polne sternenega snopja, vse omare s sadjem nadete, kadar Bog dobro letino da; če je pa Bog ne da, so vse shrambe prazne. Listopada listje z drevja popada; vsa priroda **) se počivat spravlja.

8. Rodovitni jeseni podobna je možka doba že ostarljivih ljudi. Mož in žena uživata dobiček svojega truda, če sta dobro gospodarila in pridna bila v svojih mlajših dneh. Vsega potrebnega imata v roke vzeti, za starost skerbeti ni jima treba. Delo pridnih rok rad blagoslovi dobri Bog za stare dni.

9. Zima je šterta letna doba. Vsa priroda počiva; mati, černa zemlja, belo odejo dobi. Sneg pokriva hribe in doline, vode zamerznejo, hladen veter piše, in po oknih rastejo merzle rožice. Po zimi nam je peč in pa topla izba ljuba, žlahtna reč, da se lahko grejemo, in spet učakamo mladega leta.

---

*) Pojata ali parna, parma.

**) Priroda ali narava, natora.

10. Zimi podobna je naša starost in smert. Starčeka in staro babelo moč zapuša, lasci beli kot sneg glavo krijejo, in po malem izpadajo, kakor listje z drevja. Staro truplo k zemlji leze, umerje in pokopljejo ga v hladno posteljico, černo zemljo, da počiva; duša pa uživa na božji pravici, kar si je zaslužila. — Prišla bo tudi za rajne mertve, kteri v Gospodu spijo, vesela spomlad. Vsegamogočni Bog jih bo obudil k mlademu, večnemu življenju po dolgi zimi smertnega spanja. Slava *) neskončno dobremu Bogu, ki hoče tudi nas obuditi k novemu življenju, kterega se smemo veseliti, če ne zamudimo mladih dni zlatega časa.

LIX. Zlati čas.

Oj zlati čas!
Minuta, ki minila,
Se ne bo povernila;
Kar časa zamudiš,
Ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!
Je v mladih letih setev,
Bo v starih dobra žetev;
Če pridni bodemo,
Nam nikdar žal ne bo.

---

*) Slava ali čast in hvala.

Oj zlati čas!
V mladosti kdor praznuje,
Na stare ni zdihuje;
Lenuhov brat je glad,
In potepuhov — tat.

Oj zlati čas!
Le danes si pomagaj,
Na jutri ne odlagaj;
Ne veš, če doživiš,
Kar danes zamudiš.

Oj zlati čas!
Kdor čas svoj prav oberne,
Se s čednostjo ogerne;
Lepota sivih las
Je prav obernjen čas.

Oj zlati čas!
Vse žive dni se trudi,
In časa ne zamudi;
Počivati sladko
Po tem v nebesih bo.

LX. Zadovoljnost je polovica življenja.

*Pasel je v lepi dolini mali **Benko** med zelenimi hribi svoje ovce, in si veselo žvižgal in pel. Lepo spomladno jutro bilo je, in kralj tiste dežele pride ravno v ti kraj na lov, sern streljat. Veselega fanta k sebi zakliče rekoč: „Kaj si tak židane volje, ljubček moj?“*

Pastirec kralja ni poznal, in mu odgovori: „Pokaj pa ne bi bil dobre volje; saj se našemu svitlemu kralju ne godi bolje kot meni.“ „Kako pa bi to bilo? Povej mi vsaj, kaj pa imaš tako dobrega?“ mu kralj veli.

Fantič začne praviti rekoč: „Sonce rumeno meni na nebu ravno tako ljubeznivo sije kakor našemu kralju. Hribi in doline meni ravno tako lepo zelenijo in cvetejo, kakor našemu kralju. Svojih zdravih rok ne bi dal za jezero zlatov, ne svojih oči za vse kraljeve grade. Verh tega imam vsega dovolj, česar poželim, in še več kot potrebujem. Vsak dan se do sitega najem, imam toliko oblačila, da se vsako nedeljo lahko pražnje oblečem, in si toliko denarcov zaslužim, da ne stradam. Zdaj pa recite, jeli ima kralj več kakor jaz?“ Prijazno se mu kralj posmeje rekoč: „Prav imaš, blagi dečec! Le bodi vedno veselega serca. Pač je gotova resnica: Zadovoljnost je srečnega živlenja polovica.“

LXI. Trojni smeh na poslednjo uro.

Pobožen starček je umiral, njegovi otroci in vnuki so krog smertne postelje stali. Mižal je, kakor bi spal; zdaj se jim zdi, kakor da bi se bil trikrat nasmejal. Kadar se oče spet izdramijo, jih sinov eden popraša, zakaj so se trikrat nasmejali. Bogoljubni starček odgovori: „Pervič je vse

veselje živlenja mojega mimo mene šlo; nasmejal sem se, da posvetni ljudje take pene pa toliko čislajo. — Drugič sem se spomnil vsega terpljenja, ki sem ga svoje žive dni prestal, in od veselja sem se nasmejal, da je prišel srečen čas, v kterem se mi bo terplenje v večno veselje premenilo. — Tretjič pa sem na smert pomislil, in se nasmejal, da se ljudje smerti toliko bojijo, ktera je le angel božji, ki nas iz solzne doline terpljenja v srečno prebivališe večnega veselja pelje. — Otroci! učite se modro in pošteno živeti, nikdar vas ne bo strah smerti.

LXII. Troji prijatelji.

*Neki oče je svojim otrokom to priliko pravil: „Imel je svoje dni imeniten kralj na bogatem otoku v sredi morja namestnika, kterega naglo na račun *) v kraljevsko mesto pokliče. Kraljev namestnik gre prijateljev iskat, naj bi ga pred kralja spremili. Pervi prijatelji, kterim je naj več zaupal, ga zapustijo; še zmenil se nobeden ni za-nj. Drugi prijatelji, na ktere se je močno zanašal, so ga spremili, pa le do ladije, v kteri se je v kraljevsko mesto peljal. Tretji prijatelji, na ktere je naj manje mislil, ga po dolgem potu ne zapustijo, stopijo ž njim pred kraljev prestol, **) in mu milost izprosijo.*

---

*) Račun ali rajtinga.

**) Prestol ali tron.

*Ravno tako ima človek vsak troje prijatelje na tem svetu, pa jih večidel še le tačas spozna, kadar se iz tega sveta podaja. **Pervi** prijatelji, ktere naj bolje obrajta, so denarji in posvetno blago; oni človeka zapustijo, kadar od tega sveta slovo jemlje. Drugi so žlahta in znanci; oni mu dajo le do pokopališa sprevod. **Tretji** prijatelji so svete čednosti in dobre dela; one gredo v dolgo večnost ž njim, so pred **Bogom** njegove besednice, in mu usmiljenje izprosijo. **Za** ktere prijatelje si hočete skerbeti, otroci?*

LXIII. Slovenski pregovori.

*Bog pravi: Človek komaraj, *) in ti bom pomagal.*

Bolje pošteno umreti, kakor brez poštenja živeti.

Bolje bobova slama, kakor prazne jasli.

---

*) Komarati ali po malem laziti.

Denar železne vrata prebyje.

Enkrat bo tudi v naših ulicah somenj

Gorje mu, pri kterem se mačke in miši bratijo.

Kdor zgodaj vstaja, mu kruha ostaja.

*Leža ne bogati. Čič *) ne da nič.*

Če ne moreš pomagati, saj ne zaviraj.

Ogenj in voda dobro služita, hudo pa gospodarita.

Siromaštvo in kašelj se ne dasta skrivati.

Bodi mož beseda! Laž ima kratke noge.

Však pometaj pred svojim pragom.

---

*) Čič ali čičanje; čičati ali sedeti.

Terda kamna nikdar dobre moke ne zmeljeta.

Veselo serce je pol zdravja.

Prisijalo bo sonce tudi pred naš prag.

Kar izprosiš, svobodno*) nosiš.

Vsak je svoje sreče kovač.

Delaj, kakor bi imel vedno živeti; moli, kakor bi imel jutri umreti.

Kdor hoče, naj ga drugi spoštujejo, naj sam sebe spoštuje.

Noč ima svojo moč.

Dobro delo se samo hvali.

Dobremu vinu ni treba kazala.**)

---

*) Slobodno ali žiher.

**) Kazalo ali cajgar.

Mlado drevesice se da zravnati; ulomi se staro drevo.

Kamor se drevo nagne, pade.

Česar je polno serce, to iz ust gre.

Vsak ve, kde ga čevelj žuli.

Naj bi nihče ne skrival, bi nihče ne kradel.

Kdor nima v glavi, mora v petah imeti.

Kar mačka rodi, miši lovi.

Visoko glavo nosi prazen klas: prazen sod ima velik glas.

Konja, ki rad teče, ni treba tirati.

Kakor si kdo postelje, tako bo ležal.

Kdor zgodaj seje, zarano žanje

Vsak berač svojo mavho hvali.

Kodar sonce leče, se kruh peče.

Goste službe redke suknje.

Poštenje ljubo Bogu in ljudem.

Ni nesreče brez sreče.

Po noči je vsaka krava mavra.

Černa krava, pa ima belo mleko.

Krava pri gobcu molze.

Česar oko ne vidi, serce ne poželi.

Kadar ni mačke doma, so miši dobre volje.

Opeklo dete tudi na hladno piha

Obljuba dolgove dela.

Krivično blago nikdar ne tekne.

Krivičen vinar deset pravičnih požre.

Boljše je: derži ga, kakor pa lovi ga; boljše je hranjeno jajce, kakor sneden vol.

Človek obrača, Bog pa oberne.

Roka roko umije, obedve pa lice.

Dokler prosi, zlate usta nosi; kadar pa vrača, herbet obrača.

Po hudi tovaršii rada glava boli.

Zgodaj začne žgati, kar kropiva če ostati; človek pokaže v mladosti, kaj bo ž njega v starosti.

Smert nosi koso, ne sekire.

Jabolko daleko od debla ne pade.

Pijanec se preoberne, kadar se v jamo zverne.

Kdor se med otrobe meša, ga svinje snedó.

Veliko skerbi glavo beli.

Prebrisana glava pa pridne roke so boljše bogastvo, kot zlate gore.

Kadar dete golo kaže, njegov angel varih beži; hitro otrok se oblači, da te angel ne pusti.

Če sveto prepevaš, skušnjava beži, in angel varih tebe posluša.

Nesramnega petja se škrat veseli, in angel varih te zapuša.

Kazalo.

Stran

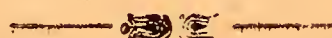
Lepa beseda učenikom in učencom . . 1
I. Povaba 3
II. Vesela šola 4
III. Perva skerb 5
IV. Kako se v šolo hodi 6
V. Pridna Rozika 7
VI. Dva slaba šolarja 8
VII. Kako se pred šolo vesti 9
VIII. Šolska priprava 11
IX. Kako se v šoli vesti 14
X. Blagi šolar 17
XI. Kako šolo dokončati in se po šoli vesti . 18
XII. Zavidljiva šolarica 20
XIII. Kako se lepo bere (Vaja ločnic) . . 21
XIV. Vse stvari božje hvalijo Boga. (Vaja pike) . 24
XV. Kdo je naučil ptičice peti? (Vaja prašaja). . 25
XVI. Otroci! hvalimo Boga. (Vaja klicaja). . 26

*

Stran
XVII. Oko božje 28
XVIII. Bog, naš ljubi oče 31
XIX. Bog je naj večja lepota 36
XX. Kde je ljubi Bog doma? . . . 40
XXI. Stari Bog vedno živi 43
XXII. Lepoglasje pri branju 46
XXIII. Mladosti naj lepši izgled 49
XXIV. Hoja za Jezusom 52
XXV. Kako se v cerkvi vede 54
XXVI. Spoštuj očeta in mater 57
XXVII. Pridni otroci 62
XXVIII. Bogaboječe dete 65
XXIX. Hvaležni sin, egiptovski Jožef . . . 68
XXX. Otrokom desetero zapovedi 69
XXXI. Kdo so pa naši starši? 70
XXXII. Kako za poštenje skerbimo . . . 73
XXXIII. Kako se vpričo gospode obnašati . 80
XXXIV. Kako se imamo obnašati vpričo ljudi svoje verste 82
XXXV. Jezus prijatelj otrok 84
XXXVI. Dobro jutro za otroke 86
XXXVII. Otroka juterna pesem 87
XXXVIII. Moli in delaj 89
XXXIX. Dober večer za otroke 91
XL. Lahko noč 98
XLI. Prazen strah . . . . —
XLII. Kako je škode varovati 97
XLIII. Hudobni živinoder 101
XLIV. Vesele ptičice 104
XLV. Poduk lepo pisati 109
XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa . . . 112

Stran

XLVII. Kaj bo iz šolarjev? 114
XLVIII. Skerb za časno in večno srečo . 118
XLIX. Skerb za bližnega 123
L. Zapušena sirotica 125
LI. Kako se s koristjo bere 127
LII. Zlata svatba 130
LIII. Zdravo telo naj boljše blago . . . 133
LIV. Kako pošteno dobre volje biti . . 134
LV. Zlata mera v živežu in v počitku . . 137
LVI. Desetero nevaršin za mlade ljudi . . 139
LVII. Sedem varhov ljubega zdravja . . 145
LVIII. Naj dražje blago 147
LIX. Zlati čas 150
LX. Zadovoljnost je polovica življenja . . 151
LXI. Trojni smeh v poslednjo uro . . 152
LXII. Troji prijatelji 153
LXIII. Slovenski pregovori 154

Natisnul L. Grund.

